

ਪ੍ਰ. ੧. ਸੰਖ. ?

અ.લી.નં. ૧૧૧ નાણાંદાર, જિલ્લાદાર અને પંચદીશર-સુરત.

→ (यत्र ते मे भगवन् मा) ददथो पातु (६) की. (आता) →

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૮-૬૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ખૂબી ડોહી?

વિષય ૬-૩

the annual

...ૐ...

Surat.

(સચિત્ર) શ્રી સરસ્વત્યે નમઃ! (સચિત્ર)
(ડિટેક્ટીવ નવલકથા.)

“ખૂની કોણ?”

પ્રયોજક:- શ્રી. પ્રમુખ.

—:૧:

(માલનો એકો, ચોકટનો ઝડકા, રક્ષસી, સરોવરની
સુંદરી, મોતીની માળા, શવતપ્તી લીલા, ઇસાદિના કર્તા.)

પ્રકાશક:-

પ્રાણુલાલ જીવણદાસ ઠક્કર.

માલિક:- “શ્રી પ્રાણુજીવન પુસ્તકાલય.”

ખુસેલર અને પદ્મશીર.

ટાવર રોડ-સુરત.

[સર્વાધિકાર પ્રકાશકને સ્વાધીન છે]

સુરત-ચંદાના પુત્ર ઉપર આવેલા “શંકર” પ્રા. પ્રેમના
નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકળે બાપી.

આવૃત્તિ ચે.ય.] કીંમત આઠ આના. [પ્રત ૨૦૦૦.

III
1926 1-7 1926

પ્રકરણ:-૧ શુ.	“બે ‘ધડીની બાદશાહી.”
પ્રકરણ:-૨ શુ.	“બેદી ટપાલ.”
પ્રકરણ:-૩ શુ.	“મૃત્યુ-ધંટ.”
પ્રકરણ:-૪ શુ.	“કાલીલ કીનો.”
પ્રકરણ:-૫ મું.	“કોનો હાથ !”
પ્રકરણ:-૬ શુ.	“મનમોહન ખૂની.”
પ્રકરણ:-૭ મું.	“મ્હેતનો મ્હેમાન.”
પ્રકરણ:-૮ મું.	“ભુલભુલામણી.”
પ્રકરણ:-૯ મું.	“ખૂની મિરહતાર.”
પ્રકરણ:-૧૦ મું.	“શિકાર હટકયો.”
પ્રકરણ:-૧૧ મું.	“દેવી સરોજની.”
પ્રકરણ:-૧૨ મું.	“કોઢિલાનો ટુકડો.”
પ્રકરણ:-૧૩ મું.	“ખૂનીનું ખજર.”
પ્રકરણ:-૧૪ મું.	“કેશરીનો પંખો.”
પ્રકરણ:-૧૫ મું.	“ખૂની કાણ !”
પ્રકરણ:-૧૬ મું.	“સદ્ભાગ્યનો સિતારો.”
પ્રકરણ:-૧૭ મું.	“મેના-પોપટ.”

—:ઉપસંહાર ને છેવટ:—

❀❀ ચોથી આવૃત્તિની ❀❀

“ પ્રસ્તાવના. ”

આને હ માસ પછી પ્રસ્તુત નવલકથાની ચોથી-આવૃત્તિ પહાર પડે છે. મહાર' દૃઢ્ય આ ચોથી વારની પ્રસ્તાવના લખતાં હર્ષથી હલકાય તો એ નિઃસંશય છે.

આ પ્રકારની ડિટેક્ટીવ નવલકથા લખવા મહારે આ ખેલવ-હેલોજ પ્રયાસ છે. પ્રકાશક બંધુનું પલ્લુ આ દિશા પ્રતિ આ ખેલવ-પગલું હોઈ “પ્રથમજ પુષ્પ” છે. આ ખેલવં આ પ્રકારની નવલકથાઓ તો બેશુમાર પહાર પડી ચૂકી છે, છતાં આ નવલકથામાં મ્હેં એક નવીનતા વધારી છે, અને તે જુદી જુદી જાતની નાટકીય રોચર બાઝી છે.

દુકં બખતમાં મહારી આ નવીન સૈલિ એટલી તો લોકપ્રિય થઈ પડી કે એની ચાર આવૃત્તિઓ ઉપરાઉપરી થઈ ચૂકી છે, તદુપરાંત અન્ય લેખકોએ પણ મહારી આ નવ-સંશોધિત શૈલીને પોતાના લખાણોમાં સ્થાન આપી અનુકરણ ક્યું છે.

આ દિશામાં મ્હને જનસમાજનું અકલિપત ઉત્તેજન મળતાં મ્હેં “લાલનો એકકો,” “ઓઠનો એકકો,” “રાક્ષસી કુતરો,” “સરોવરની મુન્દરી,” ભાગ ૧-૨, મોતીની માળા તથા શયતાની લીલા, વિગેરે ડિટેક્ટીવ વાર્તાના પુસ્તકો ક્રમાનુસાર લખ્યાં. જે આજ પણ લોકપ્રિયતા મેળવી રહ્યા છે.

લેખક તથા પ્રકાશક, ઉલ્લસ બંધુઓના આ સાહસને ઉત્સાહ પ્રેરી, સહર્ષ વધાવી લેનાર અમારાં પ્રિય વાંચક બંધુઓના કરકમળમાં ભવિષ્યમાં આથીયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રસાદીઓ ધરવા બનતા પ્રયત્નો અને પરિમ્મેશ્ન અમે કરીશું. પ્રભો ! અમારી એ શુભાભિલાષાઓ પાર પાડે ! એજ.

સવત ૧૯૮૨.

દ્વિતીય ચૈત્ર

મુદ્રી પ્રથમા.

બવદી :-

સાહિત્ય પ્રેમી :- “પુષ્પ.”

ગમનલાલ હીરાલાલ બઢામી

વાઠીફળીઆ

વગથાઆશીરી

મુરત.

શ્રી
સમર્પણ.

સ્વ. રા. રા. ઠક્કર દામોદરદાસ હેમલભાઈ (ભાવનગર)

આપશ્રીએ આપણી લોહાણા શાંતિન અંગે પડેલી એક કળવણીની મદદ ખામી દૂર કરવા માટે આપનો ઉદ્દેશ હાય નિમંત્રણે લખાવી શાંતિના ગરબ વધાર્થે આ માટે “લોહાણા ઓડીંગ હાઉસ.” જવી એક સુંદર સંસ્થા સંસ્થાપિત કરી છે.

અ સખી દીક્ષતા સખાવતના સખાણા રૂપે આ છુટી શાંતીના નાક રૂપે એ સંસ્થા જ્યાં ની કાયમ રહેશે. ત્યાં સુધી આપનું નામ, તથા આપનું કામ જ્યાં અમારા દરેક શાંતિ બધુના હૃદયમાં સુવર્ણક્ષરે સદાનં માટે અંકિત રહેશે.

ફૂલ નહીં ને ફૂલની પાંખડી આપને મળે આ જે કદ મળે છે, તે વડે હું તખી મધુ । તમારી આ મદદ સેવાન સમારી, પૂજા કરવા પ્રેમઉં છું. એ સંસ્થાના અશ્રય લેનાર બનિશ્યા । એ યુવાનો, તમારી જન્મપર્યંત અગતી લેતરવી નહીં જીવ

પ્રજો । આપનું આ અદર્શ અને અનુકરણીય દ્રષ્ટાંત અમ એકેએક શાંતિમંદુના ઉન્માં અખાડત જવતત રાખી આપના સ્વર્ગસ્થ આત્માન ચિરઃશાન્તિ આપે । જવી ત્ર અ પ્રાથના સાથે આ સાહિત્ય-કૃતિઓના ન્દાનકડી નાળા આપના પરમ, પવિત્ર અને પુનિત મઠમાં હર્ષય છવકાના હૈ અર્પણ હો.

અર્પના:-આપનો સ્નેહલીનો બાળક,
ઠક્કર પ્રાણુલાલ જીવણદાસ બુકસેલર. (ભાવનગરવાળા.)

“ખૂની કોણ ?”

પ્રકરણ:-૧ લું.

“ બે ઘડીની બાદશાહી. ”

આ બે ઘડીની બાદશાહીમાં નરો ફૂલાય છે,
સત્તા મળે કે દોર પોતાનો જમાવા જાય છે.
કંગાલની ગરદન ઉપર મૂકીઃ છરી હરખાય છે,
પથુ આંધળા સમજે નહિ નાહક નિસાસા ખાય છે.

જુઓ છો ? આ બટકખોલી છોકરીને ધકકો મારી
દૂર કરો... ધગમાંના તમામ સામાન બહાર ખેંચી
ઠાઠો ” સરદાર હમનકાન્તે સિપાઇઓને ફરમવડ્યું.

“હા... કર... બાઈ ! દયા કર. અમારા ગરીબની
ઉપર દયા કર. અમારા કંગાલની આંતરડી કઠળાવી કાણ સખી ચૂંચે
છે ? કે તું ચૂંચે ? રાંકના નિમાના લઈ કેણ સુખે સુનો. યે ? કે તું
સૂચે ? બાઈ રહેમ કર.” પ્રાંઠ ઉમરની મધુરી રડતે હૃદયે બોલી.

“કંગાલને કઠળાવીને નહિ સાર કંઈ તું કહેજી,
લેશે નિસાસા રાંકના તે જીંદગી બર સાલશે.

ઠરતો સ્વયં તેવોજ । જે જેવો ખીજને ઠારતો,

સુખ દુઃખ તણી સોટી વડે સર્વેશ સૌને મારતો.

માટે એ ઇશ્વરી-સોટીનો દીલમાં ડર રાખ. સત્તાનો દોર બૂલી જા. સિતમ ન વરસાવ. જે ઝાલીમ ને જાંચરી સત્તા આજે તું ભોમવે છે, તેનાથી પણ જળરજસ્ત સત્તા ભોમવનારા હતા ન હતા થઇ ગયા. મિટ્ટીમાંથી પચદા થઈ મિટ્ટીમાં મળી ગયા. ધરા ધામ ને ધન કોઇની સાથે ગયું નથી, ત્હારી સાથે જનાર નથી.

લોકેશમદનો રાય રાવણ ચપ્પટીમાં ચોળઈ ગયો,

ખાણાવળી રાજા કરણ પણ રણ વિષે રોળઈ ગયો.

સારા ગયા, નરસા ગયા, કોઇ સદાના ના રજા,

સુખ મ્હને શું ત્હારા થશે ? માથી ન જે કોઈના થયાં."

"છટ્ છટ્ એમ બિલાડીના ટલાથી શિકાં તૂટી જતાં હોય તો પછી શું જોઇએ ? અરે ગરીબના તો પેટમાં દાંત હોય છે. ભોમ તમારા કે તમે ગરીબ થયા. એમાં અમારે શું લેવા દેવા ? સુસ્તાન-સિંહ ! (એક સિપાઇ તરફ જોઇ) ચાલ સામાન ખ્હાર કાઢ."

"હાય ! એા કુટેલા નસીમમાં ફરી વધુ આધાત કરનાર ! બળતામાં થી હોમનાર ! ચારે શું અમારાં આસુડા નકામાજી જશે ?"

"જરે જર."

"અમારી દાદ-ફરિયાદ તું નહિ કાને ધરે ?"

"જરા પણ નહીં."

"તો કહે ! કહે ! એા નરાધમ કર્મચંડાળ ! કે અમારે ક્યાં જવું ?"

"જહનમની ખાડીમાં... અમાં મ્હને શું પૂછે છે ? ગરીબીમાં સડો છે, એથી તો ખ્હેતર છે કે કોઇનું મ્હોત લઇ મરી જાવ.

આ દુનિયામાંથી ઝોલા ચાવ. તમારા જેવા રોતા કકળતા કંગાળ બિખારીઓની જગતને કશી જરૂર નથી."

"હાથ પરનું ઓ નામ પ્રભાણે શુભ રાખનાર હમન! મ્હોત ક્યાં રસ્તામાં પડ્યું છે ?"

ન મળતું માગનારાને, અમોથી દૂર ભાગે છે,
વગર માંગ્યું પધારે એ ઉધો બહેવાર લાગે છે.
પકડવા દોડનારાને, અતિ લાંબાણુ આધે છે,
જુગ એ જોડનારાને, ઝડપવા એય ભાગે છે.

તો પછી ક્યાં જવું ? મ્હોત છેજ ક્યાં ?"

"મશાણુમાં. ચાલ દૂર ચા. ખાલી માથું ન પકાવ. તમારા જેવા જડમરતોની સાથે જાહું મ્હોડું દુઃખાવવામાં કંઈજ સાર નથી.
જાવ.....

નદીમાં યા સમુદોમાં...અહોથી જઇ મરેા ડૂબી,
તમે વેઠો વિપત્તિયો (તેમાં) તમારા દૈવની ખુબી.
કુટેલા દૈવના કર્પણ. ...બીજને શું કહો એમાં ?
તૂટી ગામર નસાઓની પછી પાણી રહે શેમાં ?"

મધુરી:-પરનું બાધ !

કુટેલા એ મિતારાને, દયાથી સાંધનારો તું,
છૂટેલી ભાગ્યની જાળી, ફરીથી બાંધનારો તું.
અમારા દૈવની મટકી, તણો તું ફોડનારો છે,
સીનમના કાંકરા મારી, તું પોતે તોડનારો છે.

ઓ જાલીમ ! ન્હાની થી પથુ આ ઝુંપડીમાં અમે માતા-પુત્રી
કલ્લોલમાં દિવસ ગૂજરતા હતા. હૈયાની હાટો માંડી પરસ્પર પ્રેમની
પરબોમાંથી સાદાઇ, સંતોષાઇ, ને સુધડતાનાં નિર્મળાં પાણી પીતાં

હતાં, બૂખ્યાં—તરસ્યાં અને ચાક્યાં પચિકોને પાતાં હતાં. આજે એજ પરજ
અમેને ધરની બહાર નિરાધાર અવસ્થામાં કઢી તહેજ ફેડી છે. હાથ !
એ ગાગરમાં હવે પાણીનું ગિન્દુ સરખુંગે નથી રહ્યું. તહારા દીલમાં
દયાનું ટીપુ નથી રહ્યું. સખૂ ? પણ જય છે ક્યાં ? આ કમાલને તુટયો
ટુટયો જૂજ નજીવો સામાન ક્યાં લઈ જાય છે ? નહિ લઈ જવા દઉં.”

* * * * *

હું પડીના બાંગાતૂટાં બારણાની વચ્ચે મધુરી આડી ઉભી રહી.
તેણીએ દમનકાન્ત અને તેના મિયાદઓને અંદર જવાનો માર્ગ રોક્યો.
હવે દમનકાન્તનો પિ-તો પૂરેપૂરો ઉછળ્યો. તેનો કોષ કાષુમાં ન રહ્યો.
તેણે મધુરીને બારણામાંથી દૂર જમીન ઉપર હડસેલી રસ્તો મોકળો કર્યો.
મિયાદઓ સામાન બહાર ખેંચી લાવવા માંડ્યા, ત્યાં તો માતૃદેલી
સોળ વરસની આળા એના, કે જે આવી ઉભી રહી રડતી હતી, તે
હવે વચ્ચે પ્રનાઇ. ચાકેલી માની જગ્યા તેણે સાચવી. દમનકાન્તના
અગ્નિમાં પડી તેણે કાલાવાલા કરવા માંડ્યાં. આંસુમાંથી પગ બીનાં કરી
નાખ્યા. ચિન્તિઓ કરી.

“બાઇ !...બાઇ...મ્હારી માતાને ખાતર...મ્હારે ખાતર...એક
ગરીબના હૃદયની દુવા લેવાને ખાતર...દયા...કર.

દયાની આંખથી જોઇ...દુવા કંઠાલની તું લે,
નિખારણુ યાચગ આવી...દયાને દાનમાં તું દે.
રીઆવો તો બલો બગવાન નકકી આપ પર રહે,
રીઝાવો તો.....ત્રૂટે”

“આલ, આલ. દયાનો બંડાર, તમારા જેવા દીનોને લૂટાવી
દેવાનો નથી સમજ ? એનો ઉપયોગ તો માણસ અને સજોન જોઇને
કરકસરથી કરવાનો છે.”

“જો તું દયા દાનમાં નહિ દઇ શકે, તો પછી જીવનમાં દાનમાં લઇ પણ નહિ શકે.

જે આપી શકતો નથી, તે માગી શકતો નથી.

જે ખર્ચો શકતો નથી, તે ખાઇ શકતો નથી.”

“ભલે ભલે ! માગરાનો વખત આવશે, ત્યારે જોઇ લઇશું. અમારા જેવા ડાહ્યા માણસો ભવિષ્યનો વિચાર કદી આગળથી કરતાં જ નથી.”

“અને તેથીજ પછી ખત્તા ખાવ છો, ઠોકર ખાવ છો...”

“અસ ! ત્હારી વાચાળ જીભડીને અહીંથીજ કાપી નાખ. નાહાન છોકરી ! નથી બોલતો નેમ નેમ વધારે ફાટે છે, કેમ ? ચાલ તું પણ મહારા મર્જામાંથી દૂર થા ” હમનકાન્તે તેને પણ તેની માતાની માફક બહાર જમીન ઉપર પટ્ટી.

હવે માતાથી ન સંખાધું. પોતાની પુત્રી મેનાને ગોદમાં લઇ તમામ હિંમત એકઠી કરી તેણે તે પાપી હમનકાન્તને કહ્યું, “ઓ માનવના વેશમાં શયતાનની ગરબ સારનાર કૂર રાક્ષસ ! સાંમળ જે સત્તાના મદમાં તું આટલો બધો ફૂલી ગયો છે, અંધ થયો છે, તે...

સત્તા ચલાવે રંક પર પણ અંત નેનો આવશે,
આર્થાય ખૂરો વખત ત્હરો પ્રભુ મદારો લાવશે.
તુજ પાપના કાચે ધડો ખૂરો ભગઇ ફૂટશે.
વૈભવ રિલામી જીંદગાની. જોર જર સૈ લૂંટશે.
આ બે ઘડીની બાદશાહી બે ઘડીનો તોર છે,
આછી અમકતી ચાંદની અંધારું પાછળ ઘેર છે.”

ઠાઠા વાંચક ! વધુ વખત હવે તને આંટીધુંટીમાં અને આતુર અવસ્થામાં નહિ રાખતાં આ થું થઇ રહ્યું છે ? તે સમજવું. કર્ણાવતી નદીને કાંઠે કર્ણાવતી નામે નગર આવી રહેલું છે. ત્યાં આજે કનકકાન્ત નામે માયાળુ, બલા, ઉદાર અને સુચરિત ઉમરાવની આજીવંત છે. નદીકિનારે સુશોભિત મહેલ બાંધી કનકકાન્ત પોતાની ધર્મપત્ની કોકિલા સાથે દિવસ નિર્ગમન કરે છે. કનકકાન્તે ગરીબોને રેવા માટે સસ્તા બાડાની કાટડીઓ જેવાં ડુંપડાંઓ નદીને સાંમે કાંઠે રાખ્ય-ખર્ચે બંધાવ્યા છે. જેમાંના એકમાં આપણી વાર્તાના બે પાત્રો મધુરી અને મેના, મા-દીકરી, આજ ચાર માસ થયા રહે છે. બાકીનાઓમાં ગરીબ વર્ગના મહેનત મજૂરી કરનાર પરતુ સાદા ને સંતોષી બેઠેલા રહે છે. માતા-પુત્રો રેંટીઓ કાંતી અને દળણાં દળી પેટ પૂરતુ કમાય છે, ને ખાય છે. આજ ત્રણ માસ થયા મધુરી ધરતું બાડું આપી શકી નથી. તેની ચિંતામાં ને ચિંતામાં તે સુકાયા કરે છે. મધુરીની ઉંમર આશરે ૩૫-૪૦ વરસની અને તેની પુત્રી મેનાની ઉંમર ૧૬ વરસની હતી. મેનાએ બાલિકાવયને જાળંગીને સુવાવરથાના આંગણમાં પગ મૂક્યો હતો. માતા જેવીજ તે સુકુમાર અને સુંદર હતી. સર્વાંગસુંદર છતાં આ હીરાકણી વજાલકારોની ટાપટીપ અર્થાત્ પહેલ ને પાસા વિના ઝળકાટમાં મંદ બાસે તો તેમાં શી નવાઈ ? વળી અધૂગમાં પૂરો ગરીબાઇમાં જન્મ ! ને તેના દુઃખો ! એટલે પછી શરીર અહું થઇ જાય, ને કાયાનો રંગ પલટાય, એ સ્વાભાવિક હતું. આવા દુઃખી સંસારને પણ રાહત આપનાર એક વ્યક્તિ હતી. અને તેનું નામ મનમોહનરાય. જેને મા સિવાય દુનિયામાં કોઇ નહોતું.

મનમોહન આ ગરીબ સંસારની દયા ખાતો, અને વારંવાર નજીવી આવકમાંથી નજીવી મદદ આ મા—દીકરીને કરવા ચૂકતો નહી. મધુરીની આંખ આ બવિષ્યના જમાઇ મનમોહન ઉપર જ્યારે લાગી હતી, ત્યારે મેનાના અને મનમોહનના મન પણ એકમેકને મળેલાં હતાં. આજે મનમોહન પરમામ જવાનો હોવાથી માતા પુત્રીને છેવટની વાર મળવા આવવાનું આમલે દિવસે કહી મથે હતો. માતા ‘ધરતું બાકું ક્યાંથી આપવું ?’ એ વિચારમાં હતી, જ્યારે પુત્રી મનમોહનનાં વિચારમાં ઘેળાતી હતી. બાકુ ઉધરાવનાર દમનકાન્ત નામનો એક સરદાર હતો, જેને કોકિલાના આગ્રહથી કનકકાન્તે નીમ્યો હતો. તે સ્વભાવે કૂર હતો. ત્રણ ત્રણ માસ થયા ગરીબ મધુરીને તે બાકાને માટે ત્રાસ દેતો હતો, પરંતુ કનકકાન્તની વારંવાર સુલાકાત ને મ્હેરબાનીથી મા—દીકરી ઇશ્વરકૃપાથી હજુ એ ઝાલીમના પંજમાં સપડાતાં બચ્યાં હતાં. પરંતુ આજે હવે છેલ્લો દિવસ હતો. મા—દીકરી મનમોહનની વાત કરતા હતા. માતો જીવ વાતમાં નહોતો. તેને તો પ્રતિપણે દમનકાન્ત આવ્યાનાજ બણકારા વાગતા હતા. એટલામાં મેના બોલી.

“મા ! આ બધા કારસ્તાન કનકકાન્તના નહિ હોં ! એ તો નિચારા બહુ બલા માણસ છે, નહિ વાર ? પરંતુ એમની પત્ની કોકિલાગૌરીજ બહુ કૂર છે. તેથીજ આપણને આટલું બધું શોષવું પડે છે.”

હજુ માતા પુત્રીના આ પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર આપે, ત્યાં તો યમદૂત જેવો દમનકાન્ત સિપાઇઓ સાથે બાકુ ઉધરાવવા આવ્યો, ને જીલ્લમ કરી માલ પહાર કાઢવા લાગ્યો. તે વખતે તેઓની વચ્ચે જે વાર્દવવાદ થયો તે આપણે વાર્તાને મથાળે વાંચી મથા છીએ.

હું પડાતો તમામ સામાન પોતાને કપ્પડે લઈ હરાજમાં લઈ જવા સિપાઈઓને આજ્ઞા આપી હતીને હું પડાના બારણાને તાળુ માર્યું. આ બાળુ મા-દીકરીને દેખાવ કરવાનું હતું. આસપાસ ખેડુતોનું ટાળું વિંટળાઈ વળ્યું હતું.

૧ ખેડુત-(અંદર અંદર) બહુજ શરમ ભરેલું કામ થાય સે.

૨ ખેડુત-મગવાન ઝોને પૂસે ! બચારાની આંતરડી દખાવી એ કું કુખી થવાનો સે ?

૩ ખેડુત-જો થોડાજ વખતમાં પરણુ કરે ને ઝોને પેત્રો વચિત અવાજ હંમળાય !

આવી આવી વાતચીતમાં સમય પૂરો થયો. હમનકાને જતાં જતાં એક તીરછી નજરે તે મા-દીકરી પર નાખી. હમામમાં ને હમામમાં તે આગળ વધ્યો. ત્યાં તો કાષ્ટકની સાથે ને અથડી પડ્યો. હજી તો તે કોણ છે ? એમ તે જોવા જાય છે, ત્યાં તો એના દોડતી કે તેની પાસે આવી રહી. એ આવનાર મનમોહન હતો.

“આવો. બલે આવ્યા.”

મધુની ને એના મનમોહનને મળ્યા. તેમના સુખદુઃખથી પરિચિત મનમોહન ક્ષણ માત્રમાં શું બન્યું છે ? તે પાછી ગયો. તેણે હમનકાને તરફ ફરીને કહ્યું,

“બાઈ ! આમ જીલ્લમ કરવો એ આપને શોભે છે કે ?”

“તેમાં મ્હારે શું ? અમે તો ચિઠ્ઠીના ચાકર. બાકુ આપી દે, અને પછી સુખેથી રહે.”

“પગનુ આપશે. બે દિવસ રહીને. ક્યાં નહાસી જવાનું છે ? હમણા નહિ હોય તો શું ચોરી કરવા જાય ?”

“અરે એવા વાયદા તો છપ્પનસો વીતી ગયા. આવા ભૂખડી-બારસના ને વળી વિશ્વાસ કાણ કરે ?”

“એટલે તું શું કે'વા માંગે છે ? એઓ કે'વા છે ?”

“બદમાશ. હરામખોર.”

“પાછું કર્મચંડાળ ! જીભ સંભાળીને બોલ.”

“નહિ તો ?”

“જેવા જેવું થશે.”

“તું છું કરશે ?”

“પાંજામ જુર આવશે.”

“હા...હા...હા...હા...હા...” હમનકાન્ત અહીં મ્હોટેથી ખડખડાટ હસી પડ્યો, અને બોલ્યો, “અલ્યા ! તહને આટલું બધું આ ભોગાનું લાગે છે, તો બાકુ એમના વતીનું પુંજ ચૂકાવી દેને ?”

“અફસાસ કે મ્હારે એટલું ગળું નથી. મ્હારી પાસે પણ હાલમાં સ્વતંત્ર કાણી કાઢી નથી.”

“બિખારાના સંગી પણ બિખારીજ” હમને તાનો માર્યો.

“અલમત્ત ! બિખારીની દયા પણ બિખારીનેજ આવે. શ્રીમંતને નહિ. જેને વિનવજ જણે.

ગંજીના જુડા દુઃખો, ગરીબો બાપડાં જણે,
દરદ રોગિજના દિલનું, નિરેગી તે નહિ જણે.
વાન, વઠે, અનુભવ જે કરે તેઓ પછી કા'વે,
‘પરાધ આખના આંસુ નાહી નિજ આખમાં આવે.’

એા હુબે ! આવો અણુધરતો ને ફૂર ફુકમ કનકકાન્તનું માથાળુ સુખ આપેજ નહિ. એ દયાળુ દાનવીરની જીભમાં આવી કડુતા ને ફૂરતા સંભવેજ નહિ. કહે કોની આગ્રાથી તું આ ફરજ બજાવે છે ?”

“મૃદસ્વામીની ગેરહાજરીમાં મૃદસ્વામીનીને ફુકમ બજાવવો એ સેવકનો ધર્મ છે.”

“અફસોસ !”

તે પછી તરતજ હમનકાન્ત સર્વને છોડી ચાલતો થયો. મનમોહનના સુખમાંથી સહસા ઉદ્ગાર નીકળી પડ્યા. “કંઈ નહિ. જોઈ લાકડા. ત્હને તેમજ ત્હારા ઉમરાવ બેઠને.” અને તે પછી તે નિરાધાર અધુરી ને એના તરફ ફરી બોલ્યો.

“તમારે મહારાવાની જરાય જરૂર નથી. મ્હારે તો આજે પરગામ જવું છે. પરંતુ મ્હારા પાછા આવતા સુધી તમે બંને સુખેથી મ્હારે ઘેર રંજો. ત્યાં મ્હારી માતા તમારા બેઠની સારી માવજત કરશે. હથિર કૃપાથી આપણા ચારેતું ગાડું સુખ સંતોષમાં નીભશે.”

“પરંતુ અમારા ઉપર તમારો આટલો બધો ઉપકાર ! એનો બદલો અમે ક્યારે વાળીશું ?” અધુરીએ આંસુભીની આંખે કહ્યું.

“એમાં આભાર માનવાની કશીય આવશ્યકતા નથી. માણસ માણસ ઉપર દયા કરે, એમાં શું વધારે કરે છે ? માટે ચાલો.”

તે પછી આ રનેહલીની ત્રિપુટી મનમોહનને ઘેર જવા ચાલી. ત્યાં એક વયોવૃદ્ધ માણસ હાથ માઢેની લાકડી ઠોકતો ઠોકતો આગ્યો, અને બોલ્યો.

“માફ કરજો. મહેરબાન ! પરંતુ જો આપને મ્હારી કામ પજુ પ્રકારની મદદની જરૂર હોય તો બેલાસક આપવા તૈયાર છું. હું પજુ આપનો એક દિવાલિયન્તક છું.”

“ના...જી...આજના વખતમાં એટલુંથે કહેનાર કાણ છે ? અણુભર્યા છતાં આપની આટલી ભાગણી છે, તે જોઈ અને ખુશી થયા છીએ.” મનમોહને જવાબ પાડ્યો.

“તમને નહિ તો આં તમારી સાથે બે પહેનો છે, તેમને કંઈ...”

અધૂરા વાક્યનો અર્થ સમજી જતાં જ મનમોહન બોલ્યો...“જી એમને પણ હાલમાં તો જરૂર નથી.”

સૌ સૌને રસ્તે પડ્યા. પેલા ટૂંક માથુંસે થોડી વાર રહી વેચ પલટ્યો. એક કદાવર બાંધાનો ચાલીસ વરસનો પ્રચંડ પુરુષ હવે તે ભાગવા માંડ્યો.

“કેટલી બધી હિંમત ! મ્હારી મદદ લીધી હોત તો હું ખુશી ચાત ! પરંતુ હશે.” અને તે પછી તેણે ગજવામાંથી સામારેટ કાંડી સળાવી. ધુમાડાના ગોટગોટા કાઢતો તે કાણુવારમાં લાંથીઅદ્રશ્ય થઈ ગયો.

બહાલા વાંચક ! એ નવીન આવનાર યુદ્ધનો સ્વાંમ સજનાર અન્ય કોઈ નહિ પરંતુ અંગદેશનો સુવિખ્યાત ડિટેક્ટીવ ટેવેન્ડ્ર પોન્ને હતો.

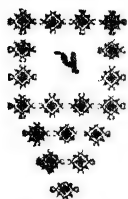

પ્રકરણ:—૨ જી.

“લેદી ટપાલ.”

પાપકર્મ પ્રારંભમાં પ્યારા ભાગે ભાઈ,
પણ પુઠે પસ્તાય છે રહેજ નહિ સુખદાઈ.
થડી ઘાટ દુષ્ટાત્મા ફસાવવાને જાય,
પણ કુદરતનો કાયદો પોતે મહિં ફસાય.

પ

રગમ ગએલો ઉમરાવ કનકકાન્ત આજે કર્ણાવતીમાં
પાછો ફર્યો હતો. નિયતિયમાનુસાર તેનો મહેલ
જવાનો રસ્તો ગરીબોના ઝુંપડા પાસે થઈને હોવાથી
તે ત્યાં રહીને પસાર થયો હતો, એવામાં તેની નજર

એક ખેડૂતની સ્ત્રી તરફ ગઈ. તે સ્ત્રી બાળ સંધ્યાના વર્ણનાં સ્ત્રીઓને
કનકકાન્ત તરફ આગળાં જતાવી બેસી રહી હતી, કે “જુઓ !
પેલો કૂર હુકમ આપનાર ઉમરાવ જાય.” કનકકાન્તને કાને આ શબ્દો
પડતાં વાંજ તેણે પેતાનો ઘેડો ત્યાં અટકાવ્યો. નાચે ઉતરી, તે સ્ત્રીની
પાસે જઈ તેણે બોલેલા બોલ માટે ખુલાસો માંગ્યો. ખેડૂતની સ્ત્રી
મહેડે બનેલો તમામ બનાવ જણાતાજ તેણે પેતાનો ઘેડો પૂરપાટ
દમનકાન્તના ઘર બહારી મારી મૂક્યો. થોડી વારમાંજ તેને દમનને બોટો
થયો. કનકકાન્તને જતાં વારજ દમનને પ્રશ્ન કર્યો.

“દમન ! કહે જોઈ ? પેલાં નિરાધાર માતા-પુત્રીને કોના કલ્યાણી
તેં ઘર બહાર કાઢી મૂક્યા ?”

“શ્રીમતી કોઠિકાબોરીના.” ઠાવકા મહેડે દમને જવાબ આપ્યો.

ત્યારબાદ દમનને કોઈ પણ જાતની વધારે પડપૂછ કરવી
છોડી દઈ કનકકાન્ત સીધો પેતાન મહેલે અગ્યો. કનકકાન્તના ગયા
કેડે તરતજ દમનના મગજમાં પણ કંઈ વિચાર આવતાં તે પણ
પોશાક બદલી એક છુપા બોયમ દ્વારા ત્યાંક ગૂમ થઈ ગયો. કનકકાન્ત
મહેરલાંજ કપડાબેરપોતાના ખાસર શૃંગાશુવનમાં આવી લાગ્યો. ત્યાં તેણે
શું જોયું ? એક આશ્ચર્ય અઠૂવીત વર્ણના સૈન્દર્ભવતી લક્ષના અત્યારે

(સચિત્ર) પોલાદી પંખે. ડિટકટીવ નવલકથા.

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણજ્ઞાન પુસ્તકાલય, દાવર રોડ-સુરત.

મર્દીક:-શ્રી. પ્રાણજ્ઞાન શ્રવણદાસ જુકશેલર અને પાલીશર-સુરત.

શંકર પ્રેસ-સુરત.]

કીંમત બાર આના.

આ એકાન્તવાસમાં એકલી ગાલે હથ ટેકવી મૃદુ શય્યામાં પડી પડી કોઇ મહાન વિચારમાં તલ્લિન બનેલી હતી. કનકાન્ત આખ્યાનું બાન તેને નહોતું કર્ણાવતીના ઉમરાવની પત્ની અને કર્ણાવતીની મહારાણી કોકિલા તે આજ હતી. ઉમરાવના ઘરની પત્ની એટલે પછી વસ્ત્રા-લંકારની ઝમઝમ હોય એમાં શું નવાઈ ? તેમાં વળી કોકિલાને બાલ્યકાળથી જ જરા ટાપટીપ વધારે પસંદ હતી. પછી તો પૂછવું જ શું ? કંઠમાં કોકિલ સમાન એ કોયલડીના અગરમ હસલીની ધોળા-શને પણ શરમાવે તેવો હતો. તેના નયનોના અમકારા આગળ રતિ પણ પાણી બરે એમ હતું. કેશની કાળાશયી મણીધરાને લજવતી એ કોકિલાગૈરી 'કોકિલા ! કેમ છે ?' એ પ્રશ્નની સાથે જ ચોંકી સફાળા બેઠી થઈ. અસ્તવ્યસ્ત થયેલા ચીર ઠીક કર્યો. માથાને ઉડેલા છોડો તેણે સમો કર્યો. તેની વીચારમાળા તૂટી ગઈ. નમણું નેત્રો પલ્લકમાં પ્રગ્ન પૂછનાર પતિદેવ છે, એ જાણતા જ એના માલ ઉપર રતાશ ધાઇ આતી. આંખલડીના મર્મબેદક અણસારા ને નખરા સાથે લાડ કરતી તે મંદ મંદ હસતી હસતી ઉભી થઈ. પાસે જઈ કાલાધેલા શબ્દોમાં બોલી.

“બહુ મોડું થયું ! હોં ! પધારો.”

“તું શું કરતી હતી ?”

“બાલમ્ના વિચાર ?”

“એમ કે ?”

“હાસ્તો ! બીજ કોના વિચાર કરવાના હોય ?”

“બરાબર છે, સતીને વિચાર સદૈવ પતિના જ હોય.”

“ખરે ? પરંતુ તમે આજે આમ દાઢમાંથી બોલો છો, એવું મને જણાય છે. તમારો હંમેશનો હસમુખો મહેરો આજે ઉદાસ કેમ છે ? હસી ખુશીને વાત કેમ કરતા નથી ? હું ?”

“કોકિલા ! ત્હને ખબર તો છે ને કે હું ગરીબોને ચાહું છું. તેમના દુઃખો હું દેખી શકતો નથી ?”

“બધીજ સારી રીતે. પરંપરાને આજે દસ વર્ષ થયાં તેમાં તમને મહેં બધાંય ગરીબોને આશ્રય આપતાં જોયાં છે.”

“બસ ! એ બધું તું જાણે છે તે છતાં મહારી ગેરહાજરીમાં આ માટે જાટાળો ક્યો ?”

“શું ?”

“કમનકાન્ત પાસે પેલા નિરાધાર માતા-પુત્રીને કઠાવી મૂક્યા.”

“નાથ ! એમાં મહેરો મુદ્દલ વાંક નથી. આજ ત્રણ ત્રણ માસ થયાં ભાડા પેટે એક પાછ પછુ એમની પાસેથી વસુલ થતી નથી. હવે તે ક્યાં સુધી પાળવા ? એથી તો નાથ ! એમને ફાવી જાય છે, અને અયોગ્ય ઉ-તેજન મળે છે.”

“નહિ ! અન્ય માટે એમ બને, પરંતુ એ બાપડાં તો બરાબર ગરીબજ છે. કોકિલા ! આટલી બધી રાજ્યની તિજેરી તર છતાંયે ત્હારે હૈયે ટાઢક વળતી નથી, ત્હને સતોષ નથી મળતો, એ બદ્ધ આફસોસની વાત છે. ‘આતિ સોભ તે પાપતું’ મૂળ.’ પાંચ રૂપીઆ ભાડાને માટે ત્હું આ કાર્ય તદ્દન અયોગ્ય તો શું બલકે ઉદ્ધત અને મુખાંધમયું કર્યું છે. ત્હને ખબર નથી કે—

હુનિયામાં ગરીબોથી કદર શ્રીમાનથી ચાલી,
કસોટી દાનથીલોની ગરીબોથીજ લેવાતી.
હુખી તે માનવી ગણવો ગરીબાઈ ગદ્ય જેની,
ગરીબી જન્મભર નીલે અમીરી આ થડી ખેની.

હમણાં હમણાં તું મદને પછુ બાણુ ઉપર મુકી ત્હારે મન ફાવે
તેમ રાજ્યમાં ઉઘલપાચલ કરે છે. મહારી ગેરહાજરીનો ગેરઉપયોગ
ગરીબોને અન્યાય આપી તું કરી રહી છે. મહારી અર્ધાંગના હોઠ
ત્હારે તો આ બાબતમાં શરમાવું જોઈએ ! એક સમ્રાટીને છાજતા
સદગુણોમાં દયા, માયા, રહેમ, દાનશીલતા અને સખી દીલનો પછુ
સમાવેશ કદ જાય છે. પાંચ પૈસા દેવાના તો નથી મળતા, પરંતુ
તેમની પાસેથી ઉલ્ટા દમીને પડાવવાની દાનત કેવી ?

મળે માધવ-કૃપાથી તો ગરીબોને દહ છુટો,
પરંતુ છે છુટાયેલા વધુ એને નહિ છૂટો.
મળે તો આપવું નહિ તો દયા આવી રહી તમને,
પરંતુ રોવડાવાની ન દાનત દ્યો પ્રભો અમને.

બલો છુટો ગમે તેવો બિખારી નિન્દવો નહિ હા !
એ આજે, તમે કાલે, હસીને કો' જવાના ક્યાં ?
સ્થિતિ જે આજ એઓની, તમારી કાલ તેવી છે,
ન જણો ! બીખની ઝોળી ખભા પર કાલ લેવી છે !

ઉલ્ટું ગરીબો પર તો શ્રીમંતોની મહેરબાની જોઈએ ! રહેમની
દ્રષ્ટિથી અવલોકી રંકની કદળતી આંતરડી ઠારી એમના અંતરના

આશ્ચર્યના ભાગી થવાનું સદ્ભાગ્ય સૌને અને વારે વારે નથી મળતું.
એ સદ્ભાગ્ય બહુ દુર્લભ છે હો !

ઉદ્ગાર દીનને “હાસ” એકજ અવનિમાં અણમૂલ છે,
સંસાર ને ભવપાર તરવા પુણ્યનો એ પૂલ છે.
સ્વર્ગસુખથી પણ અહા ! સંતોષ એનો ઝોર છે,
સદ્ભાગ્ય-ભાનુના સિતારાનો સુચક શુભ પ્લેઝર છે.”
“પરંતુ એમાં મહેં એટલું બધું શું કરી નાખ્યું?”

“તહે” શું છે તો કંઈજ. પરંતુ ત્હને ખબર નથી કે ત્હને જે
કંઈક લાગે છે, તે તેમને ઇટલુંયે લાગે છે. ત્હારે મન એ કંઈજ
હિસાબમાં નથી. પરંતુ તેમને મન તો બહુ છે. એક રૂપિયા જેવડી
વસ્તુ ત્હને મજાત્રીમાં ન હોય ! કારણ કે તું લાખોમાં ઉછરી છે.
પરંતુ તેમને મન તો બહુ મોઢી છે. ગરીબાઈના દુઃખો ગરીબોજ
જાણે. શ્રીમાનને તેનો ખરો ખ્યાલ ન આવે. આખવાળો અંધની
અને પગવાળો ભંમની પીડા ક્યાંથી પામે? એનો જોને વીતે તેજ
જાણે. આપણે સમજવું જોઈએ કે એ આન આપણે જીંદા નથી.
બધાય એકજ જન્મનનીના સંતાને હેઠ એકજ વસુંધરા ઉપર
વસનાર અને જનાર છીએ. માંડા, ઘેલા, રંક રાય સર્વના સરજનહાર
શ્રીપતિ સમભાવતાવાળો છે.

ધનવાન તેમજ ધનહીનો પણ દેશ્વરી સંતાન છે,
કંઝાલ તેમજ કુમેરને કેશવ કન સન્માન છે.
જીવં નથી તોયે જીવં જોનાર આ તમ આંખ છે,
કારણ તમારી આંખમાં સોના રૂપાની ઝાંખ છે.

બાકી જુઓ તો ઢેડ બંગી બ્રહ્મ સર્વે એક છે,
સરખાં જુવો સરખાવણા સુજનાં પણ એ એક છે.

શ્રીમંતાઇ, મ્હોટાઇ મરીયાઇ ને ન્હાનાઇ એ સૌ મનમાં માની
લીધેલા માનવીના પોતાના છે. બાકી ખરું જોતા તો:—

પચગી પ્રાણી નામ પુણ્યો જગ-બગીચે ખીલતાં,
અકકેકની સુમંધ છાયા, એક સધળા ઝીલતાં.
કેઈ જરા સુંદર વધારે ને સુમધીદાર જો,
કોઇ મિચાડું માડું સાધારણ સુમધીદાર તો.
સંપી તથાપિ સર્વ એ ખીલે, ખરે, સાથે રહે,
મોંઘા અને સોંધા બધાને માળા સરખા જળવે.

ખેડગણા પુત્રને માતા ફેંકી નથી દેતી. એતો સારાને તેમજ
નહારાને બેઢને સરખાજ જતનથી જળવે છે. તે પ્રમાણે તું આ
કૌશિક રાજ્યવલ્લભીમાં છલકાઇ ન જા. ચઢતી પડતી સૌ કોઇને છે.
સમજુ તો સમજે છેજ કે:...

અમીરો યા મરીઓ યા કકીરો હો અમે તેવા !
પરન્તુ જીવ સરખા શું સમજતો સર્વ ના દેવા ?
જરૂરી જોટલી તમને જરાજર તેટલી તેને,
નથી મ્હોટાં જીવો તમને ! અને ન્હાના કંઈ એને.

મરીઓનાં દીસો દુનાવનારાં નીચ દાનવ છે,
તમેયે માનવી ! સમજો ! મિચારાં એક માનવ છે.

માટે કું ત્હને આજે ચેતવણી આપું છું કે આજ પછી મરી-
ઓને દુભાવી, તેમની આંતરડી કકળાવી, એવું જો કું સાંભળાશ, તો
ત્હારો સહારો માટે પરિત્યાગ કરીશ."

“નહિ. નહિ. નાથ ! એમાં આટલો બધો કોષ કરવો નથી થતો. આપને જો એ પસંદ નથી, તો હું એ બાબતમાં માથું જ નહિ મારું. હ્યો થયું હવે ? ત્યારે શું ? એતો અમસ્તી ! મહેં જરા કમનકાન્ત ત્યારી સલાહ લેવા આવ્યા, ત્યારે કેવળ વિચાર જ દર્શાવ્યો. વાર ! જવા દ્યો હવે એ વાત, ને કહો જોઈ તમે ત્યારમામ મયા હતાને ? ત્યાં શું કરી આવ્યા ! તે તો કંઈ બચાવ્યું નહિ !”

“હા, તેજ હવે હું તબે બચાવું છું. જો સાંજળ ! થોડા દિવસ ઉપર ત્યારા ઉપર એક ભેદી ટપાલ આવી હતી, તે આ....રહી. ...જો...લે...વાચી જો.”

કનકકાન્ત કોકિલાના હાથમાં એક કાગળ મૂક્યો. ધ્રુજતે હાથે કોકિલાએ તે ખોલ્યા ખોલતાંજ તબેના મોઢા ઉપરનું તૂટી ગયું. ઘડી પહેલાં હસતા કોકિલાના મુખ ઉપર ગંભીર ગમગાની છવાઈ ગઈ. વાંચક ! તું પણ આ કાગળનો ભેદ વાચી ત્યારી હિજળતી નિશાસાને તૃપ્ત કર.

૨૧૦ કનકકાન્ત,

તમારો ગૂમ થએલો ત્યારેના ભાઈ કેશવકાન્ત જીવે છે. સમય આવતાં આપોઆપ ખુસ્તો થશે. માટે વાલ કરતાં તબેલાં ખૂબ સંભાળજો.

લી. “હું જાતે ને પોતે.”

“હું ધાર છું કે કોઈ દગાખોરનું આ કાવતું હોવું જોઈએ. તમારા ભાઈને ગૂમ થયાને આજ દશકો વીતી ગયો. આટલા વર્ષ

નહિ ને હવે એ જીવતા હોય એ સંભવેજ ક્યાંથી ? મ્હને તો લાજે છે કે કોઈ બદમાશનુંજ આ રાજ્યગાદી પચાવી પાડવા તરકટ છે. કેમ તમને શું લાજે છે ?”

“કોકિલા ! કોઈ પણ વિષય ઉપર માણસે પોતાનો સ્વતંત્ર અભિપ્રાય આપતાં પહેલાં લાંબો વિચાર કરવો જોઈએ. આમ ઉતાવળા બની હાવે તેમ મત બાંધી લેવો ઠીક નથી. જો કે લખનારે પોતાની ચતુરાઈ ચલાવી નામ-કામ અને તિથિ નથી લખ્યા, પરંતુ હું કલકતા ગયો હતો...લાં...”

“કલકતા ? તમે ગયા હતા ? હૈં ! લાં શું ?” અધીરી કોકિલા વચમાંજ ખોલી ઉઠી.

“ધીરી પડ. લાં પ્રખ્યાત ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રકુમાર સાથે મ્હારે મુલાકાત થઇ.”

“દેવેન્દ્ર ?” કોકિલા હવે ચોંકી.

“હા ! કેમ તું એને ઓળખે છે ?”

“નારે ! મ્હેં તો એમને જોયાએ નથી, પરંતુ મ્હેં સાંભળ્યું છે, કે એઓ બહુ બાહોશ છે. હૈં ! પછી તમે એમને આ કાગળ બતાવ્યો એમજ ને ?”

“હા.”

“અને એમણે શું જવાબ આપ્યો ?”

“એજ—કે કેશવકાન્ત જીવતો હોય એ સો વસા સંબંધિત છે. પોસ્ટ ઉપરની છાપ જેતાં પત્ર કર્ણાવતીથીજ બાકાપેલો છે. અને કેશવ આપણાજ શહેરમાં કોઈ છૂપી જગ્યાએ છૂપાયેલો છે.”

“અને તમે એમ માની લીધું કે નહિ ?”

“એમાં માનવા નહિ માનવાનો સવાલજ ક્યાં રહે છે ? દેવેન્દ્ર કંઈ જેવો તેવો માણસ નથી. આ બાતમી મળતાંજ મહેં પ્રથમતું વીલ રદ કર્યું છે, અને હવે નવું કરવા ઇચ્છા ધરાવુ છું.”

“આમ એકાએક સાદસિક પગલું ભરવું સારું નથી. હો !”

“નહિ. મહારું મન પણ સાક્ષી પૂરે છે, કે કેશવ જીવનો હોવોજ જોઈએ. દેવેન્દ્રને મહેં એ કાર્ય સોંપ્યું છે, અને આજેજ દેવેન્દ્ર અહીં આવનાર છે, કારણ કોઈ ગર્ભશ્રીમંતના ખૂનના કેસનો બાર પણ હાલમાં તેને માથે છે. વળી તે આખતમાં તેને અત્રેથીજ કટલીક બાતમી મેળવતી છે.”

આ બધું સાંભળતાંજ કોકિલા ધોળી પૂણી જેવી થઈ ગઈ. તેના વદનચંદ્રની લાલાશ ફિક્કડી પડી ગઈ કાણુ જાણે એવું ને શું હતું ? કે દેવેન્દ્ર અહીં આવનાર છે, એમ સાંભળતાંજ તેના મોતીવા મરી ગયા. મહામહેનને તેણે સવાલ કર્યો.

“હવે તમે નવા વીસમાં શું સુધારો કરવા માંગો છો ?”

“જો. કોકિલા ! હૃદયેશ્વરી ! જોતું ન લગાડીશ, પ્રથમ વીસમાં હું અપુત્ર હોવાથી મહારા મરણ પછી કર્ણાવતીની માદીતી હકદાર વારસ તુંજ હતી, પરંતુ હવે મહેં ચાલતા આવેલા ધારાને અનુસરી વિચાર બદલ્યો છે, અને તારા પોષણ અર્થે અમુક રકમ આંધી આપી બાકીનો તમામ હકક માગ બાકીને નામે લખાવવા માગું છું.”

હતાશ કોકિલા આ પછી આગળ કંઈજ ન બોલી. કનકકાન્ત પણ તે પછી કોકિલાનો ઓરડો છોડી ગયો પરંતુ પેચો લેદી કાગળ કોકિલાના ઓરડામાં તે ઉતાવળમાં બૂલી ગયો. થોડી વારે તેને

તે સાંભર્યો, અને તે લેવા તે કોઠિલાના ઝોરડા પ્રતિ પાછો ફર્યો. બારણા આમળ આવતાંજ અંદર કોઇ બે બચ્ચાં વાત કરતાં હોવાનો ભાસ તેને થયો. કનકકાન્ત કાન માંડી તે સાંભળવા લાગ્યો. બહાલા વાંચક ! આ બે વ્યક્તિઓ કોણ હતી ?

એક તો કોઠિલા પોતે, અને બીજો તેનો ભાઈ કુંબવિહારી.

પ્રકરણ:-૩ જી.

“ મૃત્યુ-ધંટ. ”

મામાપના સંતાનમાં સંસ્કાર ઉતરી આવતા,
સદ્ગુણ કે દુર્ગુણની છાના બગાચર લાવતા.
માટે તમાગ બળ જો સુશીલ ધૃતિજો ભાગતી,
શિખવાડજો સૌથી પ્રથમ સદ્ગુણની શુભ આગતી.

વેં મધુપરી નામની નગરીમાં માધવસેન નામનો
એક ઉચ્ચ કોટીનો સંસ્કારિત ધ્વજસ્વ રહેલો હતો.
વિદ્વાન હોવાથી તે પેટ પૂરતું કમાઈને આનન્દમાં
દિવસ ગાળતો હતો. તેને સંતાનમાં માત્ર એક પુત્ર અને
એક પુત્રી હતા. કમનસીબે માધવસેનને બદ્ધચાલની નારી મળી હતી.
તેની પત્નીનું નામ વિમળા હતું. પરન્તુ ગુણો તો નામથી ઉંધાબ

હતા. ઘણે વરસે પુત્રહીન એવા માધવસેનને પુત્ર થયો, જેનું નામ કુંજવિહારી. એકનો એક પુત્ર, એટલે લાડમાં ઉછરેલો, પછી નખળા નીકળે એમાં નવાઇ શું ? બે વરસે વિમળાએ એક કન્યા રતને જન્મ આપ્યો, જેનું નામ કોકિલાગૌરી. કુંજ વીંસ વરસનો અને કોકિલા અઢાર વરસની ચતાંજ શહેરમાં કોલેરાનો રોગ ફાટી નીકળ્યો, જેમાં પિતાનું છત્ર ગયું. કોકિલાના જન્મ સ્મૃતિના એક સરૂ યુવક સાથે થયા હતા, પરંતુ કમનસીબે તે બિચારો લગત પછી દશ દિવસમાંજ આલોકને છોડી ગયો હતો. કોકિલા બાળવિધવા હતી. પણ તેણે શૃંગાર (વેશ) રાખ્યો હતો. બે માતા સારી ચાલની હોત, તો કોકિલા કલંકીની ન ચાત, પરંતુ પતિના મરતાંજ વિમળાએ છયેક ચારી કરવા માંડી. માતાના કુસંસ્કાર બાળવિધવા પુત્રી ઉપર પડ્યા. અને તે પણ કુંજના એક વચ્ચિક સ્મૃતિના યુવાન મિત્ર ઉપર મોહી પડી. બાઈની શિખામણ અને સલાહથી એક રાત્રે તેઓ ત્રણે દૂર દેશમાં ન્હાસી ગયા. બે ત્રણ વરસ એ ત્રિપુટીએ લાંજ ગાળ્યા, પરંતુ પછી જેના ઉપર કોકિલા માંડી ઘેટી બની હતી, જેના પ્રેમમાં પોતાના પતિવ્રત ઉપર તેણે પાણી મુક્યું હતું. તે પૈસાથી ખાલી થઇ ગયો. બાઈની શિખવણીથી આ ખાલી થયેલ ખોખાને રસ્તામાંથી સાફ કરી કાઢી ખીમ ધનવાનને ફસાવવા કોકિલાએ નિશ્ચય કર્યો. એક રાત્રે લાગ જોઇ કોકિલાએ પોતાના એ પતિને પાણીમાં ડોર દીધું. શયને સંતાડી તેઓ પોતાના પ્રથમને ઘેર ગયા, પરંતુ ત્યાં ખચર કાઢતાં જણાયું, કે તેમની માતા કાઢતી સાથે ન્હાસી ગઇ છે કુંજે ધર વેચી દીધું, અને પછી મેળવેલા પૈસા લઇ બેઠ બાઈ જદેન નોકરીની શોધમાં નિકળ્યા. આખરે એક નાટક કંપનીવાળા સાથે કુંજને ઓળખાણ થઇ, અને કોકિલાના લાવણ્ય ઉપર તે મરી

રીટથો. તેણે કોકિલાને ગાતાં બળવતાં શીખવ્યું. પ્રવીણ થતાં જ મીસ સરસ્વતિના ઉપનામ નીચે ખેલોમાં તે નાટ્ય-નાયિકાની બ્રમિકા શોભાવવા લાગી. બહેનને પૈસે બાઇ પણ મોજમજા મારવા લાગ્યો. સરસ્વતિ ઉપર શ્રીમંતો કુરમાન યદ્ય ગયા, અને તેને ભલભલાના આમંત્રણો આવવા લાગ્યા. એટલામાં એકાએક કોઇ ગર્ભશ્રીમંતની ગરદન ઉપર છરી ફેરવી કુંજ પોતાને લક્ષાધીપતિ બહેર કર્યો, અને કોકિલાએ-સરસ્વતિએ પણ એક પ્રખ્યાત વારાંગના સાથે ઝોળખાણ થયા બાદ નાટક કંપની છોડી સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો. હવે મીસ સરસ્વતિના માન વધ્યાં. ઠેઠેર તેના નાચ-મુજરા થવા લાગ્યાં. એવામાં કુંજનું ભોપાળું પકડાયું. તેની પાછળ પોલીસો પડતાં જ તે બહેનને લઇને નાડો, અને કલ્યાણતી આવ્યો, જ્યાં ઉમરાવ કનકકાન્તે તે ખેડ બાઇ બહેનને આશરો આપ્યો. આગળ જતાં યોગ્ય પત્નીની તપાસમાં એવા કનકકાન્તને કોકિલા કુંવારી છે. એવી કુંજ મારફત ખચર પડી. કુંજ પોતે ઉમરાવના પુત્રપુત્રી હોઇ કોઈ અગત્યની તકરાર થવાથી રાજ્ય ત્યાગ કરી આવેલા જણવ્યું. કોકિલાની કુદરતી સુંદરતાથી ઉમરાવની શંકા બાંગી ગઇ, અને રાજાખીજ બાણી તેણે કોકિલાને પોતાની પત્નીની જગ્યા આપી તે દિવસથી કોકિલા કલ્યાણતીની મહારાણી મનાવા લાગી કુંજ હવે બદ્ધ આવતો જતો નહિ. તે હંમેશાં દેશાવરજ પડી રહેતો. કોકિલા તેને અવરનવર ખપખેગા નાણાં છુપી રીતે મોકલ્યાં કરતી, અને આ રીતે આ ભેદી બાઇબહેનનાં ભેદ ઉપર હાથમાં તો અંધકાર છવરાયલો હતો, આ રમુજ ભેદની ઉકેલણીના કામ ઉપર જો કોઈ ખાઇખીને લાગ્યું હોય, તો તે ડીટેક્ટીવ દેવેન્દ્રજ હતો, કારણ પેલા ગર્ભશ્રીમંતના ખૂની કુંજને શોધવાનું કામ તને સોંપાયું હતું, પરંતુ કુંજ પોતાનું ખરું નામ તે વખતે ત્યાં

છુપાવી દીધું હતું. દેવેન્દ્ર તેમને સરસ્વતિ અને શંદ્યંદ્રના નામથી પિછાનતો હતો. મધુપુરીથી ગર્ભશ્રીમંતનું ખુન કર્યા બાદ તેઓ ક્યાં ગૂમ થઈ ગયા? તેની ખબર દેવેન્દ્રને પણ ન હતી. બાકી આગળની તમામ વાત તેણે શોધ કરી જાણી લાધી હતી.

આ બાઇબ્હેનને પેલા મૃત્યુ—ધંટની સાથે સંબંધ હતો. કનકકાન્તની પહેલાના રાજ્યએ, કાંઈ વિષવાને નિર્દોષ છતાં અન્યાય કર્યો હતો. તેના એકનાએક પુત્રને ફાંસીની શિક્ષા કરવાથી માંડી થયેલ એ વિષવાએ પુત્રની પાછળ પોતાનો પ્રાણ પટ્ટકી નાખ્યો હતો. મરતી વખતે તેના ગળામાંથી એક કુદરતી રીતેજ કાળદૂત જેવી ચીચીવારી બહાર પડી હતી. તે જાણે કાંઈ પર્વતમાંથી બેઠી સૂરન આવ્યો હોય ! તેવી લાગી હતી. આ વિષવાના આપે કરી કર્ણાવતીમાં એવી સર્જક આત્મતા ફેલાયેલી હતી, કે એ વિષવા કર્ણાવતીની ગિરિ-કંદરા નામે કપાળકૂટમાં રહે છે. ને દિવસથી એ ગુફામાં કાંઈ પણ જતું ન હતું. સાર બાદ થોડા દિવસ રહીને પાછો એવોજ બેઠી સૂર સૈના સાંજળવામાં એ ગુફામાંથી આવ્યો. રાજ્યએ તપાસ કરી; પરંતુ કાંઈ પ-ને લાગ્યો નહિ. જન્યું એવું કે તેજ દિવસે કર્ણાવતીના રાજ્ય કરનાર રાણાનું ખૂન થયું, અને સારથી આ સૂરને લોકો મૃત્યુ—ધંટને નામે ઓળખવા લાગ્યાં. એ સૂર કર્ણાવતીના ઉમરાવના મરણની આગાહી—સૂચક હતો. બલબલા ડિટેક્ટીવોએ ગુરાની બારીક શોધ કરી હતી, પરંતુ કંઈ પણ હાથ લાગ્યું નહાતું. જાતે દેવેન્દ્રને પણ આ વાતની ખબર પડતાં તેની મુત્રાગત લેરા તે ચૂક્યો ન હતો, પ-ન્તુ પરીણામ શૂન્યજ આપ્યું હતું. આજુબાજુના તમામ પ્રદેશમાં આવે દશ વરસ થયાં ઉપરનો બૃહમ પ્રચલિત હતો. અને મનમોહન, દેવેન્દ્ર, કનકકાન્ત

વગેરે તેનાથી વાકેફગાર હતા. જ્યારે કોકિલા અને કુંજ કર્ણાવતીમાં આવ્યા, અને કોકિલાના લગ્ન કનકમાન્ય મ થે થયા. ત્યારે કોકિલા અને કુંજને કાને પહોંચ્યા આ બેદી સર... “મૃત્યુ-ધંડોને” વિષે સાંભળવામાં આવ્યું. લોકો જો કે દશદશ વરસ થયા, ફરી એ સૂરતી ઝાંખી સુદ્ધા થઈ ન હોવા છતાં, હજી એવીને એવી માન્યતા ધરાવતા હતા. એ વાત આ બાઇપહેન જાણતા હતા. કપાળકૂટની નયંકર પ્રચંડ ગુદા ભૂનાવળી ચવાથી લોકો એને બેદી ગુદાને નામે જાણખરા હતા. કનકમાન્યના મહેલથી તે અફૂજ પાસે હતી. પેલા ચિવિત્ર અવાજને “મૃત્યુ-ધંડો” કેંતા હતા. દશ વરસ પછી આવ જુનાના એક એવો અવાજ થયો હતો, જ્યારે કનકનો નહાનો બાત કેશવમાન્ય ગૂમ થઈ ગયો હતો. આવા આવા ઉપરાઉપરી પ્રસંગોથી એ વહેન લોકોના મનમાં સજ્જડ વાસ કરે તો અમાં ખોટું શું છે ? પગપૂર્વથી ચાલના આવેલા વહેનનું સંશોધન દેવેન્દ્રને મળી કનકમાન્યે કરવા કમ્મર કરી હતી. આટલું જાણી લીધા પછી વાંચક વી ! હવે તું બેલાશક આગળ વધ.

ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ બીડી મંગાવો.

(સંગીતનાં)

 રાજ ભરથરો.

પ્રયોજક:-શ્રી “પુષ્પ”

(દસ સુંદર ચિત્રો ૫૪ ૮૦ એક)

ડા. પ્રાણલાલ જીવજીતલ યુક્તેસર.

[આશ્ચિતિ ચોથા.]

રાવર રાડ-મુસ્ત.

પ્રકરણ:-૪ થું.

“કાતીલ કીના.”

હા ઝેલ કે કંઈ ખીણું ?” પુરૂષ વ્યક્તિ બોલી.

“ઝેલે ત્હારે મન ઝે થું દિસાખમાં નથી ?
આ કંઈ ન્હાની સુની વાત નથી ? થું સમજ્યો ?”
ત્રી વ્યક્તિએ સવાલ કર્યો.

“ન્હાની નહિ તો થું ? કુંજના હાથમાંથી કેશવ
જીવતો જાય, ઝે ત્હારે આશા રાખવી નહી. થોડા દીવસમાં ઝે
દેવેન્દ્રને પણ ખબર પડશે. પણ વીલનું થું ?”

“હા ! નવા વીલથી આપણો હકક માર્યો જશે.”

“શીકર નહી. ઝે વીલ પણ ઉડાવી લેવાનું ત્હારે માયે. બોલ
પછી કંઈ છે ?”

“પરન્તુ ખીણું ઝે છે કે ત્હારા અનેવી કલકતા ગયા હતા.”

“હું ! કલકતા ?”

“હા.”

“ક્યારે ?”

“ઝે ચાર દિવસ થયા.”

“ત્યારે ત્હેં તો મ્હને કંઈ વાત પણ નહિ કરી?”

“મ્હને તો ફક્ત પરગામ જવાનું કહ્યું હતું. ગામનું નામ પણ નહોતું પાડ્યું.”

“વાર ! ત્યાં જવાનું કારણ ?”

“આ કામળનો ભેદ ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર પાસે પામવા.” કહેતાં જ કાકિલાએ કનકકાન્તનો રહી ગયેલો પત્ર કુંજના હાથમાં ચૂક્યો. કુંજે તેના ઉપર નજર ફેરવી.

“વાર ! પછી શું થયું ?” કુંજે બ્રહેનને કામળ પાકો આપતાં કહ્યું.

“દેવેન્દ્રે એટલી ખાતમી મેળવી આપી છે, કે કેશવકાન્ત હજી જીવતો હોઈ તે પણ વળી કુર્ચાવતીમાં જ છે.”

“બસ ! ત્યારે તો બેડો પાર.”

ઉપરનો સંવાદ બાઈબ્રહેન વચ્ચે એટલો તો ધીરથી ચાલતો હતો, કે કનકકાન્તના કાનમાં અક્ષર સરખાય પડતો ન હતો. બહુ વાર નાહકના કાન માંડીમાંડીને તે કંટાળ્યો, એટલામાં છેલ્લું વાક્ય કે જે કુંજ અહુજ જોરથી હાથ ઠોકીને બોલ્યો, તે તેના કાન પર પડ્યું.

“બસ. ત્યારે તો બેડો પાર.”

અને તેની સાથે જ એક આંચકા સમેત દિવાનખાનાનું દાર ઉઘડી ગયું. કનકકાન્ત અંદર દાખલ થયો.

“ઓહો ! કેમ ? તું ક્યારે આવ્યો કુંજ ?” કનકે જતાં જ પૂછ્યું.

“મ્હને આવ્યાને જાગ્યેજ દશ મીનીટ થઇ હશે.”

“કેમ ? તખીયત તો મઝામાં ને ?”

“હા, હા.”

“અરે ! હાં ! પરંતુ કે.કિલા ! અહીં પેશે મ્હારો કામળ રહી ગયો હતો ને ? ક્યાં છે ?”

“આ રહ્યો...હયો.”

કે.કિલાએ પનિના હાથમાં પેશે કામળ મુક્યો, એટલે કુંજ ઉઠ્યો. બારણા તરફ વળતાં તે બોલ્યો.

“હયો બેસો. ત્યારે હવે કુંજ બધશ.”

“આવજો ! પણ હાં કુંજ ! તું દમનના ઘર આમળથી જવાનો છે કે ?”

“હા...રસ્તો તો એજ છે ને વળી ?”

‘ત્યારે તો જરા દમનને કેનો જન્મે, કે હાલને હાલ કોઈ બાહોશ વકીલને મ્હારે ત્યાં મોકલી આપે.’

“બહુ સારું.”

કુંજ ગયો હવે કે.કિલા અને કનક ફરી એકઠા થયા, એટલે ધીરથી કાકિલાએ પાછી પેલી વાત ઉચકી.

“કેમ ? અત્યારે ને અત્યારે આજે કંઈ વઘીશનુંજ મામ ?”

“જેમ બને તેમ મ્હારા બાઇના બાઇમાં મ્હારે નવું વાસપતનામું કરાવવું છે. કાંચ આ કાચની કાચાનો યોડોજ બરેસો છે ? કે તે ક્યારે પડી જશે ?”

“બરાબર છે.”

સચિત્ર
અત્યાચારી અપ્સરા.
વિકટીય વાર્તા.

માલીકાન્દા, પ્રાણલાલ જીવણદાસ. છુટકોતર રોડ પબ્લીકર ડાવર રોડ-મુરત.

પ્રકાશક-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય ડાવર રોડ-મુરત.

શંકર પ્રેસ-મુરત.

કીંમત આઠ આના.

હજી આમળ કોકિલા ઠંઈ ખોલે ત્યાં તો પેલો વિચિત્ર અવાજ
“મૃત્યુ-ધંડ” તેમના સાંભળવામાં આવ્યો. કોકિલા ધોળી પૂણી
જેવી થઇ ગઇ. કનકકાન્ત પણ ઠડોગાર થઇ ગયો. નોકરચાકરો પણ
ભયભીત થઇ દોડી આવ્યા, અને શેઠને ધરની બહાર ન જવા દેવા
બહુ બહુ કહ્યા છતાં દહીસો કનક અવાજની દિશા બાંધી તે તરફ
સપાટાખંધ દોડવા લાગ્યો. હજી તો તે થોડેજ ગયો હશે, ત્યાં તેને
સ્તામાં એક લાવણ્યવતિ લલનાએ આવી રોક્યો.

“કનકકાન્ત ! જરા થોભો.”

એક અજણી અમળાને મ્હોડે પોતાનું અરં નામ સાંભળતાંજ
કનક રથંબયો.

“તમે કોણ છો ?”

“તમારં બહુ ઇચ્છનાર એક યુવતિ.”

“નામ ?”

“દેવી.”

“દેવી ! તમે મ્હને ઝાળખો છો !”

“જી. હા.”

“કેવી રીતે ?”

“એ બહુ જણાવવાનો અગર પૂછવાનો સમય અત્યારે નથી.
હું એ જણાવવા માંગું છું કે તમે પેલા અવાજની પાછળ શોધ માટે
નીકળ્યા છો ! નહિ વાર ?”

“તમારી ધારણા સાચી છે.”

“એ ધ્વનિ શું સુચવે છે ? તે તો તમે જણો છોને !”

“કેમ નહીં ?”

“શું ?”

“કનકાવતીના હિમરાવનું ! એટલે મ્હારું મ્હોત.”

“અસ ! તો પછી જીવ...અમે તેમ થાય છતાં આજ રાત્રે કદી પશુ પર પહાર ન નીકળશો.”

એટલામાં તો હમનકાન્તે મોકસેલા વકીલ સાહેબ દસ્તામાંબ કનકકાન્તને જોઈ થોભ્યા. “કેમ ! એહો કનકકાન્ત આપજ ને ?”

“હા, જી.”

“આપેજ હમનકાન્ત સાથે મ્હને કહેવડાવ્યું હતું ને !”

“જી, હા.”

“આપની સાથે આ પહેન કોણ છે...?”

અને કનકકાન્ત આ સવાલનો વિચાર કરી જવાબ વાળે તે પહેલાં તો “દેવી” જાતેજ ખોલી હઠ્યાં...

“એક આશ્રિત અમળા.”

કનકકાન્તને દેવીએ નાક ઉપર આંગળી મૂકી ચૂપ રહેવા સમજાવતાં ધીમેથી આંખ મીંચી. કનકકાન્ત સમજ્યો. તે પછી ત્રણે કનકકાન્તના ખાનગી આવાસમાં આવ્યા. મરજી મુજબનું વીલ તૈયાર થયું. વીલને સીલ કરી તે વીલ વકીલ મીંચ સુરેન્દ્રનાથને સોંપતાં કનકકાન્તે કહ્યું.

“જો જો જાળવજો. જાન જતાં પશુ વીલ જાય નહીં. કનકાવતીનો ભવિષ્યનો ગાદી વારસ ખરું જેતાં કેશવકાન્તજ છે. અને તે જીવતો હોય ત્યાં સુધી મ્હારા કોઈ પશુ અંગદ સમાનું લાગે વળગે નહિ.”

આ પછી વહીલ સુરેન્દ્રનાથ દેવી તથા કનકકાન્તની રળ બધ વીલ એક ન્હાની પેટીમાં બરાબર મુકી તે બધાં આશ્ચર્ય મથો. કામ પૂરું થતાંજ દેવીએ કનકકાન્તની રળ માંગી 'સમય આવે મળીશ,' રહી તે છૂટી પડી. છતાં છુટા પડતાં પડતાં તે ફરી એકવાર એની એબ એત વણી આપતી મધ, કે 'આજે મને તેમ થઇ જાય છતાં થરખ્ધાર પજ મુકશો નહિ.' તદ ઉપરાંત જતાં જતાં તેને કનકના હાથમાં કંઈક સેન્ધુ. બીજીજ પળે તે ગૂમ થઇ મધ. કનકે તેના મથા પછી તેણે તે જોયું. તો તેની ઉપર 'દેવીનું' નામ કામ છાપેલું હતું. કનકે તે વાંચ્યું. ફરી ફરીને વાંચ્યું. વાંચતાંજ તેના હાથમાંથી તે કાપલી નીચે પડી મધ. તે દેવીને એક વાર જોવા અને ફરી મળવા બારણાની ખ્ધાર દોડ્યો તેજ વખતે બારી વાટેથી એક પ્રચંડ મૂર્તિ એ ઝોરકામ કૂદી પડી. પેલી પડેલી કાપલી જમીન ઉપરથી ઉઠાવી ચાલતી થઇ. કનકને હવે એ કાપલીનું જ્ઞાન ન રહ્યું તેના મુખમાંથી એટલાજ ઝખ્દો નીકળી મથા "કે કોણુ ? ત્યારે દેવી તેજ.....?"

* * * * *

કોઠિલાને જોવી વીલની ખચર પડી, તેવો તો સાં કનકકાન્ત આવી પહોંચ્યો. રત્તિ પડી. કનક સુધ મથો, પરંતુ કે ઠિલાને કળ વળી નહિ, તેમજ ઉંધ આવી નહિ, તે પોતાના ઉંધતા પતિ તરફ જોઇ સ્વમત બોલવા લાગી.

"અહસોસ ! આજે એક મ્હારી વિરુદ્ધમાં વીલ કરીને પોતાની મરદન હથે કરીને તમે ગુનાવી છો." વળી થેડી વાર રહી તે ફરી બોલી. "એક અબળાનો ક.તીલ-કીના હવે કાળોકેર વર્તાવશે નહિ, નહિ, તમને બચાવીને રસ્તાની રખડતી બિખારણુ તો નહિજ થવાય."

ત્યાં જ ફરી પેલો “મૃત્યુ-ધંટ” સંભળાયો. કનક સફાળો પચારીમાંથી બેઠો થઇ ગયો. સેવકો પણ પૂર્વવત્ દોડી આવ્યા. સધળાના કાલાવાલાને તેમજ દેવીની ચેતરણીને પણ ન ગણકારતાં ઉન્માદાવસ્થામાં કનકકાન્ત તપાસ કરવા અરાજની દિશાએ રાત્રીના અંધારામાં દોડ્યો, ગયો તે ગયો. પ્રભાત થયું. પણ કનકકાન્ત પાછો ન ફર્યો તે નજ દુર્યો. ત્યાં તો મ્હેલમાં ઘોડીવારમાં કકળાણ થઇ રહ્યું. કોકિલાને એક અનુચરે આવી આવી ખબર આપી કે:—

“ ઉમરાવ કનકકાન્તનું કોઇ બદમાશે ઠાલ રાત્રે ખુન કર્યું છે. ખૂનીનો પ-તો નથી, કેવળ લાસ મળ્યા આવી છે.”

તેની સાથેજ કોકિલા બેહોશ થઇ પૃથ્વી ઉપર ઢળી પડી.
“ઓ મહારા નાથ !”

પ્રકરણ:—૫ મું.

“ કોનો હાથ ? ”

પાપીના પોષાર ને ધર્મિ ધર્યા ખામ,
દિવાળી લુચ્યા તણી ! શો કળિયુગનો ન્યાય !

લકતાનો સુપ્રસિદ્ધ ડિરેક્ટીવ દેવેન્દ્ર આજે રહવારમાંજ ન્યુસપેપરમાં માંથું ધાલીને બેઠેલો હતો. મ્હોદામાંની ચીફ્ટનું જુગળું ભગ ભગ ધુન્ધાડા કાઢી રહ્યું હતું. ત્યાં તો છાપાના એક લખાણ ઉપર નજર પડતાંજ તેના મ્હોમાંથી ચીફ્ટ અચેતન એમને એમ ફરી ગઈ તેણે ચરમા ભગાવેલું માથું જરા વધારે નીચું ખોસ્તું, અને ઉતાવળથી ત લેખ વાંચવા માંડ્યો.

“મહ કાલે રાત્રે ચએસો પેસો વિચિત્ર અવાજ મૃત્યુધંટ.”

“ઉમરાવ કનકકાન્તનું ભેદભર્યું ખૂન.”

“આજ દશ દશ વરસ થયાં જૂલાયસો પેસો મૃત્યુધંટ કાલે દિવસે બે વાર સંભળાયો હતો. ઉમરાવ કનકકાન્ત પોતાની પાછળ નવું વીલ કરી રાત્રીએ નિદ્રા લેતા હતાં. કેંવાય છે કે કોઈ આ વ્યક્તિએ તેમને તે રાત્રિના ખંદાર ન નિકળવાની ચેતવણી આપ્યા છતાં, તેઓ અવાજની શોધાર્યે ખંદાર ગયા હતા. જ્યાં તેમનું કોઈ ભેદભરી રીતે ખૂન થયું છે. મરનાર ઉમરાવના અંગ ઉપર લેહીના ડાઘો પડેલા છે. તેમના પેટમાં અધું ખંજર ઉંડું ઘોંચવામાં આવેલું છે. મહેલથી ચોરેક દૂર તેમની લાસ મળી આવી છે.”

ઉપરની હકીકત વાંચતાં જ દેવેન્દ્રે કપાળે કર ઠોક્યો. “ખેર ! આંતે થવાનું થઈ ચૂક્યું. હવે ખંદારે એ લાસની પૂરતી તપાસ કરવીજ જોઈએ.” એમ બોલતાં જ તેણે છાપાને ટેબલ ઉપર પટક્યું. ખંદાર જવાના કપડા પહેરી તૈયાર થતાં જ એક નોકરે આવી અખર આપી કે “ખંદાર કોઈ આવેલું છે. અને તે જણાવે છે કે કોઈ ખાસ અગત્યના કારણસર આપને હમણાં જ મળવા માગે છે.”

“જા. તેમને જણાવ કે આપારે તેઓ કોઈને પણ મળી શકે એમ નથી. ક્ષણક રહીને આવે.”

“પરન્તુ ડિટેક્ટીવ સાહેબ જરા થે.જો.” કહેતાંજ તે વ્યક્તિ કે જેને આપણે કનકકાન્તનું વીજ કરનાર વકીલ સુરેન્દ્રનાથને નામે ઝોળખીએ છીએ, તેણે ત્યાં પ્રવેશ કર્યો.

“આપ કોણ છો ? અને અહીં શા માટે આવ્યા છો ? જે કંઈ કેવાનું હોય તે જલ્દી અને ટુંકમાં કહી નાખો, મને અત્યારે સુઝ નવરાશ નથી.” દેવેન્દ્રે કહ્યું.

“દેવેન્દ્ર બાપુ ! જે કનકકાન્તના ખૂનીની શોધ કરવા તમે જાવ છો, તેનીજ થોડી ખબર આપવા હું અત્રે આવ્યો છું.”

આટલું કહી તે આવનાર વ્યક્તિ સુરેન્દ્ર, દેવેન્દ્રના મ્હોડા પર શા બાવ થાય છે ? તે જોવા થોભી. પરન્તુ વાંચક ! એક અગત્યના મ્હોડે પોતાના અંતરની વાત બહાર પડવા છતાંજ દેવેન્દ્રે કોઈ પણ જાતનું આશ્ચર્ય દેખાડ્યું નહિ. શું દેવેન્દ્ર સુરેન્દ્રને ઝોળખતો હશે ? કોને ખબર ! પરન્તુ એટલું તો માનીજ લેવું પડશે કે સુરેન્દ્ર દેવેન્દ્રને સારી રીતે ઝોળખતો હોવો જોઈએ, નહિ તો દેવેન્દ્ર ક્યાં જવા તૈયાર થશે છે ? તે સુરેન્દ્ર શું જાણે ? સુરેન્દ્રને દેવેન્દ્ર સાથે કશો સંબંધ ન હતો, તો પછી સુરેન્દ્રે દેવેન્દ્રનું ધર ક્યાંથી શોધી કાઢ્યું ? આ સર્વ ખુલાસો એની મેળેજ આગળ વધતાં માલમ પડશે.

“ત્યારે તમારું નામ ?”

“મહાર” નામ બાપુ સુરેન્દ્રનાથ ! હું મહારાજ કનકકાન્તનો વકીલ.”

“ત્યારે વીજ તમારી પાસેજ હશે નહિ વાર ?”

“જી, હા. અને હું તેનેજ માટે આપને મળવા આવ્યો છું. આપની સલાહની હવે મને જરૂર છે. કનકકાન્તના એકાએક થયેલ ખૂનની વાત તો તમે જાણી હશે ? કેમ વાર ?”

“હા મહેં તે હમણાજ હાથમાં વાંચી.”

“તો હવે આ વીલના બખાણુ મુજબ ગાદી ઉપરનો સર્વ હક્ક કેશવકાન્તનો છે. પરંતુ કનકકાન્તના મૃત્યુ બાદ એક વરસ સુધીમાં જો કેશવકાન્તનો કંઈપણ પતો ન લાગે તો બીજી કસમ મુજબ સર્વ માલ મિલકતની સોંપણુ મહારાણી શ્રીમતી, કોકિલાગૌરને કરવી.”

“અને એટલા માટે ખૂનીને સૌથી કાઢવાનો કેસ તમે મહારા હાથમાં મૂકવા માંજો છો. એમજને ?”

“આપનું અનુમાન ખરાબર છે.”

“પરંતુ મીંડુ સુરેન્દ્રનાથ ! તમને ક્યાં ખબર છે, કે એક કેસ તો તમારી પહેલાંનોજ મારા હાથમાં મૂકાયેલો છે. મરનાર કનકકાન્ત જાતેજ કસકતા આવ્યા હતા, અને કેશવકાન્તના જીવવાની આશા પણ મહેંજ એમને આપી, વીલ ફેરવવા કહ્યું હતું. એ કાર્યનો બાર એમણે પોતાની મેળે પહેલેથીજ મહારે શીરે મૂક્યો છે. જુઓ.....” કહી દેવેન્દ્રે કનકકાન્તની સહીરાળો કામળ કોટના મજવામાંથી કાઢી વફીલ સાહેબને બતાવ્યો.

“એમ છે ? તો તો સોના કરતા પીળું. પરંતુ તમારું શું એમ માનવું છે ? કે કેશવકાન્ત હતુ જીવતો હતો ?”

“એ કેમ કેવાય ? પૂરતી તપાસ કરીધા વિના કાંઈ પણ સંતોષ પકારક જવાબ ન દેવાય.”

“પરંતુ તમે એટલુંયે નથી જોઈ શકતા, કે જો એ જીવતો હોય તો પછી કનકકાન્તના મૃત્યુની ખબર પડતાંજ ગાદીનો હક્ક સાબીત કરવા પહાર કેમ ન પડે ?”

“કદાચ એને આ વાતની ખબરે નહિ પડી હોય, તો !”

“ધારોકે એમ માનીએ, તો પણ અત્યાર સુધી ખુલ્લા ન થવામાં એને શું ફાયદો હશે ?”

“એમાંજ કોઈક ઉડો એક છે. મહારા ધારવા પ્રમાણે તો જોમને હાથે કેશવ ગૂમ થયો, તેમનેજ હાથે કનકકાન્ત માર્યા ગયા હોવા જોઈએ. કેશવકાન્ત હાલમાં પહાર નહિ પડે એજ એને માટે સલામતી બધું છે.”

“તો મહારે શું કરવું ?”

હાલમાં વીલ બરાબર સાચવી રાખેા. એક વર્ષ બાદ તે રદ કરી કોકિલાગૈરીને તમે મહારાણીપદે સ્થાપી રાજ્ય બમામ સોંપી શકો છો. તો નહિજ.”

“ત્યારે તમને લાગે છે, કે તમે એક વરસમાં કેશવને શોધી કાઢશો ?”

“જીવતો હોય તો જરૂર.”

* * * * *

આટલી વાત પછી તેઓ છુટા પડ્યા. દેવેન્દ્ર તામડતોમ કોકિલાગૈરીને જમ મળ્યો. કનકકાન્તનો પત્ર તેમને બતાવ્યો. અને કેશવકાન્તને શોધી કાઢવા સાથે કનકકાન્તના ખૂની શોધ કરવાનો કેસ હાથ ધરવા જણાવ્યું. કોકિલાની સંમતિ મળતાંજ તેણે મૃત કનકકાન્તની લાસતું ખારીક નિરીક્ષણ કર્યું. કોકિલાગૈરીને દેવેન્દ્રે પૂછ્યું.

“તમારા પતિને કેટલા મિત્ર હતા ?”

“કેવળ એકજ...”

“તેમનું નામ ?”

“મનમોહનરાય.” (તદન શુદ્ધ.)

“અને શુ ?”

“કોઇ નહી. પરંતુ હમણાં હમણાં થોડા દિવસથી મનમોહન-રાયને અને એમને કંઈક બોલાચાલી થઇ હતી.”

“એવું શું કારણ ?”

“સાંભળો.” અને તે પછી મધુરી અને મેના ઉપર બાડાને માટે તકાદો, મનમોહને પોતાના ઘરમાં બધા જ તેમને રાખવા, અને મન-મોહને “જોઇ લઇશ.” શબ્દોનો ઉચ્ચાર કરવો, વગેરે અથવા છતિ પર્યંત છતિહાસ તેણે કહી સંભળાવ્યો. વાંચક ! ત્હને શંકા થશે કે આ વાતની કોઠિલાને ક્યાંથી ખબર ? જવાબમાં એટલું જ કે ‘વાતું’ કે અને સો તમામ બનાવ જે હમનકાન્તને મ્હોડે કનકે સાંભળ્યો હતો, તે તેણે કોઠિલાને કહ્યો હતો, અને તેથીજ કોઠિલા પણ એ બધી વાત જાણતી હતી.

“વાર ! તારે તમને એ સિવાય બીજા કોઇની ઉપર શક જાય છે ?” કોઠિલાની તમામ મિના નોંધી લેતાં દેવેન્દ્રે આમળ પ્રશ્ન કર્યો.

“નહિ.”

“વાર ! આ ઘરમાં વધુ અવરજવર કોની છે ?”

“હું, અને કોઇ કોઇ વાર મ્હારો ભાઈ કુંજવિહારી, તથા સરદાર હમનકાન્ત.”

“એ સિવાય ?”

“ખાસ કોઇ નહિ.”

“મનમોહન અહીં કોઇ વાર આવેશો ?”

“ના.”

“ભારે તમે કનકકાન્તનો મિત્ર છે, અને પછી શત્રુતા થઈ, એ બંધી એને મારેની વાત ક્યાંથી જાણે?”

“મહારા પતિએજ મહેને એ કહી હતી.”

“હશે! નવું વીલ કરનાર વકીલ મી. સુરેન્દ્રનાથને તમે જાણ્યો છો?”

“નહિ, મહેં એમને જોયાજ નથી. કેવળ એમનું નામ માત્રજ સાંભળ્યું છે.”

“કનકકાન્ત સાથે એમને આ અમાઉનો પરિચય ખરો?”

“નહિ...પરંતુ કમકાન્તના એ ખાસ વકીલ છે. અને એમની બલામણુ એ વારંવાર મહારા પતિને કરત્ત હતા.”

“વારં! ત્યારે તમારા પતિના ખૂન પછી વકીલ તમને વીલ બાબત મળ્યા હતા?”

“હા. મહારી સંમતિ લીધા પછીજ તેઓ આપને ત્યાં જવાનું કહી ગયા હતા. આપને તો એ મળ્યા હશે?”

“હા.”

“અને હો, એ પોતેજ આ આવ્યા.”

“સુરેન્દ્રે અને દેવેન્દ્રે પરસ્પર હાથ નિલાવ્યા. પછી તેઓ બંને ફરી એક વાર લાસને જોવા બાગ્યા. ત્યાં સુરેન્દ્રે દેવેન્દ્રને કંઈક શક પડતી બે ચીજ લાસનું શરીર ખસેડી કાંડી બતાવી દેવેન્દ્રે તે ઉપાડી.—તે શું હતી? એક સોનાનું બોરીઉં, અને એક રેશમી રૂમાલ. રૂમાલને ચારે ખુણે રેશમના દોરાથી બરેલો એકજ અક્ષર હતો. અને તે “સ.” પેલા સોનાના બોરીના ઉપર કોતરેલો અક્ષર હતો “મ.” દેવેન્દ્રે સુરેન્દ્ર સાથું જોયું. દેવેન્દ્રે પૂછ્યું.

“મુરેન્દ્રનાથ ! તમને આ અક્ષર ઉપરથી આ કેસની સાથે સંબંધ રાખનાર માણસોના નામની કંઈક ખબર છે ?”

“હા...કેવળ એક.”

“અને તે ?”

“આ “મ.” અક્ષરવાળું બોરીઈ ક્યાં તો મનમોહનરાયનું હોવું જોઈએ ? ક્યાં તો તેના મિત્ર મહેન્દ્રનું.”

“એને વળી મિત્ર પણ છે કે ?”

“હા, હા. અને મનમોહન કાલે રાત્રે ખૂન મચા પછી અહીંજ નથી. એના ધરમાંથી મને એમ ચોક્કસ ખબર મળી છે, કે તે મહેન્દ્રને મળવાને બહાને મકુપુરી ઉપડી ગયો છે.”

“એમ ? એના ધરમાં કોણ છે ?”

“એને પતિ ગણી મહાનાર બાળા મેના, મેનાની માતા મધુરી, અને તેની પોતાની મા એમ ત્રણ.”

“આ બધી વાતની તમને ક્યાંથી ખબર ?”

“કુંચે આ કેસમાં રસ લઉં છું. અને મળી આવે એટલી ખાતમી મેળવવા મહેનત કરું છું.”

“ઠીક. હવે તમારે જવું હોય તો જવ. પરંતુ મને વખત મળે વારંવાર મળતા રહે, આપણે એકમેકની સહાય એકઠી કરી વિચાર કરશું.”

“જેવી આપની ઇચ્છા.”

મુરેન્દ્ર છટો પડ્યો. હવે દેવેન્દ્રે કોઠિયા તરફ ફરી કહ્યું.

“તમને ‘મ’ ઉપરથી મધુરી, મહેન્દ્ર અને મનમોહન સિવાય કોઈ ચોથા નામની માહિતી છે ?”

“નહિ.”

“અને રમાલના ‘સૂ’થી શરૂ થતા નામની ?”

“નહિ.”

“વારું. તો હવે સાંભળો. આ ‘મ’ નામ બોરીયા ઉપર હોવાથી તે પુરુષ જાતિ ઉપરજ શંકા બાવે છે. એટલે મધુરી આ વાતથી અલગ રહે છે. હવે રથા બે બધ્યાં. મનમોહન અને મહેન્દ્ર. એમની શોધ કરવા કું જાઉં છું. બોરીયાનો મળતો આવતો અક્ષર અને રાતોરાત પલાયન જેતાં એવો શક મનમાં સજ્જડ થાય છે, કે મન-મોહનનો કદાચ આ કામમાં હાથ હોય ! વળી તમારા કહેવા મુજબ એ યોગ દિવસથી કનકકાન્તના વર્તનને માટે કમન સાથે “ઉમરાવને અને ત્હને જોધ લઇશ.” એમ બોલી ગયો હતો. કેવળ રહી આ રમાલની વાત. અને તે “સૂ” એટલે કાણુ ? આ વાતોના બેદ જાણ્યા પછીજ નિશ્ચયતાથી કહી શકાય કે આ ખૂનમાં કોનો હાથ ?

“મુંઝવે યુજરાતીનો સુપ્રસિદ્ધ ખેલ વાર્તાના રૂપમાં.”

નવલશા-હોરજી યાને “નસીબની ખલિહારી.”

(સચિત્ર.) પ્રયોજક:-શ્રી. “પુષ્પ.” (સચિત્ર.)

ડૉ. પ્રાણુલાલ જીવણલાલ યુકસેલર.

શ્રી પ્રાણુજીવન પુસ્તકાલય.

રાવર મેડ-સુરત.

ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ બીડી મંગાવો.

પ્રકરણ:-૬ ફું.

“ મનમોહન ખૂની. ”

ત્રિ સમ સમ વ્યતિત થતી હતી. અબવાળાનું તો પૂછ-
વું જ નહીં. મનમોહનના ધરમાં અત્યારે મનમોહન દેખા-
તો નથી, પરંતુ અંદરથી વારંતાર ઓઝોની વાતચીતના
બોલ સંભળાયા કરે છે, સાં ઝોકઝોક પવન આવવાને
માટે ખુલ્લી રાખેલી બારીમાંથી મનમોહનના ધરમાં ઝોક સફેદ કાગળ
ફેંકાયો. આરામચેર ઉપર આડી પડી લેમ્પના અબવાળામાં ચોપડી વાંચી
રહેલી ધરની ઝોક અબજાના બોજામાં તે આવી પડ્યો. તેણીએ તે
બિચાસા પૂર્વક ઉપાડ્યો. હવે સધળાની નજર તે કાગળ ઉપર પડી.
કાગળ વંચાયો. વાંચતાંજ ઝોકખીજના મ્હાડાના બાવો ફરી ગયા.
“મનમોહન ખૂની ? હા-હા-હા-હા.”

પરંતુ બીજીજ પળે તેના હાથમાંથી કાગળ હટો પડ્યો. ઝોક
પુરૂષ વ્યતિએ અમરતુ અડકાવેલું ધરનું બારણું ખોલી અંદર પ્રવેશ
કર્યો. ધરની રમણીએ વચ્ચે ઠીકઠીક કરી સાવધ થઈ ગઈ. કેવળ પેલો
પત્રજ બમીન ઉપરથી ઉંચકી લેવાનું બાન કોઈને ન રહ્યું. ચોપડી
વાંચનાર રમણીએ અચ્ચળપણા પુરૂષ ધરમાં દાખલ થતો જોતાંજ
ધુંધટથી પોતાનું મુખ છુપાવી દીધું. પરંતુ બીજીજોએ તેમ કંઈ નહિ.
ઝોક સોળ વરસની બાળાએ સવાલ કર્યો.

“કોણ ?”

“કોઈ નહિ.”

“પરન્તુ આપતું નામ શું ?”

“ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર.”

આ નામ સાંભળતાં જ પરની તમામ રમણીઓના દીક્ષમાંથી એક જમરજમરત બચની કંપારી છૂટી ગઇ.

“તમારે ગમરાવાની કંઈ જ જરૂર નથી. કનકકાન્તના ખૂનની તપાસનો કેસ મારા હાથમાં મુકાયેલો હોય તેની શોધ કરવા મ્હારે અત્યારે અત્યારે અહીં આવવું પડ્યું છે. હાં ! વાઈ ! મીઠા મનમોહનભાઈ પરમાં છે કે કેમ ?” દેવેન્દ્રે પ્રશ્ન કર્યો.

“નહિ જી. એઓ ગઇ કાલે રાત્રે જ એમના મિત્ર મહેન્દ્રકુમારને મળવા મધુપુરી ગયા છે.” એક પ્રૌઢએ જવાબ વાળ્યો.

“વાઈ ! ત્યારે મારે થોડુંક પ્રયત્ન છે, તે કું પ્રયત્ન ?”

“પ્રુશીયાની જાણતા હોયશું એટલું અવશ્ય જણાવીશું.”

“પ્રથમ તો તમારા બધાની મ્હને જાણખાણ આપશો ?”

“હા. કું મનમોહનની આશ્રિત માતા મધુરી. આ સોળ વર્ષની બાળા તે મ્હારી પુત્રી એના, અને આ સાંમે મ્હારાથી જરા વધુ ઉમરના જણાતા નિદ્રા લઇ રહ્યાં છે તે મનમોહનના વૃદ્ધ માતૃશ્રી છે.” પ્રૌઢ મધુરીએ દેવેન્દ્રને જાણખાણ આપી.

“અને પેલાં બહેન કોણ ?” દેવેન્દ્રે ધુંધટવાળી રમણી પ્રતિ અંગુલી દર્શાવી પૂછ્યું.

“એમનું નામ સરોજની. એ મહેન્દ્રકુમારના નવ-વધુ, મનમોહન અને મહેન્દ્ર મધુપુર ગયા છે. ‘યોડા દિવસમાં જાતે આવીને લાઇ બધક’, કહી મહેન્દ્ર એમને-પોતાની પત્નીને, અહીં અમારી પાસે મુકતા ગયા છે. સાસરવાસમાં પ્રથમ પમલું હોવાથી એ જરા શરમાય છે.”

“ત્યારે જુઓ. હવે મ્હારે કાચદાની રૂએ તમને કેવું પડે છે, કે મરનાર હમરાવની લાસ આમળથી બે વરતુઓ મળી આવી છે. જેમાંના એક ઉપર મનમોહનરાયના નામનો પ્રથમ અક્ષર છે. વળી જે રાત્રિએ ખૂન થયું તેજ રાત્રિએ એમનું કર્ણાવતી છોડી જવું, અને યોડા દિવસ અમાઉ તમારે માટે હમનકાન્ત સાથે થયેલી તકરાર, વગેરે પુરાવા જોતાં મનમોહન કાચદાની બારીમાંથી કોઇ પણ ઉપાયે બચી શકતો નથી. એને પકડવાજ હું આવ્યો છું. પરંતુ અફસોસ ! હવે મ્હારે મધુપૂર જવું પડશે.”

“મનમોહન ખુની ? મેના સફાળી બોલી હતી.

“હા. અને સરોજની બહેન ! દીલગીરી સાથે મ્હારે બીજી એક વાત પણ જણાવવી પડે છે કે લાસ પાસે પડેલા જે રેશમી રમાલ મળી આવ્યો છે, તેના ઉપર આપના નામનો પ્રથમ અક્ષર ‘સ’ છે. હું નથી માનતો કે આપ આવી ખુની વાતમાં સામેલ હો ! કારણ તમે હમણાજ પરણી આવેલાં લગો છો. તેમ છતાં ધણીજ દીલગીરી સાથે હાલમાં તો મ્હારે લાચારીથી એમ માન્યેજ છૂટડો ! “સ” ઉપર આ કેસમાં સંડોવાવલું બાજુ કાઢજ નથી.”

“ક્યાં છે તે રમાલ ! જોઈ વાર ?” યુવાન મેનાનો પિતો હવે ઉછળ્યો.

“આ રહો જુઓ, એમને ખતાવો. એઓ એ ઝોળખી શકે છે કે નહિ ?”

એનાએ દેવેન્દ્રના હાથમાંથી રૂમાલ લઈ સરોજનીને આપ્યો. દીરાની પાસે લઈ જઈ તે બરાબર ધારી ધારીને તપાસતાં તથા તેના ખુણા ઉપર બરેલા અક્ષર જોતાંજ સરોજની બોલી પડી. “આ તમને ક્યાંથી મળ્યો ?”

“મરનારની લાસ પાસેથી. કેમ એ તમારોજ છે કે ?”

“નહિ છ. જરા પાસે આવો. કહું.”

દેવેન્દ્ર પાસે ગયો. સરોજનીએ ધીરથી તેના કાનમાં કહ્યું, “સરસ્વતી.”

“શું ?” દેવેન્દ્ર ચક્રિત થઈને સરોજનીના મોઢા ગમીજ જોઈ રહ્યો.

“કેમ ? આપ તો એને સારી રીતે ઝોળખો છો.”

“પેલા શરદની પહેન.....”

“ધીરે ! દેવેન્દ્રબાલુ ! બીંતને પણ કાન હોય છે. ખુલાસાવાર ખાત કરવી હોય તો પાસેના ખંડમાં આવો.”

દેવેન્દ્ર અને સરોજની બેઉ પાસેના ખંડમાં ગયા, અને વાતે વળગ્યાં.

“પેલી ! મધુપુરીની નાટક કંપનીની નાયિકા અને પ્રખ્યાત વારાંગના તેજ એને ?” અધિરા દેવેન્દ્રે અધુરેથીજ વાત ઉપાડી.

“હા, હા. ગર્ભશ્રીમંતના ખૂની પેલા શરદચંદ્રની પહેન એજ.”

“તમે એ બધું ક્યાંથી જાણો ?”

“અહાર મહીયર મધુપુરી છે.”

સાચિય.

સાચિય.

લાલનો એકો.

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય, રાવર રોડ-સુરત.

ખાલીકિ:-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય અને પબ્લીશર.

સંકર પ્રેસ-સુરત.

ફિમલ આઠ આના.

“આ રમાલ એનોજ છે એની શી ખાત્રી?”

“હું જ્યારે દસ વરસની બાલિકા હતી, ત્યારે એ સરસ્વતી મહારી જોડેને ઘેરજ રહેતી હતી. હું વારંવાર એને ત્યાં રમવા જતી હતી. એક દીવસ અચાનક હું એને ત્યાં ગય, જ્યારે તે આજ રમાલના છેડાઓ પર “સ” રેશમને દોરે ગુંથી રહી હતી.”

“એ વાતને કેટલો વખત થયો?”

“આજે લગભગ દસ વરસ થયા. ત્રણ છેડા ગુંથાયલા હતા, અને એથી અધુરો હતો. એણે મને તે...“જોને સરોજ ! કેવોક ગુંથાયો છે?” કહી જોવા આપેલો, અને એ બહુ વરસની વાત છતાં મને હજુયે એવીને એવી યાદ છે.”

“એને વિષે તમે વધારે કંઈ જાણો છો?”

“ના, તે પછી તરતજ એના બાપએ ખૂન કર્યું. તમે એને શોધવા પાછળ પડ્યાં, અને એ બન્ને બાપજીને નહાસી ગયા. ત્યાર બાદ પાંચ વર્ષ રહીને એટલે પંદરમે વરસે મહારાં લગ્ન લેવામાં આવાયાં, અને આજે વીસમે વરસે મહેં પ્રથમજ સાસરવાસ માંડયો. હું ધારું છું કે એ વાતને જો કે દસ વરસ વીતી ગયા, છતાં હું બૂલી નથી.”

“વાત તો બરાબર મળતી આવે છે.” દેવેન્દ્ર સ્વમત બબડ્યો.

“તમારા પતિને અહીં આવ્યાને કેટલો વખત થયો?”

“મને સાથે તેડી અહીં ત્યાર દિવસથી એઓ આવ્યા છે: પરંતુ કંઈ અગત્યના કામસર એઓ મનમોહન બાપ સાથે પાછા ગયા છે.”

દેવેન્દ્ર આટલી ખબર મેળવી બહાર આવ્યો. તેના મનમાં એમ ધોળાયા કરવું હતું, કે:—“ત્યારે એ રમાલ કેનો? સરોજનીનો કે સરસ્વતીનો?” ત્યાંજ એને પગે પેલો ભેદી કાગળ અથડાયો. દીવાના

પૂર પ્રકાશમાં ચપળ દેવેન્દ્રની આંખોએ એની ઉપર લખામલા તથા મોટા અક્ષરો “ખાનગી” વાંચી લીધા. તરતજ તેણે ઉપાડ્યો. વાંચવાને દીવા આગળ ધર્યો. સરોજની કે જે આ બધું જોતી હતી, તેણે કુંચટામાંથી એનાને સંજ્ઞા કરી. એના સમજ. તેણે પેલો કામળ દેવેન્દ્રના હાથમાંથી ઝપટ મારી ખુંચવી લીધો.

“વાહ ! કોઈના ધરના ખાનગી પત્રો વાંચવાનો તમને શો હક્ક છે ?”

પરંતુ દેવેન્દ્ર કંઈ આવી ધમકીથી ડરી જાય એવો માણસ નહોતો. વળી એનાની ખુંચવણીથી એનો શક મજબુત થયો, કે કે’ ના કે’ એમાં કંઈક ભેદ છે.”

તેણે એનાની તરફ ફરી કહ્યું. “જો સીધી રીતે માનભેર પત્ર લખાશે નહિ કરો, તો પછી સખ્તાઈની જરૂર પડશે. ખૂનીના તમામ ધરની જડતી લેવાનો અધિકાર અમને સદાનોજ હોય છે.”

“તો લ્યો ! વાંચો જોઈ, કેમ વાંચો છો વાર ? નથી આપતી બોલો !” એનાએ હિંમતથી જવાબ આપ્યો.

“એમ કે ?”

“હા. હા. નહિ આપું નહિ આપું, તે નહિજ આપું.”

“એમ છે ? તો જોઈ છું કે કેમ નથી આપતી ?” કે’તાંજ દેવેન્દ્ર એનાના હાથમાંથી કામળ ખુંચવવા ગયો. એટલે ચતુર એનાએ કામળ સરોજની પ્રતિ ફેંકી દીધો. સરોજનીએ તેને ચીરી ચાર કટકા કરી બારી વાટે ખૂદાર નાંખી દીધો. દેવેન્દ્ર હવે ખૂદાર ટોડ્યો. ચોરહાનસના પ્રકાશમાં તેણે તે ચાર કટકા શોધી તેને પાસે પાસે ગોઠવી વાંચી લીધું. તેમાં શું હતું ?

“હાલી મેના !

તમારું કરેલું અપમાન હૃદયમાં સાધ્યા કરવાથી આજે મધુપુરી જતાં મહેં રસ્તામાંજ વૈર વાળ્યું છે. કેશવ હવે આ દુનિયામાં થોડાજ દિનનો મહેમાન છે. પછી એની જગ્યા લાઇ ગાદી વારસનો પ્રપંચ રમવો સરળ થઇ પડશે. કનકકાન્ત કાર થયો છે. લીં સદાનો ત્હારોજ મનમોહન.”

આ પત્ર વાંચી તરત ફાટી ફેંકી દેજે.

પત્ર વાંચીને કટકા અજવામાં મૂકતો દેવેન્દ્ર, સીગારેટ સળગાવી ધુમાડા કાઢવાના કામ ઉપર લાગ્યો. “નકકી “સ” ઉપરતું” નામ સરસ્વતી નહિ પરંતુ સરોજનીજ દોવું જોઇએ. કારણ મનમોહનની સાથે એને સંબંધ લાગે છે. નહિ તો સરસ્વતીને એ ક્યાંથી જોળામે ? દસ વરસની છોકરીને દસ વરસની વાત યાદ રહે ખરી ? જો મહારેં ધારવું હવે સાચું પડે તો સરોજની એજ સરસ્વતી, અને મહેન્દ્ર એજ એનો બાપ શરદ્યંદ્ર હોવો જોઇએ, અને મનમોહન એનો મળતીયો હોવો જોઇએ.”

આવી આવી બિન્નબિન્ન અટકળો બાંધતો તે ઝપાટામંદ સ્થામે નદી કીનારે દોડ્યો. કારણ ? તેને કાંઇક ત્યાં ફરતું હોવાનો ખાસ થયો હતો.

વાંચક વીરા ! ત્હને શું લાગે છે ? દેવેન્દ્રનું ધારવું ખરું પડશે ? આટઆટલા પ્રમાણે અળ્યા પછી મનમોહન પર સૌ કોઇને શક આવે એ દેખીતું છે. ત્યારે શું મનમોહન ખૂની હશે ? શું સમજવું ?

પ્રકરણ:-૭ મું.

“ મહોતનો મહેમાન. ”

જશના ભૂખ્યાં જીવડાં । જીવ કોઈ દી ખોય,
કોઈ સવાયા કોઈથી આ દુનિયામાં હોય.
માથું મૂકીને લહે...તોજ પછી જતાય,
બહી બહીને પમ મૂકતાં...ઉલ્ટાં ઠોકર ખાય.

❖❖❖(૦)❖❖❖

ટેકટીવ દેવેન્દ્ર જે કાળી આકૃતિની પાછળ દોડ્યો હતો,
તે કાળી આકૃતિ ઝપાટાબંધ પગલા ભરતી એક મકાન
પાસે આવી, ત્યાં થોભી, તેને ખજર ન હતી કે પાછળ
દેવેન્દ્ર પડેલો છે. જો કે અજવાળીયાની રાત હોય અંદરની
સંપૂર્ણ આંદની હતી, છતાં દેવેન્દ્ર એ અજાણી મૂર્તિને
ઝોળખી શક્યો નહિ. તેનું મ્હોં તે આકૃતિની પીઠ પાછળ હોવાથી
તે પારખી પણ શું શકે ! ધીરથી તેણે મજવામાંથી નહાનેા છૂપે
કમેરો કાઢ્યો. ગોઠવી તેને તૈયાર રાખી તે જોતજોતામાં તે પુરુષ
વ્યક્તિ સામે જઈ ઉભો, અને તરતજ આંધ્ર દબાવી છબી ખેંચી
લીધી. હજુ તે પેલી વ્યક્તિ દેવેન્દ્રને ખાઝી કમેરો ખુલ્લો લે તે
પહેલાં તે દેવેન્દ્રે તે મજવામાં મૂકી દીધો. છબી લેવાને માટે તે
પુરુષ વ્યક્તિએ દેવેન્દ્રની સાથે જખરી બાયમ્બાય ચલાવી. દેવેન્દ્ર
જો કુર્ણવતીનો ભોમીઓ હોત અને કનકકાન્તના સંબંધી માણસો

ઝાળખતો હોત, તો આ માણસનું મ્હોં જોઈ રહેલાઈથી પારખી શકત ! કે તે કાણ છે ? પરંતુ ખુલ્લુ મ્હોં જણાયા છતાં પણ તે તેને ન ઝાળખી શક્યો. દેવેન્દ્ર સાથે બાથ બીડનાર માણસ પણ કંઈ નવો તેવો ને હતો. એવામાં તે વ્યક્તિનો દાવ ફાવતાંજ તેણે દેવેન્દ્રને જમીન ઉપર પટક્યો. દેવેન્દ્ર હજી ઉભો થયે મજવામાંથી પિસ્તોલ કાઢે તે અમાઉ તો તે અદ્રશ્ય થઈ ગયો. દેવેન્દ્રે ધૂળવાળાં કપડાં ખંખેર્યાં. તે નદીના પૂલ ઉપર ગયો. પૂલના એક બામ ઉપર જમણો હાથ ટેકવી વિચારમાં અને વિચારમાં તે થોડી વાર લાં ઉભો. મ્હોરો કોઈ વાર જાણે જોયેલો ન હોય ! તેમ જણાય છે. પરંતુ બરાબર યાદ નથી કે ક્યાં ? અને ક્યારે ? હશે ! પરંતુ એ અભારે એ મકાન પાસે શા માટે ઉભો હશે ? કાવ એ મકાન કોનું છે, અને અંદર શું થાય છે ? તેની તપાસ કરું."

આમ વિચાર આવતાંજ તેણે જવાને પાછા પગ ઉપાડયા. થોડેક જઈ વળી તે અટક્યો. આગળ પગલાં ન ભર્યાં. પેલો ફોટો જોવાનું મન થયે આવ્યું. હજી તો મજવામાં દેવેન્દ્ર હાથ નાખે છે. ત્યાં તો કોઈએ પાછળથી આવી દેવેન્દ્રના પગ ઉંચકી ભાઈ ધકકો માર્યો. ઝોચિંતા ધકકાથી પૂલની એક બાજુ ઉપર ઉભેલો દેવેન્દ્ર કુર્ણાવતીના અગાધ ઉડા જળમાં ઉચેથી પડ્યો. જળમાં એક જબર-જસ્ત ધબાકો થયો, અને કોઈનો ખડખડાટ હાસ્યધ્વનિ કાને આવ્યો. બસ. તે પછી સધળું શાન્ત થઈ ગયું.

વાંચક વીરા ! ત્હારી જિજ્ઞાસાને વધુ ન લંબાવતા જણાવી દઉં છું, કે જે વ્યક્તિનો ફોટો દેવેન્દ્રે ખેંચી લીધો હતો, તેજ એ વ્યક્તિ હતી. થોડી વાર સુધી તે વ્યક્તિએ નીચે પાણીમાં જોયા કર્યું તેણે

પાણી ઉપર કોઈ એક કાળી વસ્તુ તરતી દીડી. નકકી એ દેવેન્દ્રનીજ લાસ છે. ધારી કદાચ દેવેન્દ્ર જીવતો નીકળે ! એ આશાથી તેણે પથ પોતાનો ફાટો હસ્તગત કરવા પાણીમાં ભુસ્કો માર્યો. આ ઉપરથી વાંચક સમજી શકશે કે તે વ્યક્તિનો વિચાર દેવેન્દ્રને જાનથી મારવાનો નહિ હતો, પરંતુ ફક્ત પેલી છખીજ મેળવવાનો હતો, અને તેને માટે તે પથ પાછળ પડ્યો. દેવેન્દ્રને બહુ તરતા નહોતું આવડતું. પરંતુ આ પાછળથી પકનાર વ્યક્તિ પ્રચંડ હોષ સારી રીતે તરી જાયતી હતી. એક સરિતાના ઉંડા જળમાં પડ્યાં.

તે પછી એમનું શું થયું ? દેવેન્દ્ર કાળનો કાળાયો થયો કે નહિ ? મ્હોતના મુખમાંથી બચ્ચો કે નહિ ? કે થયો હશે, એ સફાને માટે “ મૃત્યુનો મ્હોમાન ? ”

પ્રકરણ:-૮ મું.

“ ભૂલભૂલામણી. ”

કર્ણાવતી નદીમાં દુરમનને હાથે પડેલા દેવેન્દ્રની હાલ આપણે તપાસીએ. દેવેન્દ્ર જળમાં પડ્યો. પ્રથમ વાર પડતાની સાથેજ તેને નદીના પાણીએ ઉચે ફેંક્યો. દેવેન્દ્ર હજી હોશમાં હતો. તેણે તરતજ પાણીમાં દુખાઈ મારી, સ્થરીર ઉપરનો કોટ કાઢી નાંખ્યો, અને તે અરસામાંજ પેલી કાળી આકૃતિ જળમાં પડી. તરવામાં

બાહ્ય જોવી તે વ્યક્તિએ જોતજોતામાં દેવેન્દ્રની હાસ જણાવી જોવી તે તરતી ચીજને પકડી લીધી. તો તેને માલમ પડ્યું કે તે દેવેન્દ્રનો કોટ હતો. કોટ હાથમાં આવતાંજ તે વ્યક્તિ સપાટાળ'પ તરતી કિનારે આવી. કિનારે આવતાંજ તેણે કોટના ગળવામાં પેલો કમેરો જોવાને હાથ નાખ્યો. પરંતુ અહસોસ ! તે તેને તેમાં જણાયો નહિ. મહેનત નકામી મઠ જાણી તે વ્યક્તિએ કોષમાંજ કોટ હાં આમળ ફેંકી દીધી, અને ચાલી ગયો.

થોડી વાર બાદ ત્યાં ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર આવી જાયો. પાણીમાં ડૂબકી મારી થોડે દૂર નિકળતાંજ દેવેન્દ્ર પૂરું તરતા ન આવડતાં સરિતાના અમાધ જળમાં ડુબવાવા અને ગભરાવા જાયો. દેવેન્દ્ર ડૂબવાની તૈયારીમાં હતો, ત્યાં તો ઇશ્વરકૃપાથી એક કેળતું 'હું' પાણીમાં તરતું જતું દેવેન્દ્રે જોયું. આ ઇશ્વરી મદદનો હાથ દેવેન્દ્રે હરખાતે હૈયે પકડ્યો. તે કિનારે આવ્યો. દૂરથી તેણે પેલી કાળા વ્યક્તિને કંધક વસ્તુ તપાસતી જોઈ. એ પોતાનો કોટજ છે, ધારી દેવેન્દ્ર તે લેવાને આમળ વધ્યો, ત્યાં તો પેલી વ્યક્તિ કોટને જમીન ઉપર પટકી ચાલી ગઈ. દેવેન્દ્રે તરવાતું નહિ ફાવ્યું ધારી કોટ કાઢી નાખતાં પહેલાંજ પેલો કમેરો કે જોને માટે તેને આટલું સહન કરવું પડ્યું હતું, તે કાઢી લીધો હતો. પરંતુ પેલું બોરીયું રમાલ અને કામળના કટકા અંદર રહી ગયાં હતાં. કોટમાં તે જમના તેમ સહીસલામત જોતાંજ તેની આંખો આનંદથી પલકી. કમેરો લઈ પોતાના ગળવામાં મૂક્યો. અને કોટ પહેરી જલદી પોતાને ઉતારે આવી જાયો.

રાત્રિ વિશેષ વ્યતિત થએલી હોવાથી તે સર્વ મુદ્દાઓને સંભાળી ઓસીકા નીચે મૂકી નિદ્રાદેવીના ખોળામાં પડ્યો. સહવારમાં

આહવાનાદિથી પરવારતાજ તેણે પહાર જવાનાં કપડાં પહેર્યાં, અને પેસો ફાટો કેમેરામાંથી ખેંચી કાઢ્યો. કોકિલાગીરીના મહેલ બધી હવે, તેણે પગલાં ભર્યાં. રસ્તામાં તે ફાટાને ધારી ધારીને જોતો હતો. પરંતુ કોણ છે ? તે કળી શકતો ન હતો. દેવેન્દ્રે કોકિલાના દિવાન-ખાનામાં જ્યારે પગ મૂક્યો, તે વેળા કોકિલા પોતાના બાઈ કુંજવિહારીની સાથે કંઈક ખાનગી વાત કરતી હતી.

“પધારો દેવેન્દ્રભાણુ ! આજ કંઈ આત્મારમાં આ તરફ ?” કોકિલાએ ઠાવકે મ્હોટે પૂછ્યું.

“એક અમત્યની બાતમી મેળવવા.” કહી દેવેન્દ્રે બેઉ બાઈપહેનને પેસો ફાટો બતાવ્યો.

“આ...” એક ધીમી ચિચિયારી કોકિલાના સુખમાંથી છબી જોતાંજ નીકળી મઠ. કુંજ પણ ઘેળી પૂછી જરો સફેદ ચાઈ ગયો.

“આ ફાટામાંના માણસને તમે જોળ્યો છો ?” દેવેન્દ્રે હવે અધિરાઈથી પૂછી નાખ્યું.

“એજ મનમોહનરાય.” કુંજ તરતજ બોલી પડ્યો.

કોકિલાએ પણ હકારમાં ડોકું ધુણાવ્યું. હર્ષ થેમે દેવેન્દ્ર તે પછી તરતજ મનમોહનને ત્યાં જવા ઉપડ્યો. તે જ્યારે મનમોહનને ત્યાં આવ્યો, ત્યારે તેણે મેના તથા મધુરીને રડતાં જોયાં. દેવેન્દ્રે તેમને આ બાતતનું કારણ પૂછતાં તેમણે એક લાસ પ્રતિ આમળા બતાવી. દેવેન્દ્રે છેક પાસે મથો. ઢાંકણું કપડું ઉઘાડતાંજ એક છલાંગ મારી તે ચાર હાથ દૂર ખસી ગયો. તે કોણું ચાપ હતું ? કાલ રાત્રેજ મનમોહનને ઘેર જ તેની વૃદ્ધ માતાને દેવેન્દ્રે જોઈ હતી, તેણું.

“જો તમારે ખૂનીને પકડવો હોય તો રડતાં રહી જઇ આ બધું કેમ બન્યું ? તે મને કહો.”

“કાલે રાત્રે તમે ગયા પછી મહેન્દ્રકુમાર મનમોહનની સાથે અહીં આવ્યા હતા. મહેન્દ્રને તરતજ પાછું ફરવાનું હોવાથી તેઓ એમના પત્ની સરોજનીને લઇ તરતજ મધુપુરી ચાલ્યા ગયા. પછી અત્રે અમે બધા સુઇ ગયા. આજે સહવારે અમે માં-દીકરી જેવા ઉઠ્યા, તેવીજ આ એમની માતાની લાસ સિવાય બીજું કંઈ અમારી નજરે પડ્યું નહિ.” મધુરીએ જાણતી હતી તેટલી ખીના રડતાં રડતાં બધાવી.

“અને મનમોહન ક્યાં ?”

“તેની અમને ખબરજ નથી. હું ધારું છું કે એમને આ ખૂનની ખબર અમારાથી વહેલી પડેલી હોવી જોઈએ. અને તેમની તપાસમાંજ એ ચાલ્યા ગયા હશે.”

બાપડો દેવેન્દ્ર આ બધું શું થાય છે ? તે સમજી શક્યો નહિ. એક એક શોધ કરવા જતાં એક એક ભેટું પડ વધારે ચઢ્યું જતું હતું. આખરે દેવેન્દ્ર જવાને ઉભો થયો. એટલે રડતી મધુરીએ તેને પૂછ્યું.

“કેમ ? આવ્યા કેમ ? ને જાવ છો કેમ ?”

“ત્યારે શું કરું ? આવ્યો તો હતો એક વાતની ખાતમી મેળવવા પરંતુ જ્યાં તમેજ આ બીજા દુઃખમાં પડેલાં છો, ત્યાં પછી શું પૂછું ?”

“દેવેન્દ્રબાપુ ! હવે ચ્યું ન ચ્યું થનાર નથી. આપ શું પૂછવા આવ્યા હતા ?”

“એજ કે તમે મનમોહનને તો ખરાખર જોળખો છો ને ?”

“કેમ નહિ ? આટલો વખત સાથે રહ્યા પછી પણ ન જોળખીએ જોમ બને ખરું કે ?”

“તમારી પાસે જોમની એકાદ છબી છે ખરી ?”

“નહિ, મનમોહનરાય કે’તા હતા કે તેઓની છબી પડાવવાનો શોખજ નથી.

“વારું ! ત્યારે આ છબી કોની છે ? તે તમે કહી શકશો ? જુઓ.” કહી દેવેન્દ્રે પેલી કેમેરાથી ખેંચી લીધેલી છબી મધુરી અને મેનાની આંખ આગળ ધરી. જેને જોતાંજ બેઉ મા દીકરી એકી સાથે બોલી પડ્યા.

“આ કોણ ? હમનકાન્ત !”

“હમનકાન્ત ? ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર પણ આશ્ચર્ય પામતો બોલી ઉઠ્યો.

“હા.” મેના હવે બોલી. “અમારા પર જુલમોના વરસાદ વરસાવનાર એ પાપીને અમે સારી રીતે પિછાનીએ છીએ.”

“પરંતુ તમે જૂલો છો. ખરાખર જુઓ. એ હમનકાન્ત નહિ પરંતુ મનમોહનરાય પોતેજ છે.” દેવેન્દ્રે હવે પોતાની મેળવેલી માતમી ઉપર આર મુક્યો.

“નહિ, છ. ત્યારે તો તમેજ જૂલો છો. આ મનમોહન નહિ પરંતુ એ બદમાશ હમનકાન્તજ છે.” મધુરીએ રડવાનું જૂલી જઈ જુરસાપૂર્વક ખાત્રી આપી.

બેઠી ભૂલભૂલામણીમાં શુભવાચના દેવેન્દ્રને આ શી આંટીધુંટી છે, તે સમજાયું નહિ. આ ઇંદ્રજીનો બેઠ તે શોધી શક્યો નહિ. તેને એમજ થયું કે એકજ વ્યક્તિના ફોટાને એક જગારે મનમોહનથી જોળખાવે છે, ત્યારે બીજાં હમનકાન્તથી જોળખાવે છે. ત્યારે મ્હારે આમાં શું સમજવું? આ ફોટા કેનો? હમનકાન્તનો કે મનમોહનનો? બસ! અને એ વાતનો નિકાલ લાવવાને મ્હારે જાતેજ એક વખત મનમોહનને જોવો જોઈએ. પરંતુ એ ક્યાં ફરે? કદાચ મધુપુરી તો નહિ ગયો હોય? લાવ ત્યાં જઈ તપાસ કરે. મળે તો ઠીક છે, નહિ તો પછી એના મિત્ર મહેન્દ્રને મળી આ છબી જતાવું. જોઈ તે શું જવાબ આપે છે?" અને આટલું મનમાં નકકી કરી તે રોજન જવા ઉતાવળે પગલે દોકવા માંડ્યો. ત્યાં રસ્તામાંજ તેને વકીલ મી. સુરેન્દ્રનાથનો ભેટો થયો.

"લ્યો ઠીક થયું, મી. સુરેન્દ્ર! તમે ખરી અણીને વખતે આવી લાગ્યા. મ્હારે તમને એક વાત પૂછવી છે." દેવેન્દ્રે કહ્યું.

"ખુશીથી પૂઝો."

"તમે આમ મહારાજલા જેવા કેમ જણાવ છો? શું કંઈ નવા જુની છે?"

"હા. મનમોહન પોતાની માતાનું ખૂન કરી નહાસી ગયો એ વાતની ખતર મને પડી છે."

"તમને? સુરેન્દ્ર! તમે એ ક્યાંથી જાણો?"

"તમને મેં નહોતું કહ્યું, કે હુંમે આ વાતમાં રસ લઈ છું."

“પરંતુ મનમોહન ખૂની છે ? એ તમે શું જણો ?”

“કાલ રાત્રે મહેં એને નદી કિનારે ફરતો જોયો હતો. અને તે પછી હું એની પાછળ પડ્યો. મહેને ભૂતચાપ ખવડાવી ટ્રેનમાં બેસી એ ન્હાસી ગયો. પરંતુ અબર કાઢતાંજ મહેને માલમ પડ્યું છે, કે એણે મધુપુરીની ટીકીટ કાઢી હતી. વળી હમણાંજ મહેને મનમોહનને ઘેર અબર કાઢતાં મધુરી મારફત મનમોહનની માતાનું ખૂન થયેલું જણાવવામાં આવ્યું. શું આટલી વાત જાણ્યા પછી તમે એમ ન ધારી શકો કે એ ખૂની મનમોહનજ હોવો જોઈએ ?”

“શી રીતે ?”

“ધરમાંથી મોડી રાતના ખૂન કરીનેજ એ ન્હાસી ગયો હતો.”

“સારે તો બરાબર છે.” બોલતાંજ દેવેન્દ્રે તાળી આપી. તમારી અને મહારી વાત અક્ષરે અક્ષર મળતી આવે છે. જુઓ ! જે માણસને કાલ રાત્રે તમે જોયો હતો, તેજ મહેને પચ્ચ મળ્યો હતો. અને મહેં તેની છપ્પી પચ્ચ ખેંચી લીધી છે. પરંતુ આ કર્ણાવતીથી હું તદ્દન અજાણ્યો હોવાથી એ કોણ છે ? તે હું પારખી શક્યો નહીં. ફોટો મેળવવા માટે તેણે મહેને નદીમાં ફેંકી દીધો હતો; પરંતુ ધધર કૂખાએ હજી દેવેન્દ્ર અને તે ફોટો બંને સહીસલામત છે. જરૂર એ મનમોહનજ હોવો જોઈએ. ઘેરથી ખૂન કરીનેજ તે નીકળેલો હશે, અને મહેને નદીમાં ફેંકી દીધો પછીજ એને મધુપુરી ન્હાસી જતો તમે જોયો હશે. જુઓ આ રજો એનો ફોટો. કેમ એજ કે ?”

“એજ મનમોહન !” સુરેન્દ્ર ફોટો જોતાંજ બોલી ઉઠ્યો.

“બસ ત્યારે કેડીલાં અને કુંજ ફાટા પારખવામાં સાચા છે. હા ! પણ સુરેન્દ્રનાથ ! ત્યારે મેના અને મધુરી તો આ ફાટાને હમનકાન્ત બચાવે છે. એનું શું કારણ ?”

“મનમોહનને ખ્યાલવા ! મી. દેવેન્દ્ર ! એટલુંયે નથી સમજી શકતાં, કે હમન આજ કેટલો વખત ચયાં બહોં છેજ કયાં ? એ તો કેડીલાં જોરીની રમ્મ લઈ આજ બે દિવસ ચયા બહાર ગામ ગયો છે. હમન ઉપર આ આરોપ ઢોળી ઈ મનમોહનને ખ્યાલી લેવા તેઓ જીકું બોલે છે. પરંતુ તેમને કયાં ખતર છે ? કે આ સુરેન્દ્ર એમના બેદથી પૂરેપૂરો વાકેફમાર છે.”

“પરંતુ મનમોહન એની માતાનું ખૂન કરે એમાં એને શું લાભ ? તે નથી સમજતું.”

“એનું કારણ જાણવું રહેલ છે. મનમોહનની માતા મનમોહન ખૂની છે, એ વાત જાણતી હોવી જોઈએ. અને એ વાત કદાચ તે આપણા જોવાને મ્હોઢે કહી દે એ ધાસ્તીથી એણે એ ધરમાં કાંટાને રસ્તામાંથી સાફ કરેલો છે. કેમ કંઈ સમજાય છે ?”

“અરાબર છે. મી. સુરેન્દ્ર ! આપની તર્કશક્તિ પણ અસાધારણ છે હોં ! પરંતુ ત્યારે એને મેના અને મધુરીની ધાસ્તી નહિ લાગે ?” દેવેન્દ્રે નવોજ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો.

“ના ! કારણ મધુરીનો વિચાર મનમોહનને પોતાનો ભવિષ્યમાં જમાઈ કરવાનો છે. અને મેના પોતાના ભવિષ્યમાં ચનાર બરથારનું હિત જાળવવા આ વાત ન ફાડે એ જનવા જોગ છે. પરંતુ પાલક માતા

હવે ધરડે ધડપણ શા માટે જુદું બોલી પોતાના દીકરાની આવી ખૂની વૃત્તિ દાખા રાખે ?”

“વાર ! ભારે હવે હું મનમોહનને પકડવા મધુપુરી જઈ છું.”

“હા, અને હું પણ જો બનશે તો કંઈક નવીનતા મળે કે તે પુર્તજ બચાવવા આપની તરફ આવીશ.”

“તમે વઝીલાત છોડી આમાં બહુ રસ લ્યો છો ? નહિ વાર ?”

“હા...હા.”

“તમે મને પુષ્કળ મદદ કરો છો. મીંડુ સુરેન્દ્ર ! અને તમારી જો મદદનો બદલો તમને અવશ્ય મળશે.”

આટલી વાત પછી બેઠું છૂટા પડ્યા કેવેન્દ્રના મનમાં તો એજ ચટપટી ચમક રહી, કે ત્યારે આ છાત્રીવાળો ખરે “મનમોહનજ હશે ?” અને જો એમજ હોય તો કનકકાન્તના ખૂનની વાત બાળુએ મૂકતાં પણ એની માતાના ખૂનને માટે જો જરૂર જવાબદાર છે, અને તેને માટે જરૂર એને પકડવોજ જોઈએ.

તૈયાર છે, આજેજ મંગાવો. તૈયાર છે.

(સચિત્ર હિટેકટીવ વાર્તા,)

મોતીનીમાળા યાને મહાદેવીની મૂર્તિ ૦-૮-૦

સચતાની લીલા યાને જેરીલી નાગણુ ૦-૮-૦

લખો:—“શ્રી ગ્રાણુજીવન પુસ્તકાલય

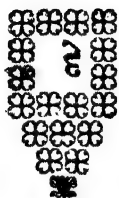
દાવરોડ-મુરત.

પ્રકરણ:-૯ મું.

“ખૂની ગિરફતાર.”

—❖❖❖(૦)❖❖❖—

હુએ છટી જાય ને સાચો જુઓ ઝલાય !
અવળો એવો ઇશ ! કયમ આ કળિયુગનો ન્યાય !

વેન્દ્રને મધુપુરી આવ્યાને આવે એ દિવસ થયાં
હતાં, છતાં મહેન્દ્ર કે મનમોહન કોઈનો પતો મળ્યો
નહોતો. શોષ કરતાં કરતાં દેવેન્દ્ર એક દેવ મંદિર
આગળથી પસાર થતો હતો, ત્યાં તેણે એક ઝાળખીતી
યુવતિને જોશબેર પમ ઉપાડતી જોઈ. દેવેન્દ્ર દોડ્યો.

તેણે એ રમણીને ઝાળખી. તેના જવાના માર્ગની વચ્ચે આવી તેણે
સવિનય કહ્યું.

“મહેન ! જરા થોભો.”

એક અણજણી પુરુષ વ્યક્તિને પોતાના માર્ગમાં ઉભેલી જોઈ
તે રમણીએ ઉચું જોયું. તેણે દેવેન્દ્રને ઝાળખ્યો. ત્યાં તો દેવેન્દ્ર
ફરી કહ્યું.

“જો હું બૂલતો નહિ હોઉં તો આપનું જ નામ સરોજની ને ?”

“હા.” એક ક્ષરમાત્રો જવાબ મળ્યો.

“આપની સાથે મ્હારે થોડી વાત કરવી છે.”

“અહિં નહીં. ઘેર ચાલો.”

તે રમણી આગળ વધી. આગળ તે અને પાછળ દેવેન્દ્ર એમ બેઉ જણ સાધારણ જણાતા એક મકાન આગળ આવ્યા. રમણીએ મકાન ખોદ્યું. બેઉ અંદર ગયાં. મકાનમાં સાધારણ ફરનીયર અને જૂજ વસ્તુઓ પડી હતી. એક ખુરસી બતાવતાં સરોજનીએ દેવેન્દ્રને કહ્યું.

“આવો. બેસો.”

દેવેન્દ્ર બેઠો. સાંમેની ખુરસી ઉપર અર્ધોઅર્ધ મહોડા ઉપર આછો ધુંધટ ખેંચી સરોજની બેઠી. પછી તે બોલી.

“પૂછો ડિટેક્ટીવ સાહેબ ! તમારે શું પૂછવું છે ? કહો અહીં તમારે આવવું કેમ થયું ?”

“તમને કર્જાવતીની કંઈ ખબર નથી ?”

“ના. થોડીવણી છે.”

“મનમોહનરાય અહીં આવ્યા હતા ?”

“હા.”

“ક્યારે ?”

“પરમ દિવસે.”

“હાલમાં કેમ કોઈ જણાવું નથી ? આપના પતિ મહેન્દ્ર ક્યાં છે ?”

“મનમોહનભાઈની સાથે ગયા છે.”

“ક્યારે ?”

“ગઈ કાલેજ.”

“ક્યાં ?”

(સચિત્ર)

ચોકટનો એકો

(સચિત્ર)

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણીજીવન પુસ્તકાલય ટાવર રોડ-મુંદરા.

માળિક:-શ્રી પ્રાણીજીવન પુસ્તકાલય ભુવનેશ્વર અને પબ્લીશર-મુંદરા.

જાંકર પ્રેસ-મુંદરા.]

કીમત આઠ આના.

“મનમોહનભાઈની માતાના ખૂનીને શોધવા.”

“ખરેખર ?”

“હા.”

“સારે શું મનમોહનભાઈ એની માતાનું ખૂન કર્યું છે, એ મ્હારી શોધ ખોટી ?”

“મનમોહનભાઈ ખૂની ?”

“હા.”

“ખતેજ નહિ.”

“તો જુઓ. આ રહ્યો ખૂનીનો ફોટો ! તમે તો તમારા ખતિના પરિચિત એ મિત્રને સારી રીતે પિછાનતા હશો ? એના ઉપર વારંટ છે.” ઠહી ઢેવેન્દ્રે પેસી છાપી સરોજનીના ખોળમાં ફેંકી.

સરોજનીએ એ છાપી બરાબર જોઈ. તે પછી જાણે ધણીજ વિચારમાં પડી હોય તેમ ડોળ કરવા માંડ્યો. ઢેવેન્દ્ર આ જાણતાજ બોલ્યો.

“કેમ ? શું જોઈ રહ્યા છો ? એ મનમોહનનીજ છાપી છે ને ?”

“ના ! પરંતુ ખરેખર શું આ માણસ ઉપર વારંટ છે ?”

“હા.”

“સારે તો એ કોણ છે ? તે હું તમને નહિ બતાવી શકું.”

“સરોજની ! તમે સમજી ચક્રને આ શું બોલો છો ? જવ તમને વચન આપું છું કે ગુહનો સાબીત થયા સિવાય હું એને કોઈ પણ જાતની ધજી નહીં આવવા દઉં !

“એ મનમોહન નથી.”

“ સારે ?”

“ મહારા...પતિ...”

“કોણ મહેન્દ્ર ?”

“ હા.”

“હું આ શું સાંભળું છું ? એકબી છપ્પી ! અને નામ ત્રણ ! મનમોહન, દમનકાન્ત અને મહેન્દ્ર, આમાં હવે મહારે શું સમજવું ? કોણ ખરું ? ને કોણ ખોટું ?”

“તે તમે જાણો.”

“તમે સાચું કહો છો ?”

“વિશ્વાસ ન આવે તો તપાસ કરો.”

આ પછી દેવેન્દ્ર ગયો. દેવેન્દ્રના ગયા પછી સરોજનીથી હસવું ન રોકાયું. ‘દેવેન્દ્ર ! આ સરોજનીને તું હજી પણ નહિ જાણખી શક્યો ! બરાબર છે. તહારં અતુમાન સત્ત છે. છપ્પી તો દમનકાન્તનીજ છે, છતાં હાલમાં મહેન્દ્ર, મહારા પતિ પકડાય અને દમન છૂટો રહે એમાંજ મજા છે.” આટલું બોલી સરોજની હસતી હસતી અંદરના બાગમાં ચાલી ગઈ.

જેમ જેમ દેવેન્દ્ર આ બેદને ઉકેલવા મથતો હતો, તેમ તેમ બેદનું કોણું વધારેને વધારે ધાદું ચુંધાતું હતું. હવે દેવેન્દ્રની ધીરજ કાણમાં ન રહી. અટપટા બેદની ઉકેલણી આજે ગમે તે પ્રકારે કરવીજ એવો તેણે નિશ્ચય કર્યો રોશન ઉપર આવીને તેણે કર્ણવતીની ટીકીટ કરાવી. મહેન્દ્ર અને મનમોહન કર્ણવતીમાંજ હોવા જ્ઞેષ્ટજે. એ ધારણથી લાં તેમાંના એકાદને પકડી ખરી ખાતમી મેળવવાના હવાઈ

વિચારમાં તે આગગાડીની રાહ જોતો હતો. એકવાર તેને વિચાર થયો કે લાવને ત્યારે હમનને શોધી મળું ? પરંતુ પછી તરતજ તે માંડી વાળ્યું. લગભગ અર્ધા કલાકે-ગાડી આવી. દેવેન્દ્ર ગાડીની અંદર ગોઠવાયો. તે અત્યારે કર્ણાવતીનાજ સ્વપ્ના અનુભવતો હતો. એટલામાં તેની નજર ન્યુસપેપર વાંચતાં એક યુવક ઉપર પડી. જાણે કોઈક વખત જોયેલો ન હોય ! તેમ દેવેન્દ્ર તેની તરફ દીકી દીકીને જોવા લાગ્યો. એટલામાં દીકીટ તપાસનાર આવ્યો. પેલા યુવક પાસે દીકીટ ન નીકળતાં રોકક ચક્ર દીકીટ મારતરે “તમારું નામ શું ?” પૂછતાંજ તેણે પોતાનું નામ “મહેન્દ્રકુમાર” છે, એમ જણાવ્યું.

“તમે ક્યાંથી જોડા છો ?” દીકીટ મારતરે પૂછ્યું.

“મધુપુરીથી.”

“ક્યાં જવાના છો ?”

“કર્ણાવતી.”

આ સઘળી વાત કે જે ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર કાળજીપૂર્વક સાંભળી રહ્યો હતો, તે “મહેન્દ્ર, મધુપુરી, કર્ણાવતી.” આ ત્રણ શબ્દો સાંભળતાંજ ત્યાં ધસી આવ્યો. તેને સમજાયું, “મહેન્દ્ર મનમોહનની સાથે ગઢ કાલનો ગયો છે.” કહી સરોજનીએ તેને હેતર્યો છે. (કારણ ? ધણીને બચાવવા.)

“દીકીટમારતર ! જરા સચુર કરો. મ્હારે આ મિસ્ટરને જરા બે એક વાતનો ખુલાસો પૂછવો છે.” દેવેન્દ્રે કહ્યું.

“તમે કાણ છો ? વચ્ચેથી આધા જાવ.” ટિકિટ મારતરે પોતાની મહામારત સત્તાનો સુસવાટો બતાવ્યો.

“હું કાણુ છું ? તો જુઓ !” કહેતાં જ દેવેન્દ્રે પોતાનો સરકારી ડિટેક્ટીવનો ચાંદ બતાવ્યો. ટિકિટ માસ્તર દેવેન્દ્રનું નામ વાંચતાં જ આઘો ખસી ગયો. ત્યાં દેવેન્દ્રે મહેન્દ્રને સવાલ કર્યો.

“મનમોહનના મિત્ર મહેન્દ્ર તે આપણ કે ?”

“હા. હા.”

મનમોહન ક્યાં છે ?”

“તેની મહને ખબર નથી.”

“વારં, ત્યારે આ છપ્પી કાની છે ? તમે એને ઝાળખો છો ?”

“નહી. મહારી ઝાળખાણુમાં એ નથી.” મહેન્દ્રે એ છપ્પી જોઈ કહ્યું

“ક્યાંથી હોય ? કંઈ નહિ, ખબર પડશે.” દેવેન્દ્ર મનમાં મન-

માં જ બોલ્યો,

“વારં ! ત્યારે તમે ક્યાં જાવ છો ?”

“કર્ણાવતી.”

“શું કામ ?”

“તે તમારે જાણવાની જરૂર ? તમે મહને એ બધા સવાલો

પૂછનાર કાણુ ?”

“હું ડિ. દેવેન્દ્ર ! તમે ખૂની મનમોહનના મળતીયા છો.”

“સાખીતી ?”

“મનમોહન ઉપર ખૂનનો આરોપ છે.”

“હશે ! ધારે કે તમને મનમોહન મળે તો તમે તેને ઝાળખી શકો ખરા કે ?” મહેન્દ્રે શંકા રજૂ કરી.

“કેમ નહિ ! જો કે મહેં તેને નજરે તો જોયો નથી. છતાં આ ફેટા ઉપર મહને વિશ્વાસ છે. એજ મનમોહન હોવો જોઈએ.”

“તો લ્યો! વધારે વાર આપને બેઠમાં નહિ રાખતાં ડિટેક્ટીવ સાહેબ! હુંજ આપને એક બેઠ ખોલી બતાવું છું.” મહેન્દ્ર તેજ મનમોહન છે. લ્યો કરો જોઈ મહેને ખુની તરીકે ગીરફતાર?”

આટલા શબ્દો બોલતાં મહેન્દ્રે પાટલુન હેટ તથા ઓવર કોટને પાણીયુ પકડાવ્યું. બનાવટી મુછો ને ચરમા તેણે બાળુએ મૂક્યા. હવે તે એક ધોતીયું ને પ્હેરણ પ્હેરેલો ફાંકડો વીસ વરસનો હિન્દી યુવાન લાગતો હતો દેવેન્દ્ર તો બે ધડી જોઈજ રહ્યો, કે “આ કોણ? મનમોહન? ત્યારે શું મહેન્દ્ર તેજ મનમોહન?”

“હા દેવેન્દ્ર બાપુ! આટલા વરસની ડિટેક્ટીવની નોકરી ઉપર પાણી મૂક્યું. એક ખૂની નથી પકડાતો એ શર્મની વાત છે.”

“ખૂની તુંજ છે.” દેવેન્દ્રે હવે ગજવામાંથી પિસ્તોલ કાઢી જવાબ આપ્યો.

“તો પછી આ આપના હાથમાંહેની છખી મદદની નથી. એ તો ચોક્કસને?”

“હા?”

“ત્યારે શા આધાર ઉપર મહેને ખૂની ઠરાવે છે?”

“તે ન્યાયાસન આગળ રજુ કરીશ.”

“પુરાવા સાથે કે?”

“હા.”

“જો જો છૂ જાય નહિ, તે સંભાળી રાખજો.”

“બહુ સાહે.”

મનમોહનની સામે દેવેન્દ્ર ખુલ્લી પિસ્તોલ લઈ પ્હેરો બરતો કુર્બાનીના રોશનની વાટ જોતો બેઠો. ક્લિકિટ માસ્તર પથ્રુ આ

‘ધાંધલ જોઈ છ પાંચ અગીયારા ગણી ગયો. અન્નધખીની વાત તો એ હતી કે મનમોહન પોતાની જાતેજ પોતે પકડાયો હતો. તે ઉપરાંત અત્યારે તે હસીપુથીને દેવેન્દ્રની સાથે ગપ્પા મારતો હતો.

બહાલા વાંચકો ! દેવેન્દ્ર તો મનમાં એમજ ખાંઠ ખાતો હશે કે આજે ધણે દિવસે મ્હેં શોધીને કાઢ્યા છે, ખુનીને ગિરફતાર ! નહિ વાર ?

પ્રકરણ:-૧૦ મું.

“સિકાર છટકયો”

“ત્યા”

*
*

—*~(૦)~*—

ર મનમોહન ! મધુપુરીમાં પોતાની મહેન્દ્રની પત્ની તરીકે જોળખાવનાર રમણી સરોજની કોણ ?” દેવેન્દ્રે મનમોહનને ગાડી ઉપડતાં લાગભોજ પ્રશ્ન કર્યો.

“સરોજની ? મ્હેં તો એ નામજ તમારે મોઢે સાંભળ્યું. કોણ જાણે હશે કોઈની ખાચડી ! જો જો કોઈ પારકી ખાચડીને મ્હારી નહિ ઠેકી બેસાડતા. એક તો ઘેર છે, અને વળી એ ખીજીને ક્યાં સંધરે. હજુ લગ્ન તો થયા નથી.”

“ત્યારે શું સરોજનીને તું નથી જોળખતો ?”

“રામરામ કરો.”

“સારે તે લહે કયાંથી ઝોળખે ? તે તો પોતાને મહેન્દ્રની પત્ની તરીકે ઝોળખાવે છે.”

“કાંઈ બીજો મહેન્દ્ર હશે ?”

“નહિ ! ત્હારોજ મિત્ર !”

“મહેને મહેન્દ્ર નામનોજ કાંઈ મિત્રજ નથી.”

“તો પછી આ બધા ગોરાળો શું ?”

“મગવાન જાણે.”

“વાર ! ત્યારે ત્હારી માતાનું ખુન કાણે કર્યું ? તે તું જાણે છે ?”

“હા ! હું અને તમે બને.”

“હું તો નથી જાણતો.”

“ખુનીની છબી તમારા હાથમાંજ છે.”

“તેનું નામ ?”

“દમનકાન્ત.”

“શું દમન ખુની ?”

“હા.”

“દેવેન્દ્ર શું સવાડામાં પડ્યો. ‘આ બધું’ શું થયું રહ્યું છે ? તે સમજાવુંજ નથી.”

“સરખાવેને ! છબી તો મહેને મળતી નથી આવતી.”

“ત્હારી વાત તો ખરી છે. મધુરી અને મેનાએ પણ છબીને દમનકાન્તને નામેજ ઝોળખાવી હતી.”

“તેમાં ખોટું શું છે ? સૌ કાંઈ જોષ સકે છે.”

“પણ.....”

અને આ વાત વધુ લંબાય ત્યાં તો કુર્બાવતીનું રટેશન આવ્યું. દેવેન્દ્રે પિરતોલ બરાબર પકડી મનમોહન ઉર્ફે મહેન્દ્રને આવળા આલવા કહ્યું. ત્યાં દેવેન્દ્રની નજર આંધ્રે ઉભેલી એક વ્યક્તિ ઉપર પડી. “ મીઠ સુરેન્દ્ર ! ” ઠહી દેવેન્દ્રે ખુબ મારી. દેવેન્દ્રને જોતાંજ વકીલ સુરેન્દ્રનાથ દેવેન્દ્રની પાસે દોડી આવ્યો.

“ કેમ ? ”

“ ખૂની પકડાયો છે. ”

“ કોણ ? ”

“ મનમોહન. ”

“ હેં ! ક્યાં છે ? ”

“ આ રહ્યો. ”

પાસે ઉભેલા મનમોહનને જોતાંજ સુરેન્દ્રનું મ્હોલું ઉતરી ગયું. છતાં ઉપર ઉપરથી જાણે ખુશાલી દર્શાવતો હોય તેમ તેણે દેવેન્દ્રની પીઠ ઠોકી.

“ શ્રાપાશ ! દેવેન્દ્રનાથ ! આખરે ખૂની પકડાયો ખરો ! હોં ! ”

“ બરાબર. ” હવે મનમોહન વચ્ચે પૂરાયો.

“ કેમ મનમોહનનાથ ! હવે જોલની હવા ખાવી છે ને ? ” સુરેન્દ્રે મશ્કરીમાં ટાણે માયો.

“ જોલની હવા મનમોહન કરતાં હમનકાન્તને વધારે માફક આવશે. ” મનમોહને બેઠ ખોલવા માંડ્યો.

હમનકાન્તનું નામ સાંભળતાંજ સુરેન્દ્રના ટાંટીયા ચરચરવા લાગ્યા. તેનું મ્હોં લેવાઈ ગયું. મનમોહન તે પામી ગયો. દેવેન્દ્રને વધુ સાખીતી આપવા તેણે આમળ ચલાવ્યું.

“કેમ છે ? મીં સુરેન્દ્રનાથ ! તખીયત તો મઝામાને !”

“તું એને ઝોળખે છે ? મનમોહન !” દેવેન્દ્રે પૂછ્યું.

“ભારી માતાના ખૂનીને ફાંજ ન ઝોળખું ? એ કેમ અને’ મનમોહને મમરો મૂક્યો.”

“ભારી માતાનો ખૂની ? અને તે સુરેન્દ્રનાથ ?”

“જી હા, જરા ધીરા પડો અને સાંભળો.”

“પરંતુ તું થોડી વાર પર તો એમ કહેતો હતો, કે ભારી માતાનું ખૂન કરનાર દમનકાન્ત છે.” દેવેન્દ્રે કહ્યું.

“અને તે પણ ખરાબર છે. મહારા મહેરબાન ! ડિટેક્ટીવ સ્ટેશન ! હજી તમે હવા ખાવ છો. ડિટેક્ટીવ બન્યા છતાં તમારામાં દોહ બદામની અકકલ નથી. હવે જુઓ જરા મનમોહનની બુદ્ધિ.” અને આમ કે’તાંજ સજ્જડ થઈ ગયેલા સુરેન્દ્રનાથ ઉપર મનમોહન છલંગ મારી કૂદ્યો. તેની ગલ્લચી તેણે પકડી બનાવરી વકીલનો ઝબ્બો ને દાદી મુછ દૂર કર્યાં.

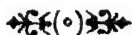
“દેવેન્દ્ર ! આ ઉભો રહ્યો ખૂની ! સુરેન્દ્રનાથ તેજ તમારી સાથે મિત્રતા બાંધી તમને થાપ આપનાર મી. દમનકાન્ત. જોઈ દ્યો. તમારી પાસેની છખી ! અને આ જીવતી જામતી છખી.”

દેવેન્દ્ર શું જુએ ? શું બોલે ? તે તો અચરતીમાંજ દુખી ગયો હતો. હાવ આવેલો જોઈ નજર ચુકાવી સુરેન્દ્ર હજે દમન હવે દોડ્યો. તેને પકડવા મનમોહન પણ દેવેન્દ્રને બાળુએ મુકી દોડ્યો. બતાં બતાં તે દેવેન્દ્ર સાંભળે તેમ બોલી ગયો કે “અફસોસ ! હાથમાં આવેલો.....શિકાર છટક્યો !”

પ્રકરણ:-૧૧ મું.

“ દેવી ને સરોજની. ”

આ સૃષ્ટિમાં ચઢતા ખરેખર ! એકથી પણ એક છે,
શુરવીર ને રણધીરથી અઢકા અનેકાનેક છે;
“હું એક છું ઉસ્તાદ” એવું અંતરે ધરવું નહીં,
“બહારી ખરાખર કાણુ છે ?” એ વાક્ય છ્યરવું નહીં.

ત્રિના દસ વાગ્યાનો શુભાર હતો. મનમોહનને
ઘેર મેના ને મધુરી બેઠાં બેઠાં મનમોહનની
માતાના થયેલ બેઠમયાં ખુનની વાત કરી રહ્યા
હતા. ત્યાં ખારણું ઠોકાયું.

“કાણુ ?” ખારણું ઉઘાડવા આવતાંજ મેનાએ પ્રશ્ન કર્યો.

“એ તો હું સરોજની.” બહારથી જવાબ મળ્યો.

હારો ખુલ્યાં અને આપણી પૂર્વપરિચિત સરોજની ધરમાં
દાખલ થઈ. ચોમાસુ બેસવાનો સમય થઈ ચૂકેલો હોવાથી બહાર
ઝીણા ઝીણા વરસાદના છાંટા પડી રહ્યા હતાં. સરોજનીના આમનને
કરી મેના ને મધુરી ખુશી થયા, અને તેઓ મોડી રાત્રી સુધી વાર્તા-
વિનોદમાં મુગ્ધાયાં.

હડીયાળમાં બરાબર આરના ટકોરા પડ્યા. પરંતુ તેઓની રસ-
ભરી વાર્તાનો છોડો આળ્યોજ નહી. મેના અને મધુરીએ છળી લાઇ
આવેલા દેવેન્દ્રને ઇમનકાન્ત નામ આપ્યું, અને સરોજનીએ તેને
મહેન્દ્ર તરીકે ઓળખાવ્યો, એ વાતની વિનોદી ચર્ચા ચાલી રહી હતી,
એટલામાં વરસાદનું જોર વધ્યું. વરસાદથી બચવાને માટે રસ્તે બતી,
એક તરફ વચની સ્ત્રીએ આશ્રય સ્થાન માટે મનમોહનના દ્વાર ઠોક્યા.

“કોણ ?” મેનાએ અંદરથી પૂછ્યું.

“બારણું ઉઘાડો ! મ્હારે કામ છે.”

મેના અને સરોજનીની વાત અહીંથીજ અટકી. મેના બારણું
ઉઘાડી ફાનસ લઇ બહાર આવી, તો વરસાદથી ભિંજાયેલી એક ૩૦
થી ૩૫ વર્ષની રમણીને જોઇ.

“કેમ ? તમારે શું કામ છે ? તમે કોણ છો ?” મેનાએ મોડી
રાતના એક અખળા જાતને જોઇ સ્વાભાવિક સંશયપૂર્વક સવાલ કર્યો.

“હું... મ્હને આજની રાત તમારે ત્યાં સુઇ રેવા દેશો ?”

“પરંતુ તમારું નામ ?”

“દેવી.”

આ નામ સાંભળતાંજ સરોજની ટટાર થઇ ગઇ. જો કે મેના
ને મધુરી આ નામથી અપરિચિત હતા. છતાં સરોજનીએ તે નામ
સાંભળેલું હતું. હવે તે બહાર આવી.

“ખુશીથી પધારો.”

“તમે એમને ઓળખો છો ?” મેનાએ સરોજનીને સવાલ કર્યો.

“હા ! ઉમરાવ કનકકાન્તને ખૂનની રાત્રે ધર બહાર ન નિકળવા.

ચેતવણી આપનાર એજ !”

“કેમ બહેન ખરું ને ?” પક્ષજીવી દેવીને સરોજી પ્રશ્ન કર્યો.

દેવી તો આભીજ બની ગઇ. આ સરોજની આવી ખાનગી વાત ક્યાંથી જાણે ? તેની કંઇજ ગમ તેને પડી નહિ. સરોજનીએ તો સર્વનેજ મ્હાત કરવા માંડ્યા હતા.

“સરોજની બહેન ! તમે એ વાત ક્યાંથી જાણો ?”

“થોડીક અટકળથી ! અને થોડીક મ્હારા પતિ મહેન્દ્ર મારફત !”

મહેન્દ્ર ! અને તે સરોજનીનો પતિ ! આ હું શું સાંભળું છું ?”

દેવી સ્વગત ઉદ્ગારો કાઢવા લાગી,

“ત્યારે બચ્યા ! દેવેન્દ્ર ! શું મનમોહન તેજ મહેન્દ્ર છે, એ વાત શું ખોટી ? અને જો એ વાત ખરી હોય તો પછી આ સરોજની કોણ ? મનમોહનની સ્ત્રી ? અનેજ નહિ ! પ્રભુ જાણે ! મ્હને તો આમાં કંઇજ સમજ પડતી નથી.” દેવી મનમાં બડબડી !

અતુર વાંચક ! આટલા દેવીના શબ્દો ઉપરથી તું કંઇ ભેદ સમજી શકે છે ? કે દેવી એ કોણ ?

“ત્યારે શું મહેન્દ્રના અર્ધાંગના ને તમેજ સરોજની બહેન ?” બહુ વારે બહીતાં બહીતાં દેવીએ સવાલ કર્યો.

“હા ! કેમ ? એમ કંઇ પૂછવું પડે છે ? કંઇ શંકા છે ?”

સરોજની હસતી હસતી બોલી.

સરોજનીના પાત્રમાં કંઇક છૂપો ભેદ છે, તે દેવી પૂરેપૂરી સમજી ગઇ. ક્યાં એક વખતની દેવેન્દ્રની લાજ કાઢનાર સરોજની ? અને ક્યાં આજે હસીપ્રુશીને વાત કરનારી સરોજની ? પણ અને. કારણ દેવેન્દ્ર તો ગમે તેવાયે પુરૂષ હતો, અને દેવી તો એક અખળા જાતિને ! મનમોહન સાથે સરોજનીને સંબંધ હોય તોજ એ આવી

બાળતો બાળી શકે એ દેવીના મગજમાં સારી રીતે બરાબ મયું. તેને સરોજના પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર આપવાનું બાન સરખુંથે ન રહ્યું. એટલે ચતુર સરોજની મુંઝવણનું મૂળ પામી બધ બોલી.

“હાં પણ દેવી બહેન ! આપ અત્યારે આમ એકાએક ક્યાંથી આવી ચઢ્યા ?”

“હું ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર કુમારને શોધવા અહીં આવી હતી.” દેવીએ જમ આવે તેમ બાકવા માંડ્યું.

“દેવેન્દ્રને ? આપને અને એને શું ?”

“એ...એ...મહારાં...” અને આટલું કેતાંજ દેવી શરમાવા લાગી. તેનો અધુરો બેસ સરોજની સમજી ગઇ. અને તેણે તરત પૂરતી કરી નાખ...

“ધરવાળાં...કહી દોને ! કેમ ?”

“હા ! બા ! ડિટેક્ટીવ સાહેબના અર્ધાંગિના છે ને ? એટલે એવાંજ હોય ને ?” સરોજનીએ દેવીને બનાવવા માંડી. “પણ ! આમ આજે આપને કંઈ તરહી લેવી પછી ? તે તો કહો ! તમનેયે બબરો શોખ છે હોં ! નહિ વાર ?” સરોજે મમ્મતનો ઝરો આગળને આગળ બહેવડાવવો જારી રાખ્યો.

“પરંતુ એમને તમે જોયા છે કે નહિ ? કહેને ?” દેવી હવે આ બનાવગીરના પંજામાંથી છુટવા લાગી.

“ના-આ. આપણે તો એ તમારા દેવ બેઠિસે જોયાંજ નથી. હા-આ, હોં ! દેવી બહેન ! એ અહીં શું કામ આવે ?”

“તપાસ કરવા.” દેવીએ ટુંકો ટચ્ચ હિતર વાળ્યો.

“કોણ જાણે? સારે તો! અહીં! મેના! ત્હેં જોયા છે, એમના વરને? મહારા જોવામાં તો નથી આવ્યા.”

“ના-બા, હું તો કશુંય જાણતી નથી.” ચતુર મેનાએ તો રોકડુંજ પરખાવ્યું.

‘અરે! જોયાં હોય તો કંઈ જુદું બોલવું છે! દેવી જુદા! તમારા સમ! એ અહીંયા આવ્યાજ નથી.” સરોજનીએ ડાહી ડાહી અને ઉદાસજુભરી વાતો કરવા માંડી.

“સારે ક્યાં ગયાં ગયા હશે?” દેવીએ ઉઠવાને ડોળ કરી છટકવાનું બાજું ખેળવા માંડ્યું.

“ક્યાં જવ હો? આવી અંધારી રાતે. એસો! આવશેજ તો! નથી તમને મુકોને નહાસી જવાના. સમજ્યા? ધરમાં પ્લીક લાગે છે કે શોષવા નીકળ્યા? ધન્ય છે તમારી છાતીને પણ! હો! દેવી જુદા.” સરોજનીએ દેવીને બનાવવા માંડી.

“ના-ત્યારે હવે તો હું જઈશજ. મહારે એમનું ખાસ કામ છે.”

“ખાસ-ખાનગી?” એનાએ જરા આ બે શબ્દો પર બાર મુક્યો.

“હોય! ધણીધણીયાણીના કામ જાણીને ત્યારે કંઈ કામ છે. સરોજનીએ મમરો મુક્યો.

“ના રે! એ તો હું જરા અમસ્તી!” એના હવે છૂટી પડી.

“ના-ના-પરંતુ મ્હને કોઈએ ચોકકસ ખાતમી આપી છે.” દેવીએ કહ્યું.

“શાની?”

“કે એ અહીં આવેલા છે.”

“હશે ત્યારે ! હરે કદાચ આટલામાં હોય ખરા ! કે'વાય નહિ.
હા ! પણ તેમાં તમારે શું છે ? તે તો બોલો !”

“મ્હારે એમને એક અગત્યની બાતમી આપવાની છે.”

“શું વાર ?”

“એક નિર્દોષને બચાવવા.”

“એને તે ?”

“મનમોહન નિર્દોષ છે.”

“ખરેખર !”

“હા !”

“પણ દેવીજી ! તમને એ કાણે કહ્યું ?”

“અભારેજ બાતમી મળી !”

“પણ દેવેન્દ્ર તો એ કાલનાજ જાણે છે ! એમાં તમે નવું શું
કે'વાતા હતા ?”

“જાણે છે ? ક્યારના ?”

“કાલનાજ.”

“ત્યારે તો મ્હારા કરતાં એમને આગમ્યજ ખબર પડેલી હોવી
જોઈએ.”

“હશે ? પણ વાર ! દેવેન્દ્ર તમનેયે કસકસાતી અડીયા સાથે
જાઈને આવ્યા છે કે ?”

“હા.”

“વાર ત્યારે દેવીજી ! હાલમાં તો જીવ ! પણ વળી કોઈ દિવસ
વિચાર થાય ત્યારે મંદુપુરીમાં આ સરોજનીને ઘેર પધારજો, જોજો

જૂઝતા નહિ હોં । સરોજનીએ યોગીના ગજવામાંથી એક છાપેલી કાપડી કાઢી જેમના હાથમાં સરકાવી દીધી. જ્યાં ત્યાંથી અહીંથી છૂટવાની બારી ખોળસી દેવીએ તે જોયા વગરજ પોતાની યોગીના ગજવામાં ચૂકી, અને બહાર જવાને પગલા બચ્યા. ત્યાં તો સરોજનો ફરી સાદ સંભળાયો.

“રહેજ થોભજો, મહારાં દેવી બહેન !”

“કેમ ?”

“અહીં આવો । મહેને તમારા ઉપર બહુ દયા આવે છેતેથી...”

“શું ?”

“ત્યારે તમારે તમારા પતિ દેવના દર્શન જરૂર કરવાંજ છે ખરું ને વાર ?”

“હા, જેમની આશ્ચર્યની સાથે કહ્યું.

“ઝાહો । તો એમાં તે શી બારે વાત છે ? લ્યોને હુંજ મેળવી આવું ” એના હવે વચ્ચે પૂરાઈ.

“તમે ?”

“હા । કેમ ? એમાં શું નવાઈ છે ?”

“એમ ?”

“હા, હા.”

“હેં સરોજની બહેન ! બોલાવીને તમે હવે કેમ કંઈ બોલતાં જ નથી.” દેવી જાણે હવે પોતે સરોજનીને સાચુસામાં ન લેતી હોય તેમ હરખાવા લાગી.

“મહેને પૂછો છો ? હું શું બોલું ? દેવેન્દ્રભાણુ આ સરોજનીથી ક્યાં ઝાછા પરિચિત છે ?”

“તમને ક્યાં મળ્યા હતાં વાર ?”

સચિત્ર પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ તૈયાર છે સચિત્ર

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ-સુરત.

આવી:-શ્રી. પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય અને પાલીશર-સુરત.

શંકર પ્રેસ-સુરત.]

કીમત આઠ આના.

મેનાની આંખમાં હવે મોડી રાત થવાથી ઝોઝા આવવા લાગ્યાં. સરોજનીએ તેને સૂધ જવાનું કહ્યું. તે પાછલા ખંડમાં જઈ પથારીમાં પડી. હવે તે પહારના બાગમાં રહ્યા કેવળ બે જણ, અને તે સરોજની. તથા દેવી. દેવીના સવાલનાં જવાબમાં સરોજનીએ આગળ બલાવ્યું.

“જરા પાસે આવો. કાનમાં કહું.”

દેવીએ સરોજનીના મોં આગળ પોતાનો કાન ધર્યો.

“મધુપુરી.”

જો આ વખતે દિવસ હોત તો દેવીના મોઝા ઉપર આની શી અસર થઈ હતી, તે સ્પષ્ટ દેખાતે, પરંતુ રાત્રિ હોવાથી ઢંકાઈ ગઈ.

“વાર, ચારે દેવી બહેન ! મહારી એક વાત સાંભળશો ?”

“શું ?”

“જેજે ! બોટું ન લગાડશો. પણ તમારા દેવેન્દ્રકુમારમાં અકકલનો છાંટો નથી કહું તો આલે.”

“કેમ ?”

“મહારા સાંભળવા પ્રમાણે તેમણે કાલે હાથમાં આવેલા શિકાર-ખુની હમનને જતો કર્યો. કેમ તમારો શું મત છે ?”

“કાણ જણે બા ! તમે જણો. મહેને એની શું ખબર ?” દેવીએ વાત આટલેથી જ કાપી નાંખી.

“તમે અધું જણો છો. આવાં વેશ તે દેવીબહેન સરોજની આગળજ બજવાય કે ?”

“એટલે ?” દેવીએ આશ્ચર્યની સાથે કહ્યું.

“એટલે એજ કે...અરે પણ હ્યો તમે તો દેવેન્દ્રની તપાસ માટે આવ્યા છો ! ખરેને ? હું તો બધું એ વાતજ બૂલી ગઈ. તમારે દેવેન્દ્રને મળવું છે ને ?”

“હારતો.”

“ત્યારે આવો. મહારા દેવી ખૂબ, હું તમને બતાવું. જોજો કરશો નહિ હોં ! દેવેન્દ્ર થોડી વાર થયાં એમની મેજેજ આ મનમોહન-રાયના ઘરમાં કેદી થયા છે.”

“હું !”

“હા. એમાં એટલું બધું ખૂબીવાનું કંઈ કારણ નથી. જરા હિંમત રાખો. એ કંઈ ભૂત કે રાક્ષસ નથી. જ્યારે મનમોહનનું નામ સાંભળતાંજ આમ આટલા દીલાં થઈ જાય છે, ત્યારે બવિષ્યમાં એને જોઈ શકશો કેમ ?”

“ના, ના, હું કંઈ કરતી નથી...એ તો રહેજ.”

“હા. નહિ તો પછી આમ દીલાં માણસને ડિટેક્ટીવ જેવી જોખમ ભરેલી નોકરી સોંપવી એ સરકારની ભૂલ છે.”

“ડિટેક્ટીવ ! કાણુ ? સરોજની ખૂબ ના. આ બધું તમે શું જોલો છો ?”

“તમે ! મહારા દેવી ખૂબ ના ! હવે દેવેન્દ્રમાણુ ! હવે વધારે ચાલાકી જવા દ્યો ! એ ભોળવાય કનકકાન્ત. સમજ્યા ? સરોજની નહિ, હોં !” અને આટલું જોલતાંજ સરોજનીએ દેવીના વેશમાં આવેલા દેવેન્દ્રના માથા ઉપરથી બેડો ખેંચી કાઢ્યો.

“જોયાં આ રહ્યા દેવેન્દ્ર ! મનમોહનના ઘરમાં કેદ. કહો હવે એમને જ કંઈ કેવું હોય તે ધરાઈને. અમે તો હવે આ ચાલ્યાં.”

બિચારો દેવેન્દ્ર ખરેખર બેઠો પડી ગયો. સરોજની તો ખડખડ હસવા લાગી. “દેવેન્દ્ર આપુ ! વરસ પાણીમાં ગૂમાવ્યાં. એક અખળાએ તમને પકડી પાડયા. અરે ! ખનાવ્યા કહું તો ચાલે.”

“આપડો દેવેન્દ્ર શું બોલે ! તેની દશ વરસની નોકરી ઉપર એક સામાન્ય અખળાએ પાણી ફેરવ્યું હતું. બલમલા ખૂનના કેસમાં વિધવિધ વેશ પલટી ખૂનીઓને પકડનાર દેવેન્દ્ર આજે એક યુવતીને હાથે પરાજય પામ્યો હતો.

“કેમ દેવેન્દ્રઆપુ ! શું વિચારી રહ્યા છો ?” સરોજનીએ પૂછ્યું.

“એજ. કે દેવેન્દ્રને ઝાળખી જનાર સુંદરી તું આ કેસનો તમામ ભેદ જાણતી હોવી જોઈએ. સરોજની ! હવે તો હદ થઈ. આ અટીધુટીમાં હું તો હવે હતાશ થઈ ગયો છું. ખરેખર તું છતી છે. અને હું હાર્યો છું. હવે મને તારા ભેદથી વાકેફગાર કર. કહે તું મનમોહનને ઝાળખે છે ?”

“હા. દેવેન્દ્રઆપુ ! આમ નિરાશ ન થાઓ. અને સાંભળો. હમનકાન્ત તેજ વક્રીજ સુરેન્દ્રનાથ હૈં કુંજવિહારી.”

“હૈં !”

“કુંજવિહારી તેજ મહુપુરીના ગર્ભશ્રીમંતનો ખૂની શરદચંદ્ર.”

“શુ ?”

“હજુ આગળ. કેહિલા તેજ શરદચંદ્રના વેશધારી કુંજની બહેન સરસ્વતી.”

દેવેન્દ્ર અને વાંચક વીરા ! આટલા ભેદ સરોજનીને મ્હોડેથી બહાર પડ્યા પછી તમારા બેઠનું મ્હોડું કેવું ચાપ !

“જે રાત્રે મનમોહનરાયની માતનું ખૂન થયું. તેજ રાત્રે મન-
મોહન ઘરમાં હતો. ખૂની દમનકાન્તને તેમણે જોયો. તેઓ વચ્ચે
ઝપાઝપી થઈ. તેમાં ખૂની દમનનું ગળવું ફાટી ગયું. મનમોહનરાયના
હાથમાં એક કાગળની કાપલી આવી, અને તેના ઉપર... શું હતું?”

“દેવી એજ ડિ. દેવેન્દ્રનાથ.”

“એમ ?”

“હા. અને એ કાપલી ઉપરથીજ મનમોહને અટકળ કરી કે
છાપામાં બહાર પડેલી યાદી જોતાં કનકકાન્તને ચેતાવનાર એ વ્યક્તિ
એજ હોવી જોઈએ. નહિ વાર ?”

“હા...હુંજ દેવી રૂપે ત્યાં ગયો હતો. પરંતુ કનકકાન્તને કાપલી
આપતી વખતે તો ત્યાં કોઈ નહોતું.” દેવેન્દ્રે શંકા રજુ કરી.

“ખરાબર છે. પરંતુ પાછળથી તમારી સાથે રહી વીલ કરનાર
સુરેન્દ્રે ગમે તે ઉપાયે એ હાથ કરેલી હાવી જોઈએ.”

“વાર. પછી આગળ ચલાવો.”

“અને પછી મનમોહન એ દમનકાન્તની પાછળ પડ્યો. પાપીએ
મનમોહનને જૂલમાં નાખવા મધુપુરીની ટીકાટ લીધી અને મનમોહને
પણ તે જોઈ મધુપુરીની ટીકાટ કરાવી. પરંતુ મધુપુરી પહોંચ્યા
પછી દમન કંઈ જણાવેો નહિ.”

“એ ક્યાં ગયો તે હું જાણું છું. મહેને એ મળ્યો હતો. મહે-
નેનો ફોટો પાડી લીધો. તે લેવા અમારે તકગર થઈ, અને એણે મહેને
નદીમાં ફેંકી દીધો. પછી સવારમાં મહેને સુરેન્દ્ર મળ્યો. અને તેણે
મહેને મનમોહન મધુપુરી ગયો છે, એ વાત જણાવી.”

“બરાબર છે. સુરેન્દ્ર હજીં હમને મનમોહનને મધુપુરીની ટીકાટ લેતો જોએલોજ હોવો જામજો. યાદ કરો તો જણાશે કે મનમોહનના ધરમાંથી જે ભેદી ટપાલ તમને મળી હતી, જેના ચાર કટકા દરી પ્હાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા, અને તમે તે લઈ લીધા હતા, તે લખનાર પણ એજ દુષ્ટ હમન હતો. એનો ધરાદો મનમોહનને ખૂની ઠેરવવાનો હતો.”

“ત્યારે તમે એ ચાર કટકા લેતાં મ્હને જોયો હશે?”

“ના.”

“વારં. પછી આગળ ચલાવો.”

“પછી સુરેન્દ્રનાથના કહેવાયા ખાત્રી કરવા તમે ક્યાં ગયા?” સરોજનીએ પૂછ્યું.

“પ્રથમ તો મ્હે ફાટો કેડકિલા અને કુંજને બતાવ્યો. તેઓએ મનમોહનનેજ છે, એમ ખાત્રી આપી.”

“હારનો. પ્હેન ભાષના બચાવમાં બોલે એ બતવા જોગ છે. અને કુંજ મનમોહનને શિર ઢેળે એ પણ સ્વાભાવિક છે”

“પછી એના અને મધુપુરીને બતાવવા હું આ ઘેર આવ્યો. ત્યારે તેમણે મનમોહનની માતાનું બેદબર્યું ખુન ને મનમોહન ગૂમ થયાનું કહ્યું. ફાટો બતાવતાં તેમણે તે દમનદાનતનો જાહેર કર્યો.”

“પછી”

“પછી મ્હને સુરેન્દ્ર મળ્યો. તેણે મનમોહન તેની માતાનું ખુન કરી મધુપુરી નહ સી ગયો એવી વાત કહી, અને ફાટો બતાવતાં તે મનમોહનજ છે એમ કહ્યું.”

“હવે વાત મળતી આવે છે ને ? દેવેન્દ્રઆણુ ! જે કુંજે એક વાર મનમોહન કહેલું, તેણે સુરેન્દ્રના વેશમાં બહેમને સળંગ કરવા ફરીથી એજ નામ કહ્યું.”

“તમારી વાત ખરાબર છે. હવે તમે આમળ કહો.” દેવેન્દ્રે કહ્યું.

“હું ! હા. પછી મનમોહન મધુપુરી ગયો. ત્યાં તેને અચાનક દેવમંદીર આમળ દેવેન્દ્રનો ભેટો થયો.”

“દેવેન્દ્રનો !”

“હા-હા, તમારો.”

“કોની સાથે ?”

“મનમોહન સાથે.”

“નહિ. હું મધુપુરીમાં મનમોહનને મળ્યોજ નથી.”

“તો આ સુરોજનીને ?”

“હા હું ત્હને મળ્યો હતો.”

“ત્યારે મહારા દેવેન્દ્રઆણુ ! ત્યાર પછી શું બન્યું ? તે તો તમે જ બધું જણાવો છો.”

“ના ના પણ પછી મનમોહન ક્યાં ગયો ?”

“મનમોહન તમને મહેન્દ્રના વેશમાં ગાડીમાં નહોતો મળ્યો ?”

“હા. પરંતુ હમન એજ સુરેન્દ્ર છે, એમ બતાવ્યા પછી નહીને ?”

“પછી તેને તમે દેવીને વેશે શોધવા અહીં આવ્યા, એમજ ને ? અને મનમોહનને સપાડાવવા “મનમોહન ખુની નથી.” એમ કહી અમને પટાવવા માંડ્યા કેમ ?”

“સુરોજની ! સુરોજની ! હવે તું મ્હને બહુ બનાવ નહિ ! ત્હારી વાત ખરાબર છે. હું મનમોહનનેજ પકડવા અહીં આવ્યો હતો.”

“તો બેસો હવે નિરાંતે, મળીનેજ જાજો.”

“ત્યારે શું એ અહીં આવવાનો છે ?”

“ના આવેલોજ છે.”

“ક્યાં છે ?”

“અહીંયાજ છે ! પણ દેવેન્દ્રઆણુ ! તમે એને કોઇ વેળા મળ્યાજ નથી શું ?”

“નહિ રે ! કેવળ એકજ વાર, અને તે પ્રજ્ઞા આદીમાં અચાનક મહેન્દ્રના વેશમાં એ જાતેજ ખુશ્તો થયો ત્યારે.”

“બાકી તમારી હાંથીવારીથી તો નહિજ ? એમજ ને ?”

દેવેન્દ્ર શું બોલે ? તે ઝંખવાણો પડી ગયો.

“તમે જુલો છો. દેવેન્દ્રઆણુ !” સરોજનીએ કહ્યું. “આ કેવી વિચિત્ર વાત છે, કે અનમોહન તમને કેટલીયે વાર મળ્યો હતો, અને તમે તેને ઝોળખતાંજ નથી.”

“શું કહ્યું ? કેટલીયે વાર ? તદ્દન ખોટું. એકથી વધારે વાર મળ્યો છેજ ક્યાં ?”

“ત્યારે તમેજ જુઠા છો.”

“કેવી રીતે ?”

“તમે હમણાજ કહો છો કે એક વાર તો મળ્યા હતા, અને પછી આ બીજી વાર નહિ કે ? તમારે મ્હોડેજ ન્યાય.”

“પણ બીજી વાર. ક્યારે ?”

“આ શું રહ્યા ? ત્યારે તમે આ બધી વાત અત્યાર સુધી કોની સાથે કરી રહ્યા છો ?”

“તમારી સાથે. સરોજની !”

“તેજ દેવેન્દ્રનાથુ ! તમારો ખુની “મનમોહન ઉદે મહેન્દ્ર.” કહેતાજ સરોજનીએ સ્ત્રી-વેશ અને બનાવટી ચોટસો ઢાઢી ઉઘા મૂક્યાં. દેવેન્દ્રે પેલી કાપડી તપાસી જોઈ. તે કમ હતી ? એજ કે જે તેણે એક વાર મરનાર કનકકાન્તને વીચ કરતાં આપી હતી.

“દેવી એજ ડિ. દેવેન્દ્રનાથ.”

દેવેન્દ્ર જોઈજ રહ્યો. બારણાની તડમાંથી મેના અને મધુરી પણ ખૂબ હસતી આ દેખાવ જોઈ રહી હતી. વાંચક ! અત્યાર સુધી તો આ બે પરસ્પરી હોવાથી ત્હને તેમના ઉપર નજર નાંખવાની સખ્ત મનાઈ હતી. પરંતુ હવે તો ત્હને બેઘડક જોવાની રજા છે.

“દેવેન્દ્ર શું જુઓ છો ? પકડો ખૂનીને ?” મનમોહન હસિત મુદ્રાએ બોલ્યો.

“શાઆશ. મનમોહન ! શાઆશ. તું મ્હારાથી પણ સવાયો છે. છે. શેરને માથે સવાશેર. આજે ત્હેજ મ્હારી બ્રમણા ભાંગી છે.” કહી દેવેન્દ્રે તેની પીઠ ઠોકી. અને વ્હાલા વાંચક ! તુંયે શાઆશી આપ

“શાઆશ.”

મનમોહન તેજ મહેન્દ્ર અને સરોજનીની બૂમિકા ભજવનાર !

પ્રકરણ:-૧૨ મું.

“ કોકિલાનો ટહુકો. ”

(ગાયન.)

આવી આવી વસન્તની પહાર ! હો સખી !
કરે કાયડી ટહુકાર !.....હો ! સખી !

મોર, બપૈયા, મધુરાં બોલે...વૃક્ષ સકળ નવપલ્લવ બોલે,
ફળ, ફૂલ, મંજરી, મોરો ડોલે...પરિમલનો કેવો વિસ્તાર;

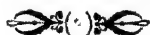
હો સખી !...કોકિલા કરે ટહુકાર !

નર-નારિ નવરંગી દિ'ચોળે...હાસ્યવિનોદે બ્રુલે જોલે,
કોકિલ કંઠો કામની બોલે...વરસે શાં અમૃતરસ-ધાર;

હો સખી !...

અલી ! જોજો ! ખીલી વસન્તની હો ! પહાર...

કેવી...હો સખી !

લાં વાંચક ! મધ્ય રાત્રિના બરાબર બે વાગે આવું
અપૂર્વ સંગીત ક્યાં કોકિલ કંઠમાંથી સરતું દશે ? ટ્યું
સદ્ભાગી દપતિ-યુગલ આ સુધા-સંગીતના પાનમાં
મસ્ત દશે ! નિદ્રાને કોરણે મૂકી ન્હાના સાદા પરન્તુ
સુખવરિયત એક ધરમાંથી ઉપરોક્ત ગાયનના સૂરો

ચોતરફ ફેલાઈ રહ્યા હતા. હારમોનીયમની પેટી સાથે મધુરીની પુત્રી
 મેના મધુરા સૂરથી આ મધુર ગાયન ગાઈ રહી હતી. આપણે
 દેવેન્દ્ર ગાયન સાંભળવામાં મસ્ત હતો, જ્યારે આવામાં મેના ને વગાડ-
 વામાં મનમોહન મસ્ત હતા. અડધી રાત હવે પસાર ક્યાં કરવી ?
 એ વિચારેજ મનમોહન ગુંચવાયો. હવે તેને નિદ્રા આવે તેમ નહોતું.
 દેવેન્દ્રની પશ્ચ હચ્છા ચતાં તેણે પેટી ખોલી. જગતી સુનેલી ઢોંગી
 મેના પકડાઈ, અને તેને આવું પડ્યું. મનમોહનના અપળ આંખમાં
 પેટી ઉપર ફરકી રહ્યા હતા. વાંચક ! ત્હને શંકા હશે કે મરીજ
 મનમોહનને ત્યાં પેટી ક્યાંથી ? પરંતુ મનમોહનની દશા દિવસ જતાં
 હવે જરા સુધરી હતી, અને તેથીજ તેણે એ ધડી આનન્દ વિનોદાચે
 આ વસાવી હતી. ગાયન પર ગાયનની ધૂન ચાલવા માંડી. મેના ચાકી
 એટલે વારો હવે બદલાયો ! મનમોહને આક્રીનો પરાઢીઆનો એક
 કલાક કાઢી નાખવા તર્જ ઉપાડી. તેનો કંઠ કેળવાયેલો તેમજ કુદરતી
 રીતે માધુર્યમયો હતો. તેણે ગાવા માંડ્યું.

રાધા—જલની ગમરિયા હઈ દે...ગહારી.....

પજવે બળ્યું થુ કા'ના.....

કાઠે મુકી...વાતે વળગી...(જરા)

(ત્યાં તો)

સંતાડી છાનામાના.....

બપયું ! હઈ દે...મગરી કા'ના...જલની

મોડું થાશે.....માત બિગ્ગશે.....

(માટે)

નિર્દય...છેક તું થા...ના...જલની.....

ચમુના ઠઠિ.....રાધા માંગે.....

કૂબ્જ ઠહે છે...ના-ના-જલની...

“મૃત્યુ” ક્યે છે...કવિવર ને ને...

પ્રભુમાં હો ! મસ્તાના...જલની...

સંગીત અટક્યું. તાન પલટાંની સાથે આલાપનો ગુંજાર ને એક એક લીટીતું ફરી ફરીને ગવાયું. પછી સમયનું પૂછવું જ થું ? જોત જોતામાં સાઠાત્રણ થયાં. હજુ પરાંઠ થવાને અર્ધા કલાકની વાર હતી. હવે દેવેન્દ્રનો વારો આવ્યો. જેવું આવડે તેવું ગવાનો તેને આમલ થયો. આખરે દેવેન્દ્ર હાર્યો. ત્યાં તો પેત્રો વિચિત્ર અવાજ “મૃત્યુ-ધટ” સંભળાયો. પેટી પેટીને ઠેકાણે રહી ગઇ.

વાંચકો ! પેત્રી બેઠી ગુફાને અને આ ભંયકર અવાજને હજુ જૂલી નહિજ ગયા હોય. મનમોહને પેટી બંધ કરવાનું કામ મેના ઉપર છોડ્યું. દેવેન્દ્ર અને મનમોહન ઉભા થઇ ગયા. તેમણે એક એકના કાનમાં કંઈક વાત કરી. કપડાંલગતા બરાબર કરી પિસ્તોલ લઇ દેવેન્દ્ર પેત્રી ગુફા પ્રતિ દોડ્યો. થોડી વારે એજ ધરમાંથી એક રમણી બહાર નીકળી. તે પણ ઉતાવળે પગલે એક બેઠી ગુફા તરફ આસતી થઇ. વાંચકો ! એ રમણી તેજ આપણી સરોજની. તેના મુખમાંથી સહજે એજ શબ્દો નીકળી ગયા, કે:-“ખરેખર આ તે “મૃત્યુ-ધટની” કારમી કિકીયારી, કે “કોકિલાનો ટહુકો ?” ગમે તે હો ! પરંતુ એ વિચિત્ર અવાજમાં ધણી ખરી કોકિલાના-ટહુકાને જેવી કામળતા સમાયલી હતી.

પ્રકરણ:-૧૩ મું.

“ખૂનીનું ખંજર.”

ચક્ર વીરા ! વર્ષોની બેઠ બરેલી પેલી કપાલકૂટની બેઠી ગુફાને તો તું નહિ ભુલ્યો. હોય? આ બેઠી ગુફામાં પૂર્વે શત્રુથી બચવા રાજાઓ રે'તા હતા. ગુફાનું એક દૂધું જમીન દ્વાર ઉમરાવના રહેલમાં નીચળવું હતું. એટલે ચઢાઈ વખતે ન્હાસી દૂટવા રાજવીઓ એને

આશરો લેતા હતા. પરંતુ આ દ્વારથી હાલમાં પરિચિત તો બેજ વ્યક્તિ હતી. અને તે કોકિલા અને કુંજ. ગુફાને એક આલીશાન મેડી પશુ હતી. જે તમામ પત્થરની હોવા છતાં સુંદર હતી. તેની આગુઆગુ બે દ્વાર આવી રહેલાં હતાં. ગુફાની નીચેના ભાગમાં પુષ્કળ અંધારું રહેતું હતું, પરંતુ ઉપરના ભાગના ઓરડામાં બહારથી પ્રકાશ આવવાને થોડોક ગોળ ભાગ પત્થરમાંથી કોરી નાખવામાં આવ્યો હતો. જેની બહારની બાજુએ નીચે જખરી શિલાઓ પડેલી હતી. સરોજની અને દેવેન્દ્ર જુદા જુદા આવેલા હોઈ, અંધારું હોવાથી જુદે જુદે રસ્તે ચઢી ગયા. દેવેન્દ્ર જ્યારે ગુફાના ઓરડાના એક દ્વારે આવ્યો, ત્યારે સરોજની ખીજ દ્વાર પાસે આવેલી હોવાથી તેઓ ખંને થોભ્યા. ત્યાં તેમને કોઈ બે વ્યક્તિ અંદર વાત કરે છે, એમ માલમ પડ્યું. પ્રત્યેક જણ કાન માંડી તે વાત સાંભળવા લાગ્યા.

“વિહારી ! ત્યારે કાલે તું જરૂર પકડાયોજ હોત ! નહિ વાર ?”
એક સ્ત્રી વ્યક્તિનો આ પ્રશ્ન જણાયો.

“હા. કોકિલા ! અને તે પશુ મનમોહનને હાથે. દેવેન્દ્રની રૂબરૂમાં. હવે મનમોહન અને દેવેન્દ્ર બેઉ મહને ઝોળખી ગયા છે, કે સુરેન્દ્ર અને દમનકાન્ત નામધારી એકજ માણસ અને તે હું છું.”

“ત્યારે હવે ?”

“હજી શું ? હવે હું એ બેઉ વેશને તણ દેવા માંગું છું. હજી આ કુંજના વેશમાં તેઓ મહને નથી ઝોળખતા.”

“વાર, અને મહને ?”

“તહને તો તેઓ કાઢજ ઝોળખતા નથી. હો ! સરસવતિ બહેન !”

“કુંજ ! તહને કંઈ બાળ મળી ! કેશવકાન્ત જીવે છે કે ?”

“હા ? મનમોહન તેજ કણીવતીને ગાદીવારસ કેશવકાન્ત છે.”

“હું ?” કોકિલા સાથે સાંભળતી બે વ્યક્તિઓ સરોજની અને દેવેન્દ્ર બંને ચમક્યા.

“વાર, ત્યારે હવે તારો વિચાર શું છે ?”

“વિચાર એજ કે હવે આ કુંજ સુરેન્દ્રનાથ વડીલની પદવીને છોડતાંજ કનકકાન્તના કરેલા વીસને પશુ બાળી નાખશે.” કહી કુંજે ગજવામાંથી વીસ બેંચી કાઢ્યું. “બહેન તને ખજર નહિ હોય ? કનકકાન્ત ઉમરાવને ચેતાવનાર દેવી તેજ દેવેન્દ્ર હતો. અને જ્યારે જતી વખતે કનકકાન્તને ચેતાવવા તેણે પોતાના ખરા નામની કાપડી કનકકાન્તને આપી, ત્યારે આ સેવકેજ તે ધીરથી બારીમાંથી આવી ઉપાડી લાંબી હતી.”

“વાહ વાહ. પણ બાપ ! હજી સુધી આપણા અવાજની તપાસ કરવા દેવેન્દ્ર કે મનમોહન કોણ પણ કેમ ન આવ્યું ?”

“ફરીથી કરને.”

અને તેની સાથેજ કોકિલાએ પેસો “મૃત્યુ-ધંટ” જેવો સૂર પોતાના ગળામાંથી કાઢ્યો. પ્હાડી ગુફાની ઉચી બારીમાં ડોકું રાખી આ સૂર કહાડવાથી તે આસપાસ દૂર સુધી સંભળાતો હતો.

“હવે હું તો ચાકી ગઈ, તું જરા મદદ તો કર.”

કોકિલાનો પડતો બોલ કુંજે ઝીંકી લીધો. આખા દેવેન્દ્ર સૂર કુંજના મ્હોઠામાંથી પણ નીકળવા લાગ્યો. થોડી વારે સૂર બંધ થયો, એટલે કુંજે દિવાસળીની પેટી કાઢી તેમાંથી એક સળી ચેતાવી.

“લે. કણ્ણવતીના ભવિષ્યના ઉમરાવના હાથ ઉપર પાણી...”

કુંજે વીલને સળી ચાંપી. કાગળીયું બડબડ સળગવા લાગ્યું. દેવેન્દ્ર આગળું ખેલી તે બચાવે તે પહેલાં તો સૂરોજનીએ સત્વર ખીજી આજીએથી આવી તે ઝડપી લીધો. જમણા હાથમાં પિસ્તોલ ધરી સૂરોજનીએ વીલતું અર્ધું બળેલું કાગળ એલવી નાંખ્યું. કાળા હાથને પીઠ પાછળ રાખી જમણા હાથની પિસ્તોલ બેઠ બાઈ બહેન તરફ તાંકી સૂરોજની ખેલી, “ખચરદાર. પાપીઓ ! આજે તમે પકડાયાં છો.”

“કોણ ? સૂરોજની !” બાઈ બહેન બેઠના મ્હોંમાંથી એકી સાથે ઉદ્ગાર નીકળી પડ્યો.

“હા. અને તમે ? શરદ્યંદ્ર અને સરસ્વતી બહેન કેમ ? આ સૂરેન્દ્રનાથ ઉર્ફે હમનકાન્ત ઉર્ફે કુંજવિહારી !”

* * * * *

આ અરસામાં દેવેન્દ્ર શું કરતો હતો ? સરોજનીને મદદ કરવા તેણે પોતાના હાસ્તે ધક્કા મારી જોયો. પરન્તુ કમનસીબે તે અંકરથી બંધ હતું. તેણે સરોજની જે દારથી દાખલ થઈ તે બાજુજી જવા નિશ્ચય કર્યો. સરોજની શું કરે છે ? તે સર્વ તેણે દારમાં પડેલા એક બાકરામાંથી જોઈ લીધું. સરોજનીએ કુંજ અને કોકિલાની રહામે ભરેલી પિસ્તોલ ધરી. અર્ધું બેઠેલું વીલ ડાખા હાથે ખુંચવી લઈ તેણે યુઝાવી નાખ્યું. ડાખા હાથમાં પીઠ પાછળ વીલ પકડી જમણા હાથમાં પિસ્તોલ ધરી. દેવેન્દ્રની મદદ મેળવવા બહાર જવાનું તેને ઉચિત લાગ્યાથી, સરોજની પાછો પગે ધીરે ધીરે દાર પાસે ફરી. પરન્તુ આ શું ? દારની છેક નિકટ પહોંચતાજ તેના પાછલા હાથમાં પકડેલું વીલ કાઢી પ્રચંડ હાથે ઝુંટવી લીધું. અર્ધ ખુદ્શા બારણામાંથી એક કદાવર હાથ દાખલ થયો. અને તેણે પેલું વીલ સરોજનીના હાથમાંથી લઈ લીધું. “કાણુ છે ?” તે જોવા સરોજની જેવી પાછું ફરી જોવા ગઈ, તેવીજ ટાંપી રહેલી કોકિલાએ કુંજને ઇશારત કરી. હાથમાં આવેલો આવો દુર્લભ દાવ કુંજજી છોડે કે ? તેણે અને કોકિલાએ મળી સરોજનીને મજબુત પકડી. તેની પિસ્તોલ ઝુંટવી લેવામાં આવી. સરોજનીને નીચે નાખી તેની છાતી ઉપર કુંજ ચઢી બેઠો. “સરોજની કાણુ છે ?” તે જાણવા તલપાપડ થઈ રહેલા કુંજે તેની સાડીનો પાલવ ખેંચી કાઢ્યો, તો તેને વાળ બનાવટી જણાયાં. તેને દૂર કરતાજ તેણે પાસે પડેલા પાત્રમાંથી પાણી લઈ સરોજનીનું મોઢું ધોયું. તો તેણે શું જોયું ?

“કાણુ ! મનમોહન !” કુંજ છલંગ મારી એક વાર તો અડધો હલો થઈ ગયો.

પરંતુ પછી ! કદાવર બાંધાના કુળે પોતાના શિકારનું ગળું
જોરથી દાખ્યું. મનમોહનની આખો ઉચ્ચી ચઢી ગઇ. તેના કંઠ રંધાયો.
તેના મ્હોંમાંથી શીણના શીસોટા નીકળવા લાગ્યા. કુળે કમરપટામાંથી
કટાર ખેંચી કાઢી. ખજરવાળો હાથ ઉચકાયો, તે ખેંચ્યો.

“મનમોહન ! કેશવકાન્ત ! કર્ણાવતીના ગાદી-વારસ ! સરોજની
અને મહેન્દ્રના વેશ ભજનાર ! આજે ત્હારું જીવન સમાપ્ત થાય છે.
અને આજથીજ હવે મ્હારા ભાગ્યનો સિતારો શરૂ થાય છે.”

મનમોહનની છાતી આરપાર વીંધી નાખનાર જીવલેણ ખંજર
ખુનીએ ઉચક્યું. મનમોહન મ્હોત-સિંધુમાં ડચકાયા ખાતો હતો, જ્યારે
કુળ અને કોકિલા આ કાંટો અનાયાસે દૂર થવા માટે દરખાતા હતાં.
પરંતુ તેમને ક્યાં ખચર હતી ? કે સત્યવીરની વળ છાતીને ચીંચવા જતાં
બુઢા થઇ પૂરી ગય છે, આવાં અનેકાનેક “ખુનીના ખંજર !”

આથીયે સુંદર ડિટેક્ટીવ નવલકથાઓ

—: બહાર પડી ચૂકી છે. :—

“ લાલનો એકકો ”

“ ચાકટનો એકકો ”

“ પોલાદી પંજો ”

“ સોનેરી જાળ ”

આમાંની કોઇપણ મંગાવવા ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ ખીરા.

ડા. પ્રાણુલાલ જીવણુલાલ બુકસેલર.

ઢાવર રોડ—મુરત.

(અભિનય)

શયતાની સંસાર. ડિટેક્ટીવ વાર્તા.

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય. ડાવર રોડ-સુરત.

આલોકિ:-શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય અને પબ્લીશર.

શકર પ્રેસ-સુરત.]

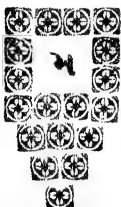
કીંમત આઠ આના.

પ્રકરણ:-૧૪ મું.

“કેશરીના પંખે.”

સત્યમેવ જયતે !

“AFTER ALL TRUTH IS TRIUMPHANT.”

નમોદનના જીવનનો અંત લાવવામાંજ મશગુલ
કુંજ પોતાના ઉપર કયું ખંજર ગજુમી રહ્યું છે ?
તે ન જોઈ શક્યો. બા-હાતી કાટમાંથી એક
પિસ્તોલનો ઘોડો બરાબર કુંજની પીઠ ઉપરજ
તાંકવામાં આવેલો હતો. કુંજે તો નહિ પરંતુ
કોકિલા અ આ બચંકર દ્રશ્ય પળમાત્રમાં જોઈ લાલું. સરોજનીની
જમીન ઉપર પડેલી પિસ્તોલ તેણે ધીરથી ઉઠાવી, તે તેણે એ
દેવેન્દ્રની મૂર્તિ ઉપર તાંકી. કોકિલાની પિસ્તોલમાંથી ગોળા છુટે તે
પહેલાં તો ડિટેન્ટીવ દેવેન્દ્રની પિસ્તોલનો ઘોડો દબાઈ ચૂક્યો. સનનન
કરતી ગોળા ખૂનીના હાથ થયેલા ખંજરવાળા હાથને એમને એમ
ભટકતો નાખી છાતી વીંધી આરપાર નીકળી ગયો. લોહીમેહાણ કુંજ
જમીન ઉપર પડી તરફડવા લાગ્યો. દેવેન્દ્ર પિસ્તોલ સાથે અંદર
ધસી આવ્યો.

તરતજ કોકિલાની ગોળી છુટી. પરંતુ હવે તે શા કામની ? બહુજ મોડું થઇ ગયું હતું. ચતુર દેવેન્દ્રે તેમ ચૂકાવી, અને કોકિલાને હસ્તમત કરવા પિસ્તોલ લઇ લેતી પાછળ દોડ્યો. 'પોતાની દશા પણ બાંધના જેવીજ થશે, યા તો જીવતી હાથમાં બંધશ, તો ફાંસીજ નિર્માણ થશે.' એ વિચારે કોકિલાને કંપાવી. તેણે આપઘાત હિતમ ગણ્યો. ધન્ય છે ! એક અબળાની છાતીને !

દેવેન્દ્રના હાથમાંથી બચવાનો એક ઉપાય ન જોવાથી તેણે ઝોરકાની આરી દ્વારા નીચે ઝુકાવ્યું. કોકિલા પડી નીચેના પાષાણો ઉપર પડતાંજ તેની કામળ કાયાનો કુચ્છરધાણ નીકળી ગયો. દેવેન્દ્રની ઇચ્છા કંઈ કુંજ કે કોકિલાને જીતથી મારવાની ન હતી. પરંતુ જીવતાંજ પકડવાની હતી. પરંતુ સમય વિચારતાં, ને સંજોગ જોતાં મનમોહનના છુટકારાનો એક માત્ર ઉપાય આ વિના અન્ય કોઇ ન હોવાને લીધેજ તેને લાચારીથી ગોળી છોડવી પડી હતી. હતુભાગીના કોકિલાનું આવું કૂર ને કમકમાડીભર્યું મ્હોત જોયા પછી દેવેન્દ્રે મનમોહનને આવધ કરવા યતન કર્યો. ગજવામાંથી કંઈક શુદ્ધિની દવા કાઢી તેના મ્હોઢામાં નાખી, પાસે પડેલા એક પાત્રમાંથી તેના મોઢા ઉપર પાણી છાંટ્યું. તેને ચેતન આવે એટલા સમયમાં તેણે પોતાનો રમાલ ચીરી ભીંજવી, તેનો મજથુત પાટો મૃત્યુ-કિનારે ઝૂઝમતા કુંજની છાતીએ ખાંધ્યો. થોડી વારે મનમોહન શુદ્ધિમાં આવ્યો તેને અનેલા તમામ ઇતિહાસથી વાકેફગાર કરી તેણે હવે પોતાનું ધ્યાન મૃત્યુ કાંઠે પડેલા સુસાદર કુંજ ઉપર લગાડ્યું. મનમોહનના ખોળામાં કુંજનું માથું દેવેન્દ્રે ગોઠવ્યું. ગજવામાંથી નોંધપોથી કાઢી તેણે જીભાની લખવા માંડી. મમે તેવા શત્રુનું પણ આવું કરણજનક મ્હોત જોતાં ક્યું સ્તેહભીનું

અને દયાદ દીલ ન પિગળે ! દેવેન્દ્રે તો આવા સેંકડો પ્રસંગો જોયા હતાં, એટલે તે તો સખત છાતીનો થયો હતો, પરંતુ મનમોહનને તો આ પ્રસંગ પ્રથમજ હતો. તેની આંખમાંથી ટપ્પ પ અશ્રુબિન્દુઓ સ્રવેલા, અને બે ધડીના મૃત્યુપુરીના મહેમાન કુંજના, અંગ ઉપર પડવા લાગ્યાં. મરતાં કુંજની આંખોમાં પણ બીનમશના આછાં ઝળહળાયા ભમભગી રહ્યા હતાં. વાંચક ! આવા કશ્ચ પ્રસંગ કેશરીના પંખમાં જ્યારે શિયાળ સપડાય છે, ત્યારે આબેદુઅ અને છે. આજે કુંજ એક શેર, તે શિયાળની સ્થિતિમાં છે. જેને શત્રુ માનતો હતો, તેજ સાચા મિત્રભાવે આજે તેના મૃત્યુ-પાછળ આંસુનો વરસાદ વરસાવી રહ્યો છે. પ્રજ્ઞની શું ખુખી ? ખરેખર !

ધુંધાય ચરણે સુમન પણ સુવાસ નિજ નહિ છોડશે,
ચંદન, સુખડ, બાજો ધસો ત્યમ વાસ પણ વધતી જશે.
અપકાર પર ઉપકાર કરવો એજ સાચો ધર્મ છે.
શત્રુ પ્રતિ સદ્ભાવના ને રોહ સજ્જન-કર્મ છે.

આજેજ મંગાવી દયો, સચિત્ર રસ ભરી ડિટેક્ટીવ નવલકથા.
(સચિત્ર) (મોતીની માળાતું અનુસંધાન) (સચિત્ર)

“શયતાની લીલા અથવા ઝેરીલી નાગણુ.”

પ્રયોજક:-શ્રી “પુષ્પ.”

મૂલ્ય રૂ. ૦-૮-૦.

“શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય”

ટાવર રોડ-સુરત.

(નવ આનાની ટીકારો બીડો.)

પ્રકરણ:-૧૫ મું.

“ખૂની કોણ ?”

ચોરી-પારી-ગમિણી નારી ના ઢંકાય,
ખાંડા ખોદે તે પડે એ ઇશ્વરનો ન્યાય.

જકળ પ્રયાત કરી બાદ કુંજ હોશમાં આપ્યો. તેની આંખો પ્રથમ મનમોહન અને પછી ડોટકટીર દેવેન્દ્ર તરફ પડકી. જોડે દેવેન્દ્રે તેને પૂછ્યું.

“કુંજ ! ઇશ્વરને ખાતર મંત્રી વખતે તમામ બેદરથી અમને વાકેફગાર કરતો જા. જીવનની છેલ્લી પળે પણ જીવું ન બોલીશ ! જે સલ હોય તેનો સ્ફોટ કર.”

“એ...એ...ન...કો...કિ...લા...કયાં છે ?” લચડતી જીભે તેણે પહેલોજ સવાલ કર્યો.

“તે...મહીસલામત છે.” દેવેન્દ્રે કુંજના હૃદયને આધાત ન પહોંચાડવા તે ખાતરી મેળવવા જીવો જવાગ આપ્યો.

“નહિ ! દેવેન્દ્રબાપુ ! એક મૃત્યુ-શય્યા ઉપર પડેલા માનવ સાથે હોય ન રમો. બલે ! એ એની બગીનીના મ્હોતથી માર્હિતગાર થાય.” દયાળુ મનમોહને દેવેન્દ્રને ઉદ્દેશીને આમ કહ્યું. તે પછી તે કુંજ તરફ ફર્યો.

“માઝ ! હત્તમાગીની એવી તમારી બહેને...આપધાત કરી પ્રાણ છોડયો છે.”

“હા...સ...” તેના હૃદયમાંથી એક આનન્દધ્વનિ બહાર પડ્યો, અને તે એટલા માટે જ કે પોતાની બહેન જીવતાં પણ દયાની નિખ માંગવા નહોતી રહી. હવે દેવેન્દ્રને કુંજની જીવનદેરી તદ્દન કુંકી જણાઇ. તે તો ખૂની કોણ છે ? તેજ જણવા માંગતો હતા. મનમોહનને તેણે પૂછ્યું.

“તમે જણો છો કે કનકકાન્તનો ખૂની કોણ ?”

“નહિ. હું એજ એક નથી જાણતો. પરન્તુ મ્હારી માતાનો ખૂની તો આ કુંજજ છે. એ હું જાણ છું.” મનમોહને ઉત્તર આપ્યો.

“કુંજ ! ત્યારે મરતાં આગઉ એકજ ઉત્તર મ્હને પડેલા આપી દે કે કનકકાન્તનો ખૂની કોણ ?” દેવેન્દ્ર કુંજને કહ્યું.

વાંચક ! જે બેઠ જણવા દેવેન્દ્ર, મનમોહન, તું અને તમામ કુર્ણાવતી આતુર થઇ રહ્યા છો, તે એકજ નામ “ખૂની કોણ ?” નો બેઠ આજે દેવેન્દ્ર મરણ પથારી ઉપર છેવટનો શ્વાસ લઇ આ જ્ઞાની દુનીઆને છોડી જતાં કુંજને પૂછી રહ્યા છે. પરન્તુ કુંજના હોઠ સરખાયે ન ફરડયા.

“કોણ ! તું જાનેજ ખૂની છે ?” દેવેન્દ્ર હવે જણાસાને ન રોકી શકવાથી સવાલ ઉપર સવાલ કરવા મંડ્યો.

“નહિ.”

“ત્યારે કોહિલા ?”

“કુંજે માથું નકારમાં ધુણવ્યું.”

“ત્યારે કોણ ? મનમોહન ?”

“ના.”

“ત્યારે ખૂની કોણ ?”

“મ...મ...મા...મા...” કેવળ એકજ અક્ષર કુંજના મોઢામાંથી બહાર પડ્યો.

“કોની ?”

“મનમોહનની.” સતેલાં કુંજે મનમોહન તરફ આંગળી ચીંધી.

“અને તે ત્હારી શું સગી ?”

“મા...સગી...મા...” કુંજના કુખતા હોઠો ખુલ્લા.

“અને તેનું નામ ?”

“વિમળા.”

કુંજની ઇંદ્રિયો મૃત્યુ-પણ પાસે આવવાથી ચપળ થઈ ગઇ. તેનું હૃદય તેની ડંખવા લાગ્યું. એક ભેદી મંડારીયા પ્રતિ તેણે અવગ્રહ કરી અને હવેન્દ્ર તેમજ મનમોહનના ધ્યાન અંગુલિ દર્શાવી ખેંચ્યા. અત્રે હવેન્દ્ર સમજ્યો કે એ કંઈક શોધી કાઢવાનું સંજ્ઞાથી સમજાવે છે. તે હૃત્ હકથો. ભીંતમાં એક ખીલો દાટ્યો હતો, અને તે કુંજની હજારતથી હવેન્દ્રે ખેંચ્યો, તો એક ન્હાની સરખી ગોખલા જેવી બપોલ ભીંતમાં પડી ગઇ. તેમાં શું હતું ? એક રાજવંશી પોશાક ! હવેન્દ્ર તેને ઉઠાવી કુંજ પાસે લાવ્યો. કુંજની જીભ હવે સચ્ચાટ ખુલી, તે ખેલવા લાગ્યો. હૃદયનો મૃત્યુ-કરાર, હવેન્દ્ર નોંધી લેવા લાગ્યો. વહાલા વાંચક ! કુંજ તથા કોઠિલાના થોડાક પૂર્વ ઇસિહાસથી તું પરિચિત હોવાથી તે અત્રે ફરી આલેખવાની આવશ્યકતા નથી. એટલે બાકી છોડીને આગળ લખું છું.

“પછી જ્યારે અમે અમારી માને ઘેર ન જોઈ ત્યારે ધર વેચી અમે જેઉં બાકીજીવન સાથે નિકળ્યાં. ગર્ભશ્રીમંત મથુરાદાસનું લક્ષ્મીના લોભ માટે મ્હેં ખુન કર્યું. મ્હારી પાછળ દેવેન્દ્રબાપુ ! તમે પડ્યા. હું અને મ્હારી બહેન મધુપુરી-છોડી કર્ણાવતીમાં આવ્યા. ઉમરાવ કનકકાન્તને હું મળ્યો, અને ‘અમે રાજખીજ છીએ.’ એમ એના મનમાં ઠસાવી આશરો માંગ્યો. અમારા ખર્ચાળ પહેરવેશ ઉપરથી, તથા કોઠિલાના કુદરતી સૌન્દર્યે કરી બોલો ઉમરાવ બોળવાયો. થોડા દિવસમાં કોઠિલા કુમારી છે, કહી મ્હેં ઉમરાવ સાથે એને વરાવી. હમનકાન્તના વેશમાં ઉમરાવને બનાવી ગાદી પચાવવા માટે મ્હેં જ્યાં નોકરી લીધી. પેલા પરિચિત અવાજની અમને ખબર પડી. પૂરતી તપાસ કર્યા બાદ મ્હેં અને કોઠિલાએ સતત પ્રયત્ને તેની નકલ કંઠમાં ઉતારી. જ્યારે અમે પ્રથમ કર્ણાવતીમાં આવ્યા, ત્યારે કેશવકાન્ત ગૂમ ચઢ્યો હતો. મ્હારી મા વિમળાએ તેને ઉછેરી મ્હોટો કર્યો, તેજ તું મનમોહન. રાજખીજ હોય ભવિષ્યમાં તું સુખનો દા’ડો. દેખાડશે, એના સોનેરી સ્વપ્નામાં જ લહે એણે વીસ વર્ષનો કર્યો. જે ત્રણ વર્ષ આ બેઠી ડુશુદામાં લહે ગુપ્ત રાખી પછી કર્ણાવતીમાં એક નાતું ધર રાખી ઉછર્યો. એ વાતને દસ વર્ષ વીતી ગયા. તું વીસ વરસનો ચઢ્યો નોકરી કરવા લાગ્યો. માદીના વારસ કેશવકાન્તને માટે હું બહેન-બહેની તરફથી વારંવાર સાંભળતો હતો, અને એ કંટક જીવતો હોય તો દુર કરવા શોધતો હતો. એક દિવસ હું અચાનક ત્હારા ધર આગળથી પસાર થતો હતો, ત્યાં મ્હારી માતાને મ્હેં ઓટલો વાળતી જોઈ. અમે જેઉં મળ્યાં. અરસપરસ સુખદુઃખની વાતો કરી. વાત ઉપરથી વાત નિકળતાં તું કેશવકાન્ત છે, એમ માતાને મ્હેં કહે મ્હેં જાણી લીધું. ખીજેજ દિવસે

હું કોઢિલાને મળ્યો. ત્યાં કનકકાન્તને કોઢિએ...“ગાદીનો વારસ હવે છે.” એવો પત્ર લખ્યો હતો. તે મ્હારી બહેને મને વંચાવ્યો.”

“અને એ કાગળ લખી મ્હોટા બાઇને ચેતાવનાર કુંબ.” મન-મોહને એ બેદી નદરપનો રફાટ કર્યો.

‘બહેનના આ કાગળથી માતા વિમળાના બોલમાં મને વિશ્વાસ બેઠો. હું બહેનને મનમોહનનું ખુન કરવાનો નિશ્ચય સંભળાવી આપ્યો ગયો. મ્હારી માતાને મ્હેં વધુ પ્રતિતિ દેવાનું કહેતાંજ તેણે આ ગુફામાં અહીં દાખી મુકેલા ત્હારા તે વખતનાં કપડાં તથા તરવાર બનાવી, એટલે મ્હારી ખત્રી થઇ. એટલામાં અનાયાસે મ્હારી ભગિની કોઢિલાને ગુફામાં જવાનું પેલું ગુપ્ત દ્વાર હાથ લાગ્યું. અમે તેનો છુટથી ઉપયોગ કરવા માંડ્યો. હું થોડે દુર એક ધર રાખી કનકકાન્તને નામે રહેવા લાગ્યો. ઉમરાવના મહેલમાં માંડી મ્હારા ધર સુધી મેં સળંગ બેઠાવી, અને તેનેજ પ્રત્યે હું એક વાર કપડાં બદલી કુંબના વેશે બહેન કોઢિલાના મરહમનાં બધા શરફો. (જુઓ પ્રકરણ ૨ જુ.) જ્યાં બુલ્લમાં રહી ગએલી બેદીટાલ લેવા મ્હારા અનેરીજ પાછા પધારેલા દેવીના નામ હેઠળ દેવેન્દ્રપણુ ! તમારી આપેલી કાપડી દુકાની જનાર, આનેનાંથી આવનાર વ્યક્તિ પણ કુંબ હતો. અમારો માર્ગ નિષ્કંટક કરી ગાદી પચાવી પાડવા, મ્હે કોઢિલાએ અને મ્હારી માતાએ મળી તાગડો રચ્યો. કનકકાન્તનું ખુન કરાવવામાં તે સામેત્ર થઇ સંકેત અનુસાર ગુફામાંથી મ્હે પેચો વિચિત્ર અવાજ કાઢ્યો. શોધાશોધ થમ રહી. દસ વરસે કર્યાવતી ખળમળી. રાત્રે મ્હેં એ સુર ફરીથી કાઢ્યો. કનકકાન્ત પણ સુમાગ્યે શોધવા આવ્યા. ત્યાં બીખારણુ વેશે મ્હારી માતા વિમળા તેમને મળી. સુમાગ્યે મનમોહન ! એ રાત્રેજ તું નાટક

એવા ગયેલો. મ્હારી માતાના કાલાવાલા સાંભળી કનકકાન્તને દયા આવી. તેઓ એને ઉઠાડવા નીચા વળ્યાં. ત્યાંજ તીવ્ર ઔષધવાળા રૂમાલ વડે મ્હારી માતાએ એમનું નાક પકડી લીધું. રહેજીજી આચકે તેઓ પટકાઈ પડ્યા. રૂમાલને પાસેની નદીમાં નાખી મ્હારી મા શય સમીપ પાછી ફરી. કદાચ જીવ રહી જાય, એ બહીકે તેણે પેટમાં ખંજર પશુ ઘોંચી દીધું. તેના ગયા પછી હું અને કોકિલા પથ શય આગળ ગયા. કપાળ ઉપર ચએલો પરસેવો લુંછવા મ્હેં કોકિલા પાસે રૂમાલ માંગ્યો. તેણે તે આપ્યો. મ્હેં પરસેવો લૂછી તે ગજવામાં મૂક્યો, અને ફરીયા તે માદવા ગયો, તે વખતે પેલું “મ” અક્ષરવાળું મથુ-રાદાસનું ભોરીયું બહાર નીકળી પડ્યું, તેની મ્હને સુરત ન રહી. ઉતાવળમાં અમે મ્હેલ તરફ પાછા ફર્યા. પેલો કોકિલાનો રૂમાલ પશુ હું ત્યાંજ ભૂલી ગયો. એ વાતની યાદ મ્હને આવીજ નહિ. એના ઉપર “સ” એટલે સરસ્વતીનું નામ બરેલું હતું.” અહીં કુંજ બરા અટક્યો. તેને કંઈ શોષ પડતાં તેણે પાત્રમાંથી પાણીનો એક ધુંટડો ભર્યો

“પુત્ર યશાં પછી તરતજ હું ત્હારે ઘેર આવી મ્હારી માતાને મળ્યો. હવે મ્હારા કામમાં આડે આવનાર કેવળ “તું” એકજ છે.” એમ મ્હેં એને જણાવી ત્હારો ઘાટ ઘડવાનું સુચવ્યું. દસ દસ વર્ષ ઉપરના ત્હારા ઉપરના બહાલે કરી મ્હારી માતાએ એમ કરવાની ના પાડી, અને મ્હને જણાવ્યું કે “આ ખુનથી અળણુ એવા મનમોહન પાસે મ્હેં વચન લીધું છે, કે (તેનો જીવ અચાબ્યા બદલ) તેણે કોઈ દિવસ કેશવકાન્ત તરીકે માદી વારસનો દાવો કરવો નહી.” (તમારા બેકના જીવતાં.) પરંતુ મ્હને આ વચન અને વાત ઉપર વિશ્વાસ ન એટો. અંતે તે પછીજ મ્હારી માતા આડી ફાટી. ત્હને તેણે મ્હારી નીચ વૃત્તિથી ચેતાવ્યો. કેમ ?”

“હા” અને મ્હેં એની સલાહથીજ સરાજનીનો સી-વેશ ધારણ કર્યો,” મનમોહને પૂરતી કરી.

“બરાબર છે. બીજો દિવસે હું પાછલી બારીએથી નિત્ય નિયમ પ્રમાણે મોડી રાત્રે ત્હારા ધરમાં આવ્યો. મ્હારી માતાને જગાડી, મનમોહનતું ખુન કરવામાં મ્હને મદદ કરવા મ્હેં તેને કહ્યું. પરંતુ તેણે ના પાડી. ક્યાણ કરવા જતાં તેણે ચીસ પાડી, અને તેથીજ મ્હેં તેને ઠાર કરી. તું (મનમોહન.) જાગી ઉઠ્યો. અને આપણા બે વચ્ચે પછી રક્તક થઇ. મ્હારા કોટનું ગજવું તે વખતે ચીરાઈ ગયું. અને તેમાંથી પેશી દેવી તેજ દેવેન્દ્રની કાપલી પડી જતાં ત્હારા હાથમાં ગઇ. ખરું ને ?”

“હા.” મનમોહને મસ્તક હલાવ્યું.

“તું મ્હારી પાછળ પડેલો છે, એ જાણતાંજ ત્હને જુલયાપ આપવા મ્હેં મધુપુરીની ટિકિટ કઢાવી. તેં પણ તેમજ કર્યું. ત્હને મધુપુરી ધકેલી હું છઠ્ઠી નાઠે. આશ્વાદ દમનના વેશમાં દેવેન્દ્રજાણુ. તમે મ્હારો ફોટો પાડી લીધો, જે લેવા મ્હેં તમને નદીમાં ફેંકી દીધા. દમનનો વેશ પહેરી મોંઘરું ઉપાડી કુંજ વેસ્ટ કોલેજનાં ત્યાં જનાર કુંજ, અને વકીલ મી. સુરેન્દ્રનાથ થઇને આવનાર પણ કુંજ. જો કે બોરીયું અને રમાજ મ્હારી જુસથી રહી ગયા છતાં મ્હેં મનમોહન ઉપરજ એના અક્ષરો લગાડી આરોપ ઢોળી પાડ્યો. સુરેન્દ્રનાથ બની તમારી પાસેથી તમામ વાત જાણી, તે પ્રમાણેજ પ્રપંચના પાટીયાં ઝાઢવતો રહ્યો.” અને આટલું બોલી કુંજ અટક્યો. તેને છેલ્લી એકઠી આવવા માંડી.

“ત્યારે આજે આ અવાજ કરવાનું કારણ શું ?”

“છેલ્લો નિકાલ કરવા. મહેને ખાત્રી હતી કે તમારા બેકમાંથી કોઈ પણ તપાસ કરવા અહીં આવશેજ. અને તે પછી છેવટનો ફેસલો કરી.....આ ભેદી-ચુકામાં તમને સદાને માટે દાંત્રી દધ નિષ્કંટક કર્ણાવતીની રાજમાદી...ભો...ભોગ...”

અને આટલું બોલતાં તો ‘ઓ પ્રભો !’ ની સાથેજ કુંબનો અમર આત્મા પંચભૂતનું પિંજર તણ ઉડી ગયો.

“થોડી વાર વધુ ખેંચી કાઢને તો ઠીક થતો નહિ ?” દેવેન્દ્રે મનમોહન પ્રતિ જોષ કહ્યું.

“મળેલી માહિતી પૂરતી છે.” બોલતાંજ મનમોહને ભાસને નીચે મુકી. તેણે છેવટના બે અશ્રુ-ત્રિંદુ મરનારની પાછળ પડ્યા. કોઠિલા અને કુંજવિહારીની સાસ દરબારગઢમાં સધ જવાની વ્યવસ્થા કરાવી, તેણે ચોતાના આલ્યકાળનાં વસ્ત્રો ઉપાડ્યા. સમશેર ઉપર તેની નજર પડી. તેણે તે ઉપર કાતરામલા અક્ષર દેવેન્દ્રને વંચાવ્યા. તે શું હતા ?”

કર્ણાવતીના રા. કનકકાન્તનો સધુ આંધવ કેશવકાન્ત.”

પ્રકરણ:-૧૬ મું.

“સદ્ભાગ્યનો સિતારો.”

શ્રીવતીનો રાજપવારસ ચુંટી કાઢવા આજે દરબાર બંધાયો છે. નાના કાકોગેથી માંડીને તે ખંડીયા રાજા પર્યંત સૌ સૌને આસને ગિરાજી રહ્યા છે. મૃત કનકકાન્તના બંધુ કેશવકાન્તના જીવતા હોવાની વાત પ્રસરાવલી હોવાથી ઠેર ઠેર જીજ્ઞ વાતો થઈ રહી છે. ત્યાં મૃત કોઈકલા ગૌરી અને કુંજવિહારીની લાસો લાવવામાં આવી. પ્રત્યેકે હી તેની પૂરતી ખત્રી કરી. ત્યાં હિરેકટીવ દેવેન્દ્ર એક વીસ વર્ષના તરણ યુવાન (મનમોહન) સાથે દાખલ થયો. સભામાં શાન્તિ પથરાઈ.

અદિથી અંત સુધીની તમામ જાણીની વાતો દેવેન્દ્ર સભાજનોને કહી ગયો. કાગળના ચાર કટકા, બેરીયું ને રમાલ તેણે સભામાં સર્વ સમક્ષ મુક્યા. પોશાક તથા મૃત કુંજની જુમાની વાંચી સંબળાવી, મનમોહન તેજ કેશવકાન્ત છે, તે પૂરવાર કરી બતાવ્યું. દેવેન્દ્રના ઠણાથી મનમોહન હવે ઉઠ્યો. દેવેન્દ્રે તેને થોડા સવાલ પૂછવાની ઇચ્છા જણાવ્યાથી તેણે હા પાડી.

“ત્યારે પ્રથમ તો તમે તમારો ઇતિહાસ સભા સમક્ષ વિદિત કરો.”

“જેવી ઇચ્છા.”

“મુરખી સમાજનો અને સરદારો ! આજથી દસ વર્ષ ઉતરી વાત છે કે, જ્યારે હું મોટા બાપ સાથે સિકારે જતાં જૂસો પડ્યો. કુપા તૃપાથી વ્યાકુળ એવો હું કાંઈ એક અગણ્યા નગમાં જઈ ચડ્યો. જ્યાં કુજ તેમજ કોકિલા બાબીની માતા વિમળા રહેતી હતી. તેણે મને બોલાવ્યો. બોજન-દાન દઈ તેણે મને જીવન-દાન દીધું, મેં તેને મ્હારી વાતથી પરિચય કરી, સ્વદેશ જવાની વાત કહેતાંજ તેણે કહ્યુંતી વિધે પોને અગ્ર છે, એમ જણાવ્યું. લાગ લાગટ પાંચ વર્ષ પર્યંત હું ત્યાં રહ્યો. બાદ મ્હારી ખુમ આગળથી એ મ્હને કહ્યુંતીમાં લઈ આવી “ત્હને મારવાને કેટલાક અદમાશ ફરે છે,” એમ મ્હને સમજતી તેણે વર્ષોની અવાગર એવી બેટી ગુલામાં મ્હને સતાડ્યો. અને આમ કરવામાં તેનો હેતુ શો હતો ? તે તે વખતે તો હું ન જાણી શક્યો ! પરંતુ અત્યારે હું ધારી શકું છું, કે નસીમખાંનગે પોતાનો પુત્ર મળી ગય, (કુંજ) તો મ્હારે બદલે તેને કહ્યુંતીની ગાદીના વારસ પુત્ર કેશવકાન્ત તરીકે જાહેર કરવા. મ્હારું અને કુંજનું મોહું ધણું ખરું મળતું આવે છે. સત્તર વરસનો થતાજ હું સમજણો થયો, અને મ્હં જીદ લઈ જીદું ધર માંડ્યું. ત્યાર બાદ હું ધારું છે કે કુંજ સાથે મ્હારી માતાનો ભટો થયો હશે. એક દિવસ મ્હેં મારી માતાને ગાદીને માટે મ્હારો હકક સાખીત કરવા મોટાબાપની પાસે જવા વિચાર જાહેર કર્યો, ત્યારે મ્હારી માતાએજ બધો બેદ ખોલી નાખ્યો. તેણે પોતાના તથા પોતાના પુત્ર-પુત્રી કુંજ અને કોકિલાના પણ તમામ ઇતિહાસથી મ્હને વાકેફ કીધો, અને કહ્યું કે “મોહન ! મ્હારી પુત્રી ત્હારા મોટાબાપને પરણેલી છે. મ્હં ત્હને ન્હાનેથી ઉછેરી મ્હોટો કર્યો તેનો બદલો, તું શું મ્હારાજ પેટ ઉપર પગ મુકી વાંજવા માગે છે ?”

મ્હારી એ પાલક માએ મ્હારું નામ મનમોહન પાડ્યું હતું, અને હુંયે એજ નામથી મ્હને ઝોળખાવતો હતો. શ્રીમંતાઇની જાળજો કરતાં મરીબાઇના મધુર સુખડાં મ્હને પણ વધુ ગમી જવાથી, અને મ્હારી માતાના આંસુડાં મ્હારાથી ન જોઇ શકવાથી મ્હેં એને કુંજ અને કોકિલાના છવતાં માથું ન ઉંચકવા વચન આપ્યું. (કેવો સ્વાર્થ-લાભ !) આજ સુધી મ્હેં એ વચન નિભાવ્યું. પરંતુ વીસમે વરસે જ્યારે મ્હને ખપર પડી કે દેવેન્દ્રનાથ મ્હને શોધવા અહીં આવેલા છે, તેમજ તેઓ સરસ્વતી તથા સરસ્વતીને પણ શોધે છે, ત્યારે મ્હારું હૃદય મ્હને આ મામલત જાણવા છતાં ન કહેવા બદલ ડંખવા લાગ્યું. અધુરામાં પૂરું મ્હારો બાઇ એક અપવિત્ર સ્ત્રીને પોતાની પાત્ની કરી બેઠો હતો, તે પણ મ્હને બહુ સાલતું હતું પરંતુ પરણી ગયા પછી મ્હારી માતાએ મ્હને આ વાત જણાવેલી, એટલે ધનના એજ પાછળથી ઉધાડી પાડવામાં શું ફાયદો ? મેના ને મધુરાની સાથે મ્હને આજ વેળા પરિચય થયો હતો, અને નિરાધાર એવા તેમને મ્હેંજ પાછળથી આશ્રય આપ્યો. પરંતુ બીજેજ દિને મૌટા બાઇનું ખુન થયું. મ્હારી માતાએ જો મ્હારાથી કોઇ પણ વાત છુપાવી હોય તો તે આ ખુનનીજ હતી. અને હું અસાની કુંજ ઉપર શક રાખી તેની પુઠે પડ્યો. વધુમાં મ્હારી માતાએ પોતાના ખુનની આગલીજ રાત્રે મ્હને કુંજથી ચેતાવી સરોજનીનો સ્વાંગ ધારણ કરવા સૂચના કરવી. અને તેથી મ્હારો કુંજ ઉપરનો શક મજબુત થયો. હમને મ્હારી માતાનું ખુન કર્યું, તે વેળા હું ધરમાંજ હતો. અને મ્હેં એ નબરોનજર જોઇ હમનને ઝોળખી લાધો હતો.”

“પરંતુ કુંજ તેજ હમનકાન્ત તથા સુરેન્દ્રનાથ છે. એ તમે ક્યાંથી જાણ્યું ?”

“એક વેળા મોડી રાત્રે કુંજ અને કોકિલા બેઉ મ્હારી પાલક માતા એટલે એમની માતા મળવા વિમળાને આવ્યા હતા. કુંજનમતો હતો, અને મ્હેં એમની વાતો સાંભળી. વાતમાં ને વાતમાં તેમણે પોતાની માને પોતાના આ ત્રણે નામ કહી મળવા આવે. તો ન ગમરાવાની અને કાળજી રાખવાની સુચના આપી. અને તે ઉપરથીજ એ જુદા જુદા વેશ અને નામ કુંજનજી ગયો. બીજી રહવારે મ્હેં સાં એક રમાલ પડેલો જોયો. તે રેશમી હોઇ તેના છેડાએ ઉપર “સુ” અક્ષર મુથેલો હતો. મ્હેં મ્હારી માતાને આ “કાનો છે,” એમ પૂછ્યું. એણે તે તરતજ મ્હારા હાથમાંથી ખુચવી મ્હને તે પોતાની પુત્રી સરસ્વતીએ મુથી આપેલો છે, એમ જણાવ્યું. મ્હને આ પહેલાં ખબર નહોતી કે કુંજ અને કોકિલા મ્હારી માતાને રાતના મળવા આવે છે, પણ રાતનો બનાવ જોનાંજ તે કોકિલાનો રહી ગયો છે, એમ કુંજેતી ગયો. અને તેથીજ મ્હેં તમને એ સરસ્વતીનો છે એમ જણાવી દીધેલું.”

“સારે અધુપુરીમાં તમે એની સાથે રેંતા હતાં, ને ત્યાં મુથતાં જોએલો, એ વાત ખોટીજને?” કેવેન્દ્રે પૂછ્યું.

“હાસ્તો. એ તો સરોજનીનો વેશ બરાબર મળવવા.”

“વારં પછી?”

“પછી શું? બોરીયાના નામની તો મ્હેં કેવળ અટકળજ કરેલી, કારણ કુંજનજી હતો, કે ગર્ભશ્રીમંજ અથુરાદાસનો પુત્રી કુંજજ હોવોજ જોઇએ.”

“વારં. ત્યારે કેશવકાન્ત જીવે છે.” એવું ભેદી ટપાલથી લખી કનકકાન્તને ચેતાવવાનું તમને કંઈ કારણ?”

“મ્હારો વિચાર ગાદી તો લેવાનો ન્હોતોજ. પરંતુ કેવળ મોટા બાઈને હું છું છું. એમ આધાસન આપી દર્શન કરવાનો, અને તેઓ મ્હને શોધવા નાહકનો ખર્ચ ન કરે એટલા પૂરતોજ.”

x x x x x
જાલા વાંચક ! તે પછી કર્ણાવતીની ગાદીનો રાજ્યમુકુટ કેશવકાન્તને માથે મૂકાયો. “મ્હારાજા કેશવકાન્તની જય.”—ગર્જનાથી દરબાર ગાજી ઉઠ્યો. દેવેન્દ્રને થોડા કદર કરી શિરપાવ આપવામાં આવ્યો. અને આ મંગળ પ્રસંગેજ મધુરીએ મેતાનો મંગલ હસ્ત મનમોહના હાથમાં મૂક્યો એક સાથે બે ખુનના કેસનો નિવેડો લાવી દેવેન્દ્ર કલકતા પાછો ફર્યો.

પ્રકરણ:—૧૭ મું.

“મેના પોપટ.”

સુશીલા સાંપડે જો તો સકળ સસાર સારો છે,
કુભાર્યા કર્કશા મળતાં દુઃખોનો કંઈ ન આરો છે.

“સ્વામીભક્ત સદ્ધર્મિણી, એજ સંસાર-સિંધુ તરવા સ્વર્ગીય નૌકા !”

* “મે” *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * *

ના હવે તો તું રાજરાણી થઈ નહિ વાર ?”
કેશવે શૃંગારભુવનમાં પ્રવેશતાંજ ટકાર કરી.

“તેમાં શું થઈ ગયું ?”

“એટલે એમ કે હવે જરા તમારાં માન વધ્યાં.”

“હીજ છે તો.”

“હીક. કેમ ? બહેનના હવે બા સાહેબ થયા છે ! નહિ વાર ?”

“બહુ સારું.”

“કેમ આજ કંઈ દેવી જગદંબા દાસ ઉપર નારાજ છે ?”

“કંઈક એવું બરું.” મેનાએ પણ હવે રસુજી પ્રશ્નના ઉત્તર રસુજી આપતા માંડ્યાં.

“તો કહો તો દાસ બે હાથ જોડી થોડી સ્તુતિ કરી લે.”

“જેવી બકિત ! ને શ્રદ્ધા ! સાથે ઇચ્છા.”

“માયું પણ નમાવે કે ?”

“તે પણ દેવીને પૂછવાનું કે ? કહે તો તો સૌ કરે. એમાં નવાઇ શું ? કદાચ વિના કરે તેનુંજ નામ માણસ.”

“ચાલો ત્યારે આપણે માણસની ગણતરીમાંથી બાતલ ! એમજને ?”
“હાસો.”

“છો રજા અમે જેવા છીએ તેવા. તમને અમારી જરૂર નથીને ?”

“દેવીને દેવની ને દેવને દેવીની જરૂરજ હોયજ.”

“ના. ના. થોડું કંઈ કોઈના વિના કોઈનું આડું અટકી રહે છે.”

“હા. એ તો પછી ચાલેજ તો. પરંતુ હોય તો જરૂર ફર પડે. હો !”

“હવે પડ્યો ફર.”

“તો લ્યો...હું ચાલી જઈ છું. જોજો જેઈ ફર પડે છે, કે નહિ ?” કહી મેના ઉઠીને બહાર જવા બારણા આગળ મઠ.

“જવ. જવ. અટક્યા કેમ ?”

“જમજ, હોં ! પછી લટકતા રહેશે.”

“ફિકર નહી.”

“એને હોં !”

“હો.”

મેના બારણું ઉઘાડી બહાર પગ મૂકે કે એક હસમુખી કદાવર પુરુષ વ્યક્તિ અંદર આવી. તેણે બે હાથ લાંબા કરીને મેનાને જતી રોકી. હસતાં હસતાં તે બોલી...

“જવ હો ક્યાં ? મેના બાબી ! બાઇની સાથે છેડાછેડી ગંડાવીને આવ્યા છો. હા !”

મેના તો તેને ઓળખતાંજ શરમાઇ ગઇ.

“લુચ્ચા. આવા મહેમાનો પણ કેરા છાનામાના છૂપાઇને આવે છે ?”

“હારતો. તમેયે શું ઓછાં છો ? બિચારા કેશવભાઇને પરણી અને ધર માંડી રહ્યાને હજુ પૂરા બે મહિના તો થયા નથી, ત્યાં તો આ ઉઠીને જવા તૈયાર થયા. ક્યારના જાઉં જાઉં કરી નાચ નાચો છો ! વાહ ! આવુંજ કરવું હતું, તો નાહક બિચારા અમારા કેશવભાઇનું અલ્પચર્ય શા માટે બંગાલ્યું ?”

“બસ બસ. બહું થયું. એસો હવે.” કહી મેનાએ મોઢા ઉપર હાથ દાબ્યો.

“કેમ જોયુંને દેવેન્દ્રબાપુ ? આ આદ્યા જવાની તમારી બાબી સાહેબની શિકલ !”

“અરે. કંઈ વાત ! આબેહુઅ ફોટો પાડી સેવા લાયક છે.”

“હવે મશ્કરી નાખો ચુલામાં. બહુ તમે આખો દિવસ આજ રું કરો છો ? કહો દેવેન્દ્રભાઈ ! તમે ક્યારે આવ્યા ?”

“આજે રહવારના.”

“હુઆ ! ત્યારે મહને અત્યારેજ મોહું દેખાડ્યું ?”

“અને પરણ્યાં પહેલાં નહિ કે ?”

“જવ જવ. હેં ! સાચું કહોને. શા માટે આવ્યા છો ? અમસ્તા, કે કામસર ?”

“હ્યો. ત્યારે કહું.” કહી દેવેન્દ્રે મળવામાંથી એક અર્ધ બળહું વીલ ખેંચી કાઢ્યું.

“આ તમારી પાસે ક્યાંથી ?” વીલ દેખતાંજ કેશવકાન્ત ટટાર થઈ ગયો.

“સરોબની બહેન ! આપના પાછળના હાથમાંથી ખેંચી લેનાર હાથ આ સેવકનોજ હતો. હોં !” દેવેન્દ્રે કહ્યું.

“ત્યારે નાહક વીલ ખેંચી મહને સપડાવ્યો કેમ ?”

“તમે સળગતું વીલ પૂરું હોલની ન્હોતું નાખ્યું. અંદરથી બળે છે, એમ ફાટમાંથી મહને માલમ પડતાંજ મહેં એ ખેંચી લીધું, અને હોલવવા બતાં જરા કું દાઝ્યો, જોયીજ તમારી મદદે આવતાં જરા વાર લાગી.”

“એમ ? ત્યારે દરબારમાં એ કેમ હાજર ન કર્યું ?”

“કોઈ ખાસ કારણસર. મહને એની જરૂર બહુ નહિ તેથી.”

“કારણ ?”

“વીલ વગર તમને ગાદી મળી શકે એમ મ્હારી પાસે પુરાવા હતા.”

“પરંતુ ન ભાવવાનું કારણ ?”

“આ વીલ પાછળથી ખોલી જોતાં મ્હને બનાવટી લાગ્યું તેથી. એમાં તમારે માટે ગાદીનો ઇસારો સરખોયે નથી.”

“હેં !”

“હા. હ્યો વાંચી જુઓ.”

“ત્યારે ખરું વીલ ક્યાં ગયું ?”

“કુંજની અડધી જુઆની આપ્યા પછી મ્હોત થયું, તેની સાથેજ દટાઇ ગયું.”

“જો એ ખોટુંજ વીલ હતું, તો પછી એને એ બાળી નાખવાનું શું પ્રયોજન ?”

“કેનિ ખરર ? કુંજના મનનો ઇરાદો કુંયે નથી કળી શકતો. પરંતુ કું ધારી શકું છું.”

“શું ?”

“કુંજનો વિચાર ખ્હેન સાથે પશુ દગો રમી ખૂન કરી ઉમરાવપદ સ્વહસ્તક કરવાનો હોવો જોઇએ. તેથીજ ખ્હેનને જાણે દેખાડવાને એણે એ તેના દેખતાં બાળ્યું હોય ! તો બને.”

એટલામાં મેના ચાહના પાલાઓ લાવી. એટલે વાત અહીંથીજ અટકી પડી.

“મેના... મ્હેલાં દેવીખ્હેનને આપજો.” કેશવે મશ્કરી કરવા માંડી.

“ના-ના સરોજની પહેનને.” દેવેન્દ્રે પણ મગ્નક જરી રાખી.

“હવે લ્યો. પહેલી ને છેલ્લી કરતાં, પીવી હોય તો પીઓ વળી ?”
નહી તો લટકતાં રહી જશો. કહેતાંજ મેનાએ ચાહના પ્યાલા મૂકી દીધાં. ચાહ પીતાં કેશવ બોલ્યો.

“કેમ દેવેન્દ્ર ! બાબી સાહેબને બરાબર બનાવતાં આવડી છે કે ?”

“તદ્દન કચરો. વાતજ ન કર. આથી તો આપણો હાટલનો બચરચી સારી બનાવે.”

દેવેન્દ્રે હસતાં સહતાં જવાબ આપ્યો. મેના ખીસીયાણી પડી ગઈ. રીસાછને ઠણુકા ભરી દોડી જવા લાગી. ત્યાં તો બેઉ ખડખડાટ હસી પડ્યા.

“અરે બાબી સાહેબ ! આ ખાલી ચએલા પ્યાલાંઓ તો વિછળવાને સાથે લેતાં જવ. એમ ને એમ ખાલી હાથે ક્યાં મહાલતા ચાલ્યાં ?” એમ કહી દેવેન્દ્રે તેને જતા રોકી.

“દેવેન્દ્રભાઈ ! એમનેયે તમે તમારી સાથે લેતાં જવ.”

“હાં વાં ?

“કલકતા.”

“પછી ?”

“ડિટેક્ટીવની જગ્યા અપાવો. તમારા કરતાં આયડીનો વેશ ધારી ઘુંધટો કાઢતાં એમને સારો આવડે છે.”

“લે. અલ્યા ભાઈ પોપટ ! હવે ત્હારો વારો આવ્યો. વાહ ! બાબી વાહ ! રંગ રાખ્યો. તમેયે માથાના મળ્યાં. દાવ ઉપર સોકડી

તો આખા મારી. વાહ ! મેના-પોપટનું જોડું તો બરાબર છે. હાં ! ખરી વાતને ?”

મેના ખડખડાટ હસી પડી.

“હવે લે...સાંભળે છે કે ખબી મેના ! બહેરી તો નથી મળેને ?” ખાલી ખાલો આપતાં કેશવે બૂમ પાડી.

“ના મહારા પોપટજી.”

* * * *

વાંચક ! હવે વિદાય લઇશું. દેવેન્દ્ર અહીં વારંવાર કલકતાયી આવે જાય છે, અને આવા સ્વર્ગીય આનન્દવિનોદ આસ્વા કરે છે. વાંચક વીરા ! ચોપડીના કેટલાક સામાન્ય ભેદોની ઉકેલણી ત્હારી ચતુર છુદ્ધિ ઉપર છોડી છે, તે શોધતી ત્હારે માથે. મ્હેં આટલી અકકલ દોડાવી તો તું કંઈક તો દોડાવશેને ? નહિ તો પછી “ભેંસ આગળ ભાગવત” જેવાજ ત્હારા વાંચ્યા ને સમજ્યાનો અર્થ. આવી મીઠી મસ્કરીના પ્રસંગો પ્રભુ પ્રત્યેકને જાણે ! જેજ શુભેચ્છા સાથે વનદેખાતરમ.

— વિનાશીની વામા

યાને

રામરાજાનો સર્વ નાથ

મંગાવીને જરૂર વાંચો. એક મુસલમાન ઓના પ્યારમાં લપટાઇ વિજયનગરના રામરાજાએ કેવી રીતે રાજ્ય ગુમાવ્યું. સ્વધર્મ માટે પોતાના પ્રાણની આકૃતિ આપનાર આર્ય બાળા અરૂણા કેવી સહનશીલતાથી ઉધે મસ્તકે ઝાડ નીચે ટીંગાઇ નીચેની અગ્નીજવાળા સહન કરે છે. તે વાંચતાં વાંચતાં મોઢેથી ધન્ય ! એવા ઉદ્ગાર સહજે નીકળી પડશે.

સારા કામળ પૃષ્ઠ ૩૫૦ કીમત રૂપિયા ૩-૦-૦ } નવ મુદ્રર ચિત્રો વધુ
રફ કામળ , " " " ૨-૦-૦ } ૧૬૦૦ ગ્રામ્મવા માટે
સુચીપત્ર અર્ધા આનાની ટીકીટ મોકલી નીચેને સરનામેથી મંગાવો.

❀ પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ. ❀

(સચિત્ર)—છપાઇને બહાર પડી ચુકી છે—(કાવ્યમાં)

—દિલ્હીનો છેલ્લો હિન્દુ-નર-કેશરી—

વીર, કર્ણુ અને શૃંગાર એ ત્રણે રસોથી રસાંકિત આ
ઐતિહાસિક નવલકથા.

એક વાર અવશ્ય વાંચો. હાથમાંથી મૂકવી પશ્ય નહીં મને.
પાને પાને તમારી આંખમાંથી આંસુ પડાવશે.

આજેજ લખો:-“શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય”

ટાવર રોડ-મુરત.

—: હિટેકટીવ નવલકથાઓને શોખીનોને એક

પુશ ખખર.

—: અમારા તરફથી હમણાજ બહાર પડેલી :—

(સચિત્ર) મોતીની માળા (સચિત્ર)

—: અથવા :—

“મહાદેવીની મૂર્તિ.”

ભાગ—૧ લો.

—: તથા તેના અનુસંધાન રૂપે :—

શયતાની લીલા

—: યાને :—

“ઝેરીલી નાગણ.”

ભાગ—૨ જો.

પ્રયોજક:—શ્રી “પુષ્પ.”

બંને ભાગ સાથે મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

દરેક ભાગ છુટો રૂ. ૦-૧૨-૦

આજેજ લખો.

“શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય.” ટાવર રોડ-મુરત.

(સચિત્ર) શયતાની લીલા (સચિત્ર)

પ્રકાશક:-શ્રી પ્રાણીચવન પુસ્તકાલય. ટાવર રોડ-મુરત.

શબ્દર પ્રેસ-મુરત.

કીમત આઠ આના.

